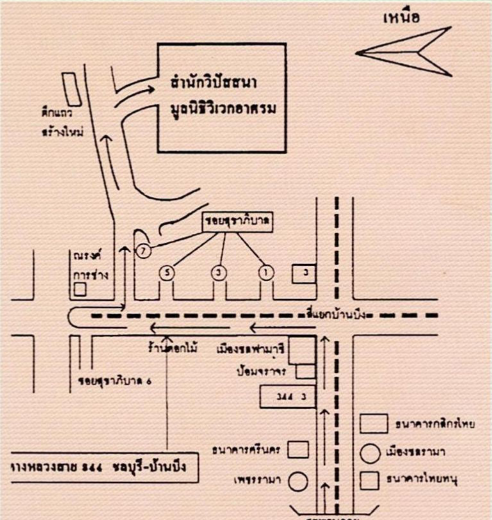
พระไตรลักษณ์
และพิธีรับปริญญา
อัคคมหากัมมัฏฐานาจริยะ
ของพระอาจารย์ อาสภมหาเถระ

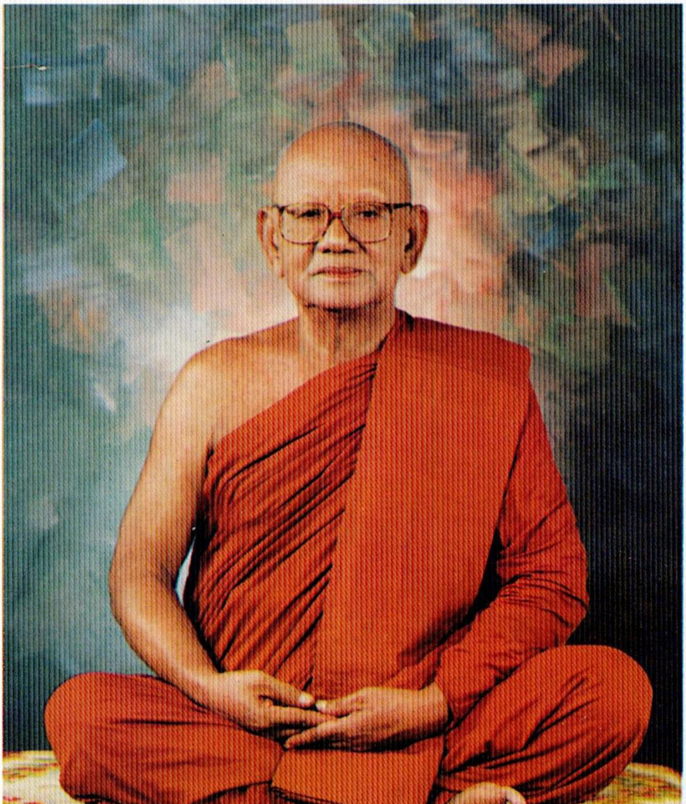
บัลลังก์กษัตริย์พม่า

สำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรม
ตำบลบ้านสวน
อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

แผนที่ตั้ง สำนักวิปัสสนา "วิเวกอาศรม"

พระอาจารย์ อาสภมหาเถระ

รับปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์
จากสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถระ)

พระไตรลักษณ์

และพิธีรับปริญญา
อัคคมหากัมมัฏฐานาจริยะ
ของพระอาจารย์ อาสภมหาเถระ

บัลลังก์กษัตริย์พม่า

ที่ระลึกเนื่องในโอกาส

ทำบุญอายุครบ 72 ปี

นางเยาว์วัยนาท ชินะโชติ

พิมพ์เป็นมุทิตาสักการะ

แด่

พระเดชพระคุณ

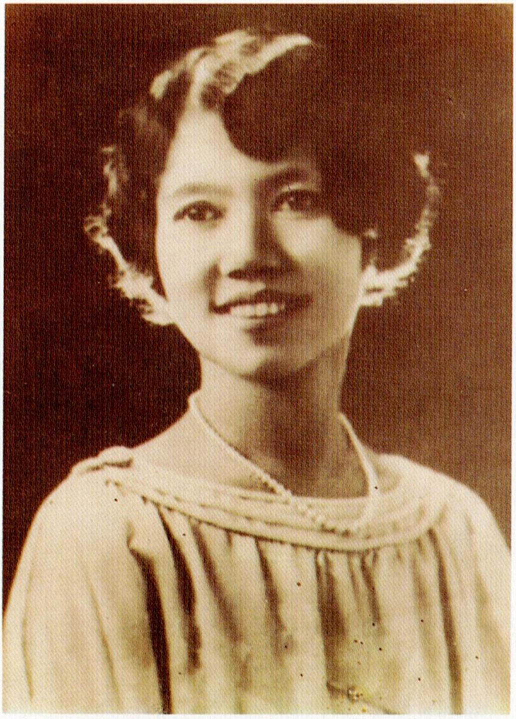
พระอาจารย์อาสภะมหาเถระ

ในวโรกาสรับตำแหน่งเป็น

อัคคมหากัมมัฏฐานาจริยะ

จากรัฐบาลพม่า

7 มีนาคม 2536

สมเด็จพระปิตุจฉา เจ้าฟ้าหญิงวไลยอลงกรณ์
กรมหลวงเพ็ชรบุรีราชสิรินธร

● พนมกรก้มเศียรอภิวาท
เยาว์วัยนาทข้าองค์พระทรงศรี
เจริญชนม์ครบถ้วนเจ็ดสิบสองปี
ทำบุญถวายเทวีด้วยปรีดา

● แม้ประทับฟากฟ้าสรวงสวรรค์
หรือเสด็จจรจรัล ณ หนไหน
หม่อมฉันจักตามเสด็จไป
ถวายงานทูนกระหม่อม "วไลย" นิจนิรันดร์

จอมพล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช
ราชองครักษ์ จเรทหารทั่วไป
และผู้บังคับการพิเศษกรมทหารบกราบที่ 4
(ทรงฉายเมื่อ พ.ศ. 2462

อนุญาตให้

ขอตั้งนามบุตร ชายบุตรของหลวงอำ-
นาจณรงค์ราญ (หยิด ชินะโชติ) อันเกิด
แต่นางอำนาจณรงค์ราญ (หอม ชินะโชติ)
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๘

ว่า "เยาวรยนต" ศัพท์ต้นอ่านว่า
"เยา" แปลว่า "ผู้หนุ่ม" ศัพท์กลางอ่าน
ว่า "วร" แปลว่า "ดี" ศัพท์ท้ายอ่านว่า
"ยนต" แปลว่า "บังคับ" ทั้ง ๓ ศัพท์รวม
กันแปลว่า "หนุ่มผู้มีกายบังคับเสมอ"
การที่ให้ชื่อดังนี้เพื่อให้ต้องกับนามบิดา
ในศัพท์ต้น ต้องกับนามมารดาในศัพท์ท้าย,
ส่วนศัพท์กลางนั้นเพื่อให้มีสัมผัสคล้อง
กับนามผู้พี่ ทั้งนี้เพื่อเป็นศิริสวัสดิ์

นางสาว เยาวนิภา ชินะโชติ

มงคลแก่เด็ก

ผู้ให้นามนี้ตั้งใจด้วยน้ำใจอันดี, และหวังให้เด็กมีความรุ่งเรืองเฉลิมวัฒนาการสืบไป ขอจงเจริญชนมายุบริบูรณ์ สุขพลทุกประการเทอญ

นามนี้ตั้งให้ตรงฤกษ์สมพงษ์

ณ วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕

ป.ล. ถ้าจำเป็นต้องเปิดเผยนามผู้ตั้งนามนี้

"Yavavayanada"

คำปรารภ

เนื่องในโอกาสที่พระเดชพระคุณพระอาจารย์อาสภมหาเถระ ได้รับสมณศักดิ์ (ตำแหน่ง) เป็น "อัคคมหากัมมัฏฐานาจริยะ" จากรัฐบาลพม่า เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2536 ณ มณฑลพิธีถ้ำบาสาสนคูหา (ที่ทำสังคายนา ครั้งที่ 6) เมืองร่างกุ้ง ประเทศเมียนม่า (พม่า) บรรดาศิษยานุศิษย์ต่างปลื้มปีติยินดีที่พระคุณท่านได้รับสมณศักดิ์ในครั้งนี้ ต่างก็พร้อมใจกันสมัครสมานสามัคคีระลึกถึงคุณงามความดีที่พระคุณท่านบำเพ็ญมาแต่ต้นร่วมคณะเดินทางไปแสดงมุทิตาจิตกับพระคุณท่าน คณะประกอบด้วย ฝ่ายพระภิกษุ มีพระครูวรปัญญาคุณ พระอาจารย์ชาลี จารุวณฺโณ, พระมหาสุภาพ เขมรงฺสี, พระสาคระ และพระมหาไสว ญาณวีโร ฝ่ายฆราวาส มีท่านผู้หญิงดิฐการภักดี ท่านอาจารย์ ธนิต อยู่โพธิ์ รวมทั้งหมด 28 ท่าน หน้าที่ของพระคุณท่านทำหน้าที่เป็นครูสอนธรรมะ และเผยแผ่ธรรมะด้านวิปัสสนาธุระ ตลอดถึงเขียนหนังสือธรรมภาคปฏิบัติให้สำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรม อ.เมือง จ.ชลบุรี เผยแพร่แก่พระ ภิกษุสามเณร พุทธศาสนิกชนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนเป็นที่รู้และเป็นที่ซาบซึ้งของบรรดาศิษยานุศิษย์และพุทธศาสนิกชน นับได้ว่าพระคุณท่านเป็นที่พึ่ง และเป็นปูชนียบุคคล ยากที่ศิษยานุศิษย์จะลืมเลือนได้

คุณโยมเยาวนาท ชินะโชติ ศิษย์ปฏิบัติวิปัสสนาของท่านผู้หนึ่งที่ได้เดินทางไปกับคณะ มีความประสงค์จะจัดพิมพ์หนังสือของพระคุณท่าน เพื่อน้อมถวายเป็นมุทิตาสักการะ และเป็นที่ระลึกในโอกาสทำบุญอายุครบ 72 ปี ในวันที่ 5 พฤษภาคม 2536 จึงขอร้องให้ข้าพเจ้าไปกราบเรียนขออนุญาต

พิมพ์หนังสือของพระคุณท่าน ซึ่งพระคุณท่านมีความยินดีเต็มใจอนุญาตให้พิมพ์เผยแพร่ได้ โดยมอบให้ข้าพเจ้าดำเนินการได้ตามความประสงค์ ข้าพเจ้าพิจารณาเห็นว่า หนังสือเรื่องพระไตรลักษณ์ ซึ่งเป็นพระธรรมเทศนาแสดงที่พระอุโบสถวัดมหาธาตุ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2499 เหมาะแก่การเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้อ่าน เพื่อให้เข้าใจในการปฏิบัติธรรม อันจะนำมาซึ่งความสงบสันติสุขที่เป็นสาระและยืนนาน หนังสือพระไตรลักษณ์นี้ได้พิมพ์เผยแพร่มาแล้ว 2 ครั้ง สำหรับการพิมพ์ครั้งนี้เป็นครั้งที่ 3 จำนวน 5,000 เล่ม

ขอกราบขอบพระเดชพระคุณพระอาจารย์อาสภมหาเถระ ผู้อนุญาตให้พิมพ์หนังสือนี้และขออนุโมทนายินดี คุณโยมเยาวนาท ชินะโชติ ผู้มีศรัทธาที่ได้บำเพ็ญตามแนวความคิดนี้ หวังว่าหนังสือนี้คงจะอำนวยประโยชน์แก่ผู้ศึกษาและผู้ปฏิบัติตามสมควร ขอให้คุณโยมเยาวนาท มีอายุยืนยาวนานปราศจากทุกข์ ปราศจากโศก ปราศจากภัย ปราศจากอุปสรรคอันตรายนานัปการ มีดวงจิตสถิตมั่น อันชอบด้วยธรรมวินัย ในพระพุทธศาสนาตลอดกาลเป็นนิตย์เทอญ

พระมหาไสว ญาณวีโร

30 เมษายน 2536

คำนำ

ในวาระที่ดิฉันมีอายุครบ 6 รอบ 72 ปี ในวันที่ 5 พฤษภาคม 2536 มีความรู้สึกว่า เป็นปีแห่งโชคดี มีบุญที่ได้ร่วมเดินทางกับเหล่าศิษยานุศิษย์ท่านพระอาจารย์อาสภเถระไปแสดงมุทิตาจิตต่อท่านในพิธีรับมอบถวายปริญญา "อัคคมหากัมมัฏฐานาจริยะ" จากรัฐบาลพม่าที่เมืองร่างกุ้ง

เมื่อกลับมาแล้ว เกิดความคิดที่จะฉลองอายุ 72 ปีของตน ด้วยการสร้างถาวรวัตถุถวายท่านพระอาจารย์ที่ท่านได้กรุณาแนะนำสั่งสอนให้กัมมัฏฐานแก่ดิฉันตลอดมา เมื่อได้พิจารณาอยู่ 2-3 วัน จึงตกลงใจจัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ท่านพระอาจารย์ได้รจนา และได้เคยพิมพ์เผยแพร่เป็นที่รู้จักนิยมของสาธุชนทั่วไป

ดิฉันได้เดินทางไปสำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรม จังหวัดชลบุรี เพื่อขออนุญาตต่อท่านพระอาจารย์ ท่านมิได้ขัดข้องแนะนำให้ไปพบท่านอาจารย์พระมหาไสว ญาณวีโร ที่ธรรมวิจัย วัดมหาธาตุท่าพระจันทร์ ท่านอาจารย์พระมหาไสวได้กรุณาหาหนังสือพระไตรลักษณ์ และหนังสือปฏิจจสมุปปาทสงฺเขปกถา มาให้เป็นแบบไปจัดพิมพ์ตามที่ประสงค์ ดิฉันขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง พร้อมกันนี้ดิฉันถือโอกาสเล่าเรื่องไปพม่าในพิธีถวายปริญญาฯ ที่น่าตื่นตา ตื่นใจ ซึ่งน้อยคนจะได้มีโอกาสเข้าไปเห็นรัฐพิธีสำคัญในพุทธสถานอันศักดิ์สิทธิ์โอฬารแห่งนี้ แม้แต่ชาวพม่าเจ้าของประเทศยังไม่มีโอกาสเข้าร่วมพิธีนี้เลย จึงนับเป็นเรื่องที่น่ารู้น่าเห็นเป็นอย่างยิ่ง

หนังสือเล่มนี้เป็นงานชิ้นแรกในชีวิตของดิฉัน ซึ่งกว่าจะสำเร็จได้พบอุปสรรคมากหลาย แต่ด้วยจิตที่แน่วแน่จะสร้างกุศลเผยแพร่พระธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ขจรขจายไพศาล จึงพยายามต่อสู้เอา

ชนะอุปสรรคทั้งมวลที่บังเกิดขวางกั้นได้ แม้ว่าจะต้องลำบากเดินทางไปต่างจังหวัดที่ไม่เคยไปคนเดียว ด้วยรถประจำทาง และต้องต่อรถอีกหลายทอดก็ตาม และต้องเดินทางเช่นนี้หลายครั้ง บางครั้งกลับถึงบ้าน เป็นไข้เพราะอากาศร้อนจัด ไม่ได้รับ ประทานอาหารตามกำหนดเวลา ทั้งสังขารก็ชราแล้ว ยังไม่เจียมตัว สำบุกสำบัน เอาชนะอุปสรรค ซึ่งเป็นทางแห่งความสำเร็จ ตามที่ท่านคุณหลวงวิจิตรวาทการได้กล่าวไว้ และผลบุญก็บันดาลความสำเร็จให้ดังที่ปรากฏนี้

แต่ทว่า ความสมบูรณ์ของเรื่องต่าง ๆ ในพม่าทั้งหมด เกร็ด ประวัติของสถานที่ต่าง ๆ ทุกแห่งที่บรรยายไว้เหล่านั้น ดิฉันได้รับความเมตตาจากท่านพระครูวรปัญญาคุณ คณะ 25 วัดมหาธาตุฯ ได้กรุณาตอบข้อซักถามที่ดิฉันมารบกวนถามท่านที่กุฏิบ่อย ๆ และยังได้รับประทานอาหารที่นี่ถึง 2 ครั้ง ดิฉันกราบของพระคุณท่านพระครูวรปัญญาคุณอย่างสูงสุดทั้งสองเรื่อง

สุดท้ายขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านใจบุญทุกท่านที่ได้กรุณาอ่านหนังสือซึ่งเรียบเรียงจากคนแก่ชราที่อ่อนเรียงความ จึงด้อยอรรถรสไปบ้าง ขออภัยต่อท่านผู้อ่านทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย พร้อมนี้ขอบุญกุศลบังเกิดต่อท่านผู้ใจบุญทุกท่าน จงดลบันดาลให้ท่านพบแต่ความสุข ความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางโลกและทางธรรมยิ่งขึ้นไปขอให้สัมฤทธิผลในสิ่งอันพึงปรารถนาโดยทางชอบธรรมทุกประการ

นางเยาว์นาท ชินะโชติ

5 พฤษภาคม 2536

4/10 หมู่ 3 หลักสอง

ซ. 9 อินทาปัจ หนองแขม กทม. 10160

คำอุทิศ

กุศลใด ๆ อันจะพึงบังเกิดขึ้นจากการจัดพิมพ์หนังสือธรรมบรรณาการเล่มนี้ ซึ่งสำเร็จได้ด้วยวิริยะ อุตสาหะอย่างยิ่ง ดิฉันตั้งจิตแน่วแน่ ขอน้อมเกล้าถวายกุศลทั้งหมดทั้งสิ้นแด่ทูนกระหม่อมสมเด็จพระปิตุจฉา เจ้าฟ้าหญิงวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร พระองค์ทรงเมตตา รับดิฉันไว้เป็นข้าหลวงอยู่ในวังสุนันทา ประทานการศึกษาจนจบมัธยมศึกษา ณ โรงเรียนราชินีล่าง ปากคลองตลาด

ทูนกระหม่อม จอมพลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช องค์พระผู้พระราชทานนาม **"เยาว์วัยนาท ชินะโชติ"**

ขอตั้งใจอุทิศกุศลผลบุญ	*แด่*
นายพันเอก พระยารามรณรงค์	*บิดา*
คุณหญิงรามรณรงค์	*มารดา*
นางยุวนุต อิศรางกูร	*พี่สาว*
นายยุทธดนัย ชินะโชติ	*พี่ชาย*
รวมทั้งบรรพบุรุษทุกท่าน	*ญาติพี่น้องทั่วทุกคน*

สำนึกในความกรุณา

1. ท่านพระอาจารย์ อาสภมหาเถระ ธัมมาจริยะ สำนักวิปัสสนากรรมฐานวิเวก อาศรม อ.เมือง จ.ชลบุรี กรุณาอนุญาตให้จัดพิมพ์หนังสือธรรมะ ในลิขสิทธิ์ของท่านได้

2. ท่านอาจารย์พระมหาไสว ญาณวีโร อาจารย์บรรยายประจำวิชา ธรรมภาคปฏิบัติ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุณาเลือกหนังสือธรรมะให้เป็นแบบไปจัดพิมพ์และท่านยังได้เป็นธุระตรวจแก้ไขข้อความบรรยายเรื่องต่าง ๆ ในร่างกุ้งให้เรียบร้อยเสร็จสมบูรณ์ ซ้ำยังพยายามค้นหารูปท่านอาจารย์อาสภมหาเถระ มาเสริมใส่ในเล่มให้งดงามครบถ้วนและภาพปกเป็นฝีมือการถ่ายภาพของท่านอาจารย์พระมหาไสวด้วย

3. ท่านอาจารย์พระครูวรปัญญาคุณ วัดมหาธาตุ กรุณาให้ความรู้ ความถูกต้องเรื่องวัด เจดีย์ พุทธสถานทุกแห่ง ประวัติ เกล็ด ตำนานเรื่องต่าง ๆ อย่างละเอียด ท่านมีความรอบรู้เรื่องศาสนสถานในพม่าเป็นอย่างดี

4. ท่านอาจารย์พระมหาสุภาพ เขมรังสี ผู้อำนวยการสถาบันวิปัสสนาธุระ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุณาแนะนำให้คำปรึกษาเรื่องโรงพิมพ์

5. น.ส.เกศินี เฉลิมติระกุล กรุณาให้ฟิล์มภาพถ่ายในพม่ามาอัดรูปประกอบคำบรรยาย

6. คุณเกษมศรี อนัมบุตร กรุณาให้ภาพถ่ายในพม่าหลายรูป

7. คุณประนพ พิบูลเวช เพื่อนรักให้กำลังใจต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ มิฉะนั้นแล้วหนังสือเล่มนี้จะไม่สำเร็จได้ทั้งยังได้แนะนำและแก้ไขข้อความบางตอนให้ดูดีขึ้น

ประวัติ [๑]

พระอาจารย์ภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ

คณะวาจกะ ปธานะกัมมัฏฐานาจริยะ

และอัคคมหากัมมัฏฐานาจาริยะ

สำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรม จังหวัดชลบุรี

ชาติภูมิ

พระอาจารย์ภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ มีนามเดิมว่า หม่องขิ่น ถือกำเนิดในสกุลตวยเต้าจี้ ซึ่งเป็นสกุลขุนนางชั้นสูงของพม่า โยมบิดามีนามว่า อุโพอ้าน โยมมารดามีนามว่า ด่อเปียว ท่านเป็นบุตรคนสุดท้องในจำนวนพี่น้อง ๓ คน เกิดที่บ้านตำบล จวนละเหยียน อำเภอเยสะโจ จังหวัดปะคุกกู่ ประเทศพม่า เมื่อวัน ๑ฯ๘ ปีกุน จุลศักราช ๑๒๗๓ ตรงกับวันอาทิตย์ที่ ๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๕๔ เวลา ๑๐.๔๕ น.

คันถธุระ

ครั้นเจริญวัยมีอายุได้ ๗ ปี คือ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๑ โยมบิดามารดาได้พร้อมใจกันนำไปฝากให้เรียนหนังสือที่วัดจวนละเหยียนเหนือ ซึ่งมีท่านพระภัททันตะ **ปุญญมหาเถระ** เป็นเจ้าอาวาสและเป็นพระอาจารย์ ได้รับการศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่ **นโม พุทฺธาย สิทฺธํ** ตลอดไปจนกระทั่งถึงทศมหาชาดก ซึ่งเป็นพื้นฐานการศึกษาทางพระพุทธศาสนาของเยาวชนชาวพม่า ขณะที่กำลังศึกษาทศมหาชาดกอยู่นั้น ท่านพระภัททันตะ ปุญญมหาเถระ ผู้เป็นพระอาจารย์ ได้ถึงมรณภาพลง จึงจำเป็นต้องย้ายไป

---

(๑) พระเทพมุนี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙) ปัจจุบันเป็นที่ พระธรรมราชมหามุนี วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร เรียบเรียง

ศึกษาต่อที่วัดโชติการาม อำเภอสะโจ จังหวัดปะคุกกู่ โดยมีท่านพระภัททันตะ ญาณมหาเถระ เจ้าอาวาสวัดโชติการาม เป็นพระอาจารย์ให้การอบรมสั่งสอนต่อไป

เมื่อเจริญวัยมีอายุได้ ๑๕ ปี เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๙ ได้บรรพชาเป็นสามเณร โดยมีท่านพระภัททันตะ ญาณมหาเถระ เจ้าอาวาสวัดโชติการาม เป็นพระอุปัชฌาย์ให้การบรรพชา มีฉายาว่า อาสโภ ครั้นบรรพชาเป็นสามเณรแล้ว พระอุปัชฌาย์ได้ให้การอบรมสั่งสอนระเบียบวินัยข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ ตลอดจนให้การศึกษาไวยกรณ์บาลีมหากัจจายน์ และพระอภิธัมมัตถสังคหะอรรถกถา อันเป็นพื้นฐานการศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎกบาลีของคณะสงฆ์พม่า

มหาวิสุตารามมหาวิทยาลัย

กาลต่อมา ท่านอาจารย์พระภัททันตะ ญาณมหาเถระ ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์พิจารณาเห็นว่าสามเณรอาสภะมีสติปัญญาสามารถที่จะศึกษาพระปริยัติธรรมชั้นสูงได้อย่างแน่นอน จึงนำไปมอบถวายตัวให้กับ ท่านพระภัททันตะ **ปัญญามหาเถระ อัครมหาบัณฑิต** ปัญจนิกายปารคู สะยาด่อร์ ผู้เป็นคณะปาโมกข์ ณ มหาวิสุตาราม มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์พม่า มีนักศึกษามากมายนับเป็นจำนวนพันทีเดียว สามเณรอาสภะก็ตั้งหน้าศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมอยู่ที่นั่นเป็นการถาวร โดยศึกษาพระคัมภีร์ต่าง ๆ เช่น พระคัมภีร์อภิธานฉันปกรณะ อลังการะ รูปสิทธิ สัททนีติ พระคัมภีร์กังขาวิตรณีอรรถกถา และพระคัมภีร์อภิธัมมัตถวิภาวินีฎีกา เป็นอาทิ ตามลำดับหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้

ครั้นเจริญวัยมีอายุได้ 20 ปีบริบูรณ์ สมควรที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุได้แล้ว จึงหยุดพักการศึกษาชั่วคราว เดินทางกลับไปเข้าพิธีอุปสมบทที่ตำบลบ้านเกิด ในความอุปถัมภ์ของนายช่างทองมีนามว่า อูสัมหม่อง และภรรยานามว่า ด่อร์มะมะ เข้ารับการอุปสมบท ณ พัทธสีมาวัดจวนละเหยียน อำเภอเยสะโจ จังหวัดประคุกกู่ เมื่อ ๑๗ฯ๘ ปีมะแม จุลศักราช ๑๒๙๓ ตรงกับวันอาทิตย์ ที่ ๒๑ เดือนกรกฎาคม ๒๔๗๓ โดยมีพระสงฆ์เข้าร่วมในพิธีอุปสมบทกรรม คือ

๑. พระภัททันตะ ญาณมหาเถระ เป็น พระอุปัชฌาย์

๒. พระภัททันตะ อูเกลาสมหาเถระ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

๓. พระภัททันตะ อูปัญญามหาเถระ เป็นพระอนุสาวนาจารย์

นอกจากนี้ ยังมีพระสงฆ์เถรานุเถระเข้าร่วมเป็นการกสงฆ์อีก ๑๕ รูป เสร็จญัตติจตุตถกรรม เวลา ๐๙.๒๐ น.

ธัมมาจริยะ

เมื่ออุปสมบทเรียบร้อยแล้ว พระภิกษุอาสภะนักศึกษา จึงเดินทางกลับมาศึกษาต่อ ณ มหาวิสุตารามมหาวิทยาลัย ตั้งใจศึกษาพระคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย คือ พระไตรปิฎกบาลี พร้อมทั้งพระคัมภีร์อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา โยชนา และพระคัมภีร์อื่นอีกหลายพระคัมภีร์ โดยมีพระมหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิชั้นสูง เป็นพระคณาจารย์ให้การสั่งสอน คือ

1. พระภัททันตะ ปัญญามหาเถระ อัครมหาบัณฑิต คณะปาโมกข์
2. พระภัททันตะ สุนทรมหาเถระ อภิธชมหารัฐคุรุ คณะปาโมกข์
3. พระภัททันตะ นันทวังสมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต คณะปาโมกข์

พระภิกษุอาสภะนักศึกษา พยายามศึกษาพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาอยู่กับพระคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิสูงเยี่ยมชั้นอัครมหาบัณฑิต และอภิธชมหารัฐคุรุ ณ มหาวิสุตารามมหาวิทยาลัย ด้วยอุตสาหะวิริยะเป็นอย่างยิ่ง จวบจนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๘๐ คือ เมื่อท่านเจริญวัยมีอายุได้ 27 พรรษา ๗ ก็ได้สำเร็จการศึกษาชั้น ธัมมาจริยะ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดแห่งการศึกษาคณะสงฆ์พม่า

การศึกษาพิเศษ

แม้ว่าจะได้ศึกษาพระปริยัติธรรมมากมายหลายพระคัมภีร์ จนจบหลักสูตรชั้นสูงสุดแห่งการศึกษาคณะสงฆ์พม่าแล้วก็ตาม ถึงกระนั้นพระภัททันตะ ภาสภะ ธัมมาจริยะ ก็ยังมีความประสงค์ที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อเพิ่มพูนความเป็นพหูสูตให้ยิ่งขึ้นไป จึงออกเดินทางจากมหาวิสุตารามมหาวิทยาลัยไปฝากตัวเป็นศิษย์ศึกษาวิชาความรู้กับพระมหาเถระผู้มีชื่อเสียงเกรียงไกร ดังต่อไปนี้

๑. พระคุณท่านภัททันตะ นารทมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต ปัญจนิกายปารคู วัดทักขิณาราม นครมัณฑเล

๒. พระคุณท่านภัททันตะ โกณฑัญญมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต วัดพญาจีใต้ พระนครย่างกุ้ง

๓. พระคุณท่านภัททันตะ **นันทิมามหาเถระ** อัครมหาบัณฑิต ปัญจนิกาย ปารคูสันจองสะยาด่อร์ วัดขิ่นมะกัน นครมัณฑเล

๔. พระคุณท่านภัททันตะ **นันทิยมหาเถระ** วัดตูม่อง นครอมรปุระ ท่านผู้นี้มีกิตติศัพท์บรรลือในสมญานามว่า พระอาจารย์ใหญ่สะย่าด่อร์ดัง "ญะหวา" (ทไวไลท์) หมายความว่า พระคุณท่านเป็นผู้แตกฉานชำนาญในการสอนพระอภิธรรมและข้อความที่ลึกซึ้งรู้ได้ยากอย่างยิ่ง ทั้งวิธีการสอนของท่านก็ผิดแผกแตกต่างจากพระคณาจารย์ทั่วไป คือ ท่านทำการสอนในเวลากลางคืนที่เงียบสงัด โดยไม่ต้องใช้แสงไฟและไม่ต้องใช้หนังสือตำราหรือพระคัมภีร์ ทั้งผู้เรียนและผู้สอน

๕. พระคุณท่านภัททันตะ **วิมลมหาเถระ** อัครมหาบัณฑิต วัดมงคลเก่า นครอมรปุระ

ท่านรูปนี้มีสมญานามว่า ท่านอาจารย์ใหญ่โมกุกสะยาด่อร์ มีคุณวิเศษสามารถสอนพระพุทธวจนะได้อย่างแม่นยำและถูกต้องถ่องแท้ ทั้งเป็นผู้ทรงคุณธรรมสูงส่ง เมื่อท่านถึงมรณภาพไปแล้ว ปรากฏมีเหตุอัศจรรย์หลายอย่างเกิดขึ้นให้เป็นที่ประจักษ์แก่มหาชนทั่วไป

พระภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ ใช้เวลาแสวงหาความรู้เพิ่มเติมโดยฝากตัวเป็นศิษย์ศึกษาอยู่กับพระมหาเถระผู้มีชื่อเสียงโด่งดังเหล่านี้ เป็นเวลานานถึง ๓ ปี จวบจนท่านมีอายุได้ ๓๐ พรรษา ๑๑ จึงเดินทางกลับมาสำนักศึกษาเดิม คือ ที่มหาวิสุตาราม มหาวิทยาลัยอีกแห่งหนึ่ง บรรดาพระมหาเถระคณะปราโมกข์ฝ่ายคันถธุระในมหาวิทยาลัยเมื่อได้ทราบความเป็นไปของท่านแล้ว ต่างมีความพออกพอใจเป็นอย่างมาก ในวิริยะอุตสาหะและความเฉลียวฉลาดแตกฉานในด้านพระปริยัติ-ธรรมของท่าน จึงมีมติเป็นเอกฉันท์แต่งตั้ง พระภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ ให้ดำรงตำแหน่งที่ **คณะวาจกะสะยาด่อร์** คือเป็นพระคณาจารย์ชั้นผู้ใหญ่ประจำมหาวิท-ยาลัย มีหน้าที่ให้การศึกษาพระไตรปิฎกบาลี อรรถกถา ฎีกา และพระคัมภีร์ต่างๆ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ เป็นต้นไป

จึงเป็นอันรวมความได้ว่า ขณะนี้ พระอาจารย์ภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมา-จริยะคณะวาจกะสะยาด่อร์ ท่านได้ก้าวขึ้นมาถึงความสุดยอดการบำเพ็ญหน้าที่ด้านคันถธุระโดยสมบูรณ์แล้ว หลังจากตั้งอกตั้งใจเฝ้าเล่าเรียนศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนามาตั้งแต่ปฐมวัย ตราบเท่าถึงจุดหมายปลายทางได้เป็นผู้บอกพระพุทธพจน์คือ

พระไตรปิฎกบาลี ตลอดจนพระคัมภีร์ต่าง ๆ ในฐานะพระอาจารย์ใหญ่ระดับคณะวาจกะรูปหนึ่ง ในบรรดาคณะวาจกะประจำมหาวิสุตารามมหาวิทยาลัย ซึ่งมีอยู่เพียง ๗ รูปเท่านั้น

วิปัสสนาธุระ

พระอาจารย์ภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ คณะวาจกะสะยาด่อร์ อุตสาหะบำเพ็ญหน้าที่พุทธสาวกด้านคันถธุระ ด้วยการให้การศึกษาพระไตรปิฎกบาลี อรรถกถา และนานาพระคัมภีร์ ที่มหาวิสุตารามมหาวิทยาลัย ตามที่ได้รับมอบหมายจากบรรดาท่านคณะปาโมกข์ทั้งหลาย อันเป็นการธำรงไว้ซึ่งประปริยัติศาสนาอยู่เป็นเวลาช้านาน ประมาณ ๑๐ ปี คือ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๙๓

ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๓ นั้น ก็ให้มีอันเป็นเกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้นในวิถีชีวิตของท่าน คือ วันหนึ่งท่านได้มีโอกาสพบกับพระภัททันตะ **คันธมมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต** ผู้มีเกียรติคุณสูงเด่นในด้านวิชาการชั้นสูง ซึ่งเป็นที่ยอมรับของมหาชนทั่วไป เมื่อสนทนาปราศัยกันพอสมควรแล้ว ท่านพระคันธมมหาเถระได้มอบหนังสือให้เล่มหนึ่ง พร้อมกับสั่งกำชับจงอ่านให้ได้ เย็นวันนั้น ครั้นท่านเดินทางมาถึงที่พักส่วนตัว ณ มหาวิสุตาราม มหาวิทยาลัย หลังจากสรงน้ำชำระร่างกายเป็นที่สบายแล้ว นึกถึงหนังสือเล่มนั้นขึ้นได้ จึงนำเอาออกมาพิจารณา ปรากฏว่าหนังสือเล่มนั้นมีชื่อว่า **แนวปฏิบัติวิปัสสนา** รจนาโดย **พระอาจารย์ภัททันตะ โสภณมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต หรือพระอาจารย์มหาสี สะยาด่อร์** เมื่อตั้งใจอ่านจนจบ ตามคำกำชับของท่านพระคันธมมหาเถระแล้ว ก็ให้เกิดความพิศวงขึ้นมาในใจว่า ในสมัยปัจจุบันทุกวันนี้ วิธีการปฏิบัติวิปัสสนาที่ถูกต้อง และได้ผลยังปรากฏมีอยู่ในโลกจริงหรือ ? เมื่อปฏิบัติวิปัสสนาแล้ว พระวิปัสสนาญาณจักปรากฏขึ้นในสันดานของผู้คนในโลก ปัจจุบันนี้จริงหรือ ? หากว่าเรื่องเหล่านี้ไม่เป็นความจริงแล้ว เหตุไฉนพระอาจารย์ภัททันตะ โสภณมหาเถระ จึงเขียนแสดงไว้อย่างชัดเจนในหนังสือนี้เล่า จะว่าพระอาจารย์มหาสี สะยาด่อร์เขียนไว้ด้วยความงมงาย หรือท่านเขียนไว้ด้วยความประสงค์จะให้เป็นเล่ห์เป็นกลเพื่อให้ผู้คนหลงเชื่อเลื่อมใส ก็ยากที่จะคิดเห็นให้เป็นไปเช่นนั้น เพราะว่าท่านพระมหาเถระผู้รจนาหนังสือนี้ เมื่อพิจารณากันตามฐานะที่เป็นจริงแล้ว พระคุณท่านเป็นผู้มีชื่อเสียงโด่งดังในด้านที่มีคุณธรรมสูงส่งระดับเป็น

ปูชนียบุคคล เป็นที่เคารพ บูชาของมหาชนเป็นอันมาก ทั้งเป็นผู้ทรงสมณศักดิ์ชั้นสูงระดับเป็นอัครมหาบัณฑิตอันพระสงฆ์ที่จะดำรงสมณศักดิ์เป็นอัครมหาบัณฑิตในประเทศพม่านั้น ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าจะต้องเป็นผู้ผ่านการศึกษาฝ่ายพระปริยัติธรรมหรือคันถธุระมามากมายหลายพระคัมภีร์ จนมีความรู้เชี่ยวชาญจบหลักสูตรสูงสุดการศึกษาชั้นธัมมาจริยะมาก่อน แล้วประกอบคุณงามความดีเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและพระศาสนาให้เป็นที่ประจักษ์ จึงจะมีโอกาสได้รับสมณศักดิ์ชั้นสูง เป็นอัครมหาบัณฑิตได้

บำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน

ครั้นเกิดความพิศวงสงสัยขึ้นมาในใจเช่นนี้ **พระอาจารย์ภัททันตะ อาสภเถระธัมมจริยะ**ผู้เป็นพระคณาจารย์ชั้นผู้ใหญ่ในตำแหน่งคณะวาจกะ แห่งมหาวิสุตารามมหาวิทยาลัย ก็พลันตัดสินใจ จะเข้าบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อพิสูจน์ให้พบข้อเท็จจริงว่าจะเป็นเช่นใดกันแน่ จึงเดินทางมุ่งหน้าไปสำนักปฏิบัติกรรมฐานวัดสวนลน จังหวัดเมียนฉั่น เข้าไปขอกรรมฐานกับท่านอาจารย์ภัททันตะ กวิมหาเถระปธานกัมมัฏฐานจริยะ แล้วเริ่มตั้งอกตั้งใจปฏิบัติทันใด ในขณะที่ปฏิบัติอยู่นี้ ได้รับความอุปถัมภ์จากอุบาสิกาท่านหนึ่ง ซึ่งมีนามว่า อุบาสิกาด่อร์มะมะ อุตสาหะปฏิบัติบำเพ็ญอยู่เป็นเวลานาน ๔๕ วัน

เมื่อเข้าปฏิบัติกรรมฐานกับท่านอาจารย์พระภัททันตะ กวิมหาเถระ เป็นแนวทางเบื้องต้นแล้ว จึงเดินทางไปยังสำนักวิปัสสนากรรมฐาน **วัดมหาสี** ตำบลเชตโข่นเมืองสวยะโบ่ ซึ่งเป็นสำนักของท่าน**อาจารย์พระมหาสี สะยาด่อร์** ผู้รจนาหนังสือแนวปฏิบัติวิปัสสนาโดยตรง ครั้นถึงสำนักวิปัสสนากรรมฐานวัดมหาสี ตำบลเชตโข่นแล้ว ก็เริ่มขอกรรมฐานและลงมือปฏิบัติวิปัสสนาตามคำสอนทันที โดยมีท่านอาจารย์พระภัททันตะ โสภณมหาเถรอัครมหาบัณฑิต และท่านอาจารย์พระภัททันตะ สวยะ**เจดีย์ สะยาด่อร์ อัครมหาบัณฑิต** เป็นพระวิปัสสนาจารย์ผู้บอกกรรมฐาน ตั้งใจปฏิบัติบำเพ็ญด้วยความเข้มงวดกวดขันเป็นอย่างยิ่ง เมื่อปฏิบัติไป ๆ ก็ให้อัศจรรย์ใจในผลของการบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานยิ่งขึ้นทุกวัน แล้วในที่สุดก็ได้ผลสมความมุ่งหมาย คือ ความสงสัยในใจในกรณีที่ว่า วิธีการปฏิบัติวิปัสสนาที่ถูกต้องและได้ผลยังปรากฏมีอยู่ในโลกนี้จริงหรือ ? เมื่อปฏิบัติวิปัสสนาแล้วพระวิปัสสนาญาณจักปรากฏ

ขึ้นในสันดานของผู้คนในโลกปัจจุบันนี้ เป็นความจริงหรือไม่ ? ความสงสัยเหล่านี้ได้เลือนหายออกไปจากจิตใจจนหมดสิ้น ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่า วิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ที่ท่านอาจารย์พระมหาสีสะยาด่อร์สอนอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นวิธีการที่ใช้สอนวิปัสสนากรรมฐานมานานช้า โดยสืบวิปัสสนาวงศ์มาแต่องค์พระอรหันต์ ผู้เป็นสัทธิวิหาริกของท่านพระมหาโมคคัลลีบุตรสังฆวุฒาจารย์ ที่พากันนำพระพุทธศาสนามาประดิษฐาน ณ สุวรรณภูมิประเทศโดยแท้

พระอาจารย์อาสภเถระมาประเทศไทย

ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๕ สมเด็จพระพุฒาจารย์ [๑] แห่งประเทศไทย สมัยนั้นท่านดำรงสมณศักดิ์เป็นรองสมเด็จพระราชาคณะ ที่พระพิมลธรรม และมีตำแหน่งหน้าที่สูงเด่นเป็นสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง สถิตอยู่ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร ท่านอนุสรณ์ถึงความเป็นไปของพระพุทธศาสนา เกิดมหากุศลจิตคิดจะให้มีการบำเพ็ญวิปัสสนาธุระขึ้นในประเทศไทย ก็ให้บังเอิญพอดี ด้วยปรากฏว่ามีพระสงฆ์ที่เป็นศิษย์ของท่านรูปหนึ่ง ซึ่งขณะนี้ ดำรงสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพสิทธิมุนี แต่ในสมัยนั้น ยังใช้นามเดิมว่า พระมหาโชดก ญาณสิทธิ ป.ธ. ๙ เจ้ากูรูปนี้ เป็นผู้มีบุรพวาสนาควรแก่การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน และเป็นพระวิปัสสนาจารย์ในชาตินี้ จึงเมื่อสอบความรู้พระปริยัติธรรมบาลีได้เป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค หรือเรียกโดยย่อว่า ป.ธ. ๙ ซึ่งเป็นความรู้ชั้นสูงสุดแห่งการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย แล้วก็มีใจฝักใฝ่อยู่แต่การภาวนา พระพิมลธรรม หรือที่ชาวสยามประเทศเรียกว่า ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม เห็นเป็นโอกาสเหมาะที่จะสมความปรารถนาในการก่อตั้งวิปัสสนาธุระขึ้นในประเทศไทย จึงกรุณานำ **พระมหาโชดก ญาณสิทฺธิ** ป.ธ. ๙ ให้ไปเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ สำนักปฏิบัติวิปัสสนาสาสนยิตสา ซึ่งเป็นสำนักที่ ฯพณฯ อูนุ อดีตนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศพม่าจัดสร้างขึ้นไว้ในพระนครย่างกุ้ง โดยฝากให้อยู่ในความปกครองดูแลของท่านอาจารย์พระโสภณมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต หรือพระอาจารย์มหาสี สะยาด่อร์ ซึ่งเป็นเจ้าสำนักใหญ่อยู่ในขณะนั้น

---

(๑) สมเด็จพระพุฒาจารย์รูปนี้ ท่านมีนามเดิมว่าพระมหาอาจ อาสโภ ป.ธ.๘

ท่านเจ้าคุณพระเทพสิทธิมุนี หรือพระมหาโชดก ญาณสิทฺธิ ป.ธ. ๙ ในสมัยนั้น เพื่อได้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสมใจแล้ว ก็อุตสาหะปฏิบัติด้วยความพยายามเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่ท่านปฏิบัติอยู่นี้ โดยเหตุที่ท่านอาจารย์พระโสภณมหาเถระ อัครมหาบัณฑิตท่านมีภารกิจมากมาย ไม่สามารถที่จะทำหน้าที่สอนและสอบอารมณ์กรรมฐานได้ทุกวัน ฉะนั้น จึงมอบให้พระอาจารย์ภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ ทำหน้าที่เป็นผู้สอบอารมณ์และสอนกรรมฐานอยู่เป็นประจำ ในเบื้องแรก ก็อาจจะมีความลำบากอยู่บ้างในเรื่องภาษาเนื่องจากว่าพระมหาโชดก ญาณสิทฺธิ เป็นพระสงฆ์ไทย จึงใช้ภาษาไทยมาแต่กำเนิด และพระอาจารย์ภัททันตะ อาสภเถระ เป็นพระสงฆ์พม่า ก็คงใช้ภาษาพม่ามาแต่กำเนิดอีกเช่นกัน

แต่ท่านทั้งสองก็สามารถแก้ปัญหานี้ได้ โดยท่านบอกว่าใช้ภาษามคธเป็นสื่อในการสอนและการสอบอารมณ์กรรมฐาน เพราะแต่ละท่านต่างก็มีความรู้ในวิชาการทางพระพุทธศาสนาสูงส่งด้วยกันทั้งคู่ แต่ก็คงมีอยู่บางครั้งที่ท่านไม่สามารถจะสร้างความเข้าใจให้แก่กันและกันได้ ซึ่งในขณะนั้นท่านอาจจะใช้ภาษาใบ้บ้างก็ได้ ใครจะไปรู้

หลังจากปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอยู่เป็นเวลานานประมาณ 3 เดือน ท่านเจ้าคุณพระเทพสิทธิมุนีผู้มีบุรพวาสนา ก็ได้บรรลุผลการปฏิบัติวิปัสสนาสมความมุ่งหมาย จึงออกจากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน แสวงหาประสบการณ์เกี่ยวกับการวิปัสสนาและการพระศาสนาในประเทศพม่าอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แล้วจึงมีโครงการเดินทางกลับประเทศไทย เพื่อมาจัดตั้งสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่อไป ในขณะเดียวกัน ท่าน**เจ้าคุณพระพิมลธรรม** ได้แสดงความจำนงไปยังสภาการพุทธศาสนา แห่งประเทศไทย ขอให้จัดส่งพระวิปัสสนาจารย์ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญมาช่วยสอนวิปัสสนากรรมฐานในประเทศไทย สภาการพุทธศาสนาแห่งประเทศพม่า จึงมอบให้เป็นภาระหน้าที่ของท่านอาจารย์พระโสภณมหาเถระอัครมหาบัณฑิต เป็นผู้พิจารณาหาพระวิปัสสนาจารย์ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามความต้องการของท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองแห่งคณะสงฆ์ไทย

ท่าน**อาจารย์พระโสภณมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต** พิจารณาโดยรอบคอบแล้ว จึงมีคำสั่งให้พระอาจารย์ภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ เป็นผู้รับภาระหน้าที่อันสำคัญนี้ จงอย่ามีความขัดข้องหรือปฏิเสธเลย เมื่อเป็นเช่นนี้ พระอาจารย์อาสภเถระ ผู้มีชะตาจะได้เดินทางมาอยู่ประเทศไทย ก็ได้แต่นึกอยู่ในใจถึงข้อความในพระวินัย

อรรถกถาว่า โส เตสํ เตสํ ภิกฺขูนํ ภารํ กตฺวา เต เต ตตฺถ ตตฺถ เปเสสิ เมื่อครั้งทำตติยสังคายนาเสร็จสิ้นใหม่ ๆ นั้น ท่านพระมหาโมคคัลลีบุตรติสสเถระผู้เป็นใหญ่ได้มีคำสั่งให้พระสงฆ์ทั้งหลายเดินทางไปเผยแพร่พระพุทธศาสนามากมายถึง ๙ สายด้วยกัน แล้วท่านจึงตัดสินใจเดินทางมาประเทศไทย เข้ารับหน้าที่เป็นพระวิปัสสนาจารย์บอกกรรมฐานอยู่ ณ วัดมหาธาตุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๖

สำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรม

ท่านอาจารย์ภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ อุตสาหะทำหน้าที่เป็นวิปัสสนาจารย์บอกกรรมฐาน ให้แก่โยคีบุคคลผู้มีปกติเห็นภัยในวัฏสงสาร และปรารถนาจะได้บรรลุมรรคผลนิพพาน อยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร เป็นเวลานานหลายปี จวบจนกระทั่งมีผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานศิษย์ของท่าน ซึ่งเป็นชาวจังหวัดชลบุรี คือ **นายธรรมนูญ สิงคาลวณิช** และ**พระภิกษุเดือน เนื่องจำนงค์** มีความประสงค์จะยกย่องพระบวรพุทธศาสนาและการวิปัสสนาธุระ จึงศรัทธาอุตสาหะสร้างสำนักวิปัสสนาขึ้นใหม่ ที่จังหวัดชลบุรี แล้วอาราธนาให้ท่านมาพักอยู่ ณ สำนักวิปัสสนาที่สร้างขึ้นใหม่นี้ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๕

เมื่อท่านอาจารย์ภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ ได้รับอาราธนามาพักอยู่ที่สำนักวิปัสสนาที่สร้างขึ้นใหม่ ซึ่งก็ยังไม่ทราบเหมือนกันว่าชื่อสำนักอะไร เพราะยังไม่ได้ตั้งชื่อตั้งนาม แต่ท่านก็พำนักอยู่ด้วยความเป็นสุขสวัสดี ชั่วเวลาไม่นานนัก ฯพณฯ **นายสัญญา ธรรมศักดิ์** อดีตนายกรัฐมนตรี แห่งประเทศไทย ก็ได้เดินทางมาเยี่ยมเยียนท่านอาจารย์แล้วกรุณาตั้งชื่อสำนักวิปัสสนาที่สร้างขึ้นใหม่นี้ว่า สำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรม ในพรรษาแรกที่ตั้งสำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรมนี้ คือเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ มีพระสงฆ์เข้าจำพรรษาและดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับวิปัสสนาอยู่เพียง ๔ รูป คือ

๑. พระอาจารย์อาสภเถระ ธัมมาจริยะ เป็น พระวิปัสสนาจารย์
๒. พระมหาวิลาศ (๑) ญาณวโร ป.ธ. ๙ เป็น ศิษย์ปฏิบัติวิปัสสนา
๓. พระภิกษุปุ่น มนฺตาคโม (พระหลวงตา) เป็น ศิษย์ปฏิบัติวิปัสสนา
๔. พระภิกษุเดือน เนื่องจำนงค์ เป็น ผู้บริการถวายความสะดวกทั่วไป

กาลต่อมา สำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรม ก็วัฒนาสถาพรขึ้นเรื่อย ๆ จนมีสภาพเช่นที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้ก็เพราะว่าได้อาศัยศรัทธาอุตสาหะของพระภิกษุเดือน

เนื่องจำนงค์ และนายธรรมนูญ สิงคาลวณิช เป็นปัจจัยสำคัญ ปัจจุบันนี้ **สำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรม**มีการดำเนินการในรูปมูลนิธิ ชื่อว่า **มูลนิธิวิเวกอาศรม** โดยมีนายธนิต อยู่โพธิ์ เป็นประธานกรรมการ อันว่า**นายธนิต อยู่โพธิ์** หรือที่ท่านอาจารย์อาสภเถระเรียกติดปากว่าอธิบดีธนิตนี้เป็นผู้มีวิถีชีวิตแปลกประหลาด ไม่มีใครเคยคาดฝันมาก่อนว่าจะมาเกี่ยวข้องกับวงการวิปัสสนา คือว่าในตอนปฐมวัย ท่านได้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา อุตสาหะเล่าเรียนพระปริยัติธรรม จนมีความรู้ สามารถสอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค หรือเรียกโดยย่อว่า ป.ธ. ๙ ซึ่งเป็นวุฒิสูงสุดทางการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทยแล้ว ลาสิกขาออกไปรับราชการเสียนานหนักหนา จนเป็นข้าราชการสูงสุดระดับกรม โดยดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากรแล้วย้อนกลับมา ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ สำนักวิปัสสนากรรมฐานวิเวกอาศรมนี้ มีพระอาจารย์ ภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ เป็นพระวิปัสสนาจารย์ผู้บอกกรรมฐาน ด้วยอำนาจวาสนาบารมีที่สั่งสมมาแต่ปางบรรพ์ พระวิปัสสนาญาณก็เกิดขึ้นในขันธสันดานตามลำดับ ในที่สุดก็ได้รับผลของการปฏิบัติวิปัสสนาสมความมุ่งหมาย เมื่อออกจากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแล้ว ได้อุตสาหะรจนาหนังสือตำราเกี่ยวกับวิปัสสนามากมายหลายเล่ม เฉพาะที่สำคัญ คือ วิปัสสนานิยม สติปัฏฐานสำหรับทุกคน และวิสุทธิญาณนิเทศ เป็นอาทิ จึงนับได้ว่า ท่านเป็นอุบาสกผู้มีความรู้พร้อมพรั่งทั้งคันถธุระและวิปัสสนาธุระคนหนึ่ง ซึ่งหาได้ยากยิ่งในโลกปัจจุบัน

พระอาจารย์อาสภเถระ
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

ท่านอาจารย์ภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ ได้บำเพ็ญศาสนกิจด้านวิปัสสนาธุระอยู่ที่สำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรมนี้ โดยเป็นพระวิปัสสนาจารย์บอกกรรมฐานให้แก่โยคีบุคคลผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจำนวนมากมาย ไม่เพียงเฉพาะแต่ชาวไทยเท่านั้น แม้ชาวต่างประเทศในทวีปยุโรป ทวีปอเมริกา และทวีปออสเตรเลีย ก็เคยเดินทางมาเข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอยู่กับท่าน นอกจากนั้น ท่านยังทำหน้าที่เป็นพระวิปัสสนาจารย์บอกกรรมฐาน ให้แก่บรรดาพระบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งพากันมาฝึกหัดการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ที่สำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรมนี้ นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๖

ตราบจนปัจจุบัน แม้ว่าท่านอาจารย์จะมีภาระหน้าที่ในด้านการบอกกรรมฐานอยู่หนักหนา แต่ก็ยังปลีกเวลา อุตสาหะรจนาหนังสือธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนา เป็นภาษาไทยไว้ ดังต่อไปนี้

๑. แว่นธรรมปฏิบัติ

๒. แนวปฏิบัติวิปัสสนา

๓. หลักการเจริญวิปัสสนา

๔. ปฏิจจสมุปปาทจักกเทศนา

๕. วิปัสสนาทีปนีฎีกา

โดยเหตุที่ท่านอาจารย์พระภัททันตะ **อาสภเถระ ธัมมาจริยะ** ได้บำเพ็ญประโยชน์ไว้ในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านคันถธุระและด้านวิปัสสนาธุระ ดังนั้นท่านอาจารย์**พระโสภณมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต หรือพระอาจารย์มหาสีสะยาด่อร์** ซึ่งเป็นพระวิปัสสนาจารย์ของท่าน จึงได้ประพันธ์บาลีคำฉันท์ เพื่อให้เป็นกำลังใจด้วยมธุรคาถาว่า

อาสโภ นาม เถโรยํ กุสโล อาสเภ นเย
วิปสฺสนานยํ เทนฺโต วิเวเก อสฺสเม รโต

พระภัททันตะ อาสภเถระนี้ เป็นผู้มีความฉลาด แตกฉาน
ในแนวปฏิบัติอย่างลึกซึ้ง กำลังพำนักอยู่ที่สำนักวิปัสสนา
วิเวกอาศรมอย่างผาสุก และถ่ายทอดแนวปฏิบัติวิปัสสนาด้วยความยินดี

นอกจากนี้ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีสมเด็จ**พระพุฒาจารย์**เป็นองค์สภานายก ได้ตระหนักถึงคุณงามความดีที่ท่านทำไว้มากมาย นับตั้งแต่เดินทางมาสู่ประเทศไทยตราบเท่าปัจจุบัน เป็นเวลานานนับได้ถึง ๓๓ ปี จึงมีมติอนุมัติให้มอบถวายปริญญา**พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**กิตติศักดิ์แก่ท่าน ในวันที่ ๙ เดือนมกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ ซึ่งนับว่าเป็นเกียรติประวัติอย่างสูงในชีวิตของท่าน

การพรรณนาประวัติพระอาจารย์ภัททันตะ อาสภเถระ ธัมมาจริยะ สมควรที่จะยุติลงได้แล้ว จึงขอยุติลงเพียงเท่านี้

พระไตรลักษณ์

พระอาจารย์อาสภเถระ

บรรยาย ณ พระอุโบสถวัดมหาธาตุ พระนคร

วันที่ ๓ ธันวาคม ๒๔๙๙

การเจริญกรรมฐาน มีอยู่ ๒ ประการคือ **การเจริญสมถกรรมฐานประการหนึ่ง และการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน**อีกประการหนึ่ง

การเจริญสมถกรรมฐานนั้น มีการเจริญกันแม้ในสมัยที่พระพุทธศาสนายังไม่ได้อุบัติขึ้นในโลก แต่เมื่อถึงสมัยที่พระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในโลกแล้ว การเจริญสมถกรรมฐานก็หย่อนความนิยมลง ทั้งนี้ก็เพราะเมื่อบุคคลทั้งหลายได้รู้จักคุณค่าของ**การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน**แล้ว ก็ได้หันมาเจริญวิปัสสนากรรมฐานกันเป็นส่วนมาก

แท้จริง การเจริญสมถกรรมฐานก็นับว่าเป็นภาวนามยกุศลอันประเสริฐอยู่ประการหนึ่ง แต่ไม่มีคุณภาพเป็นพิเศษเท่าเทียมกับการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน เพราะการเจริญสมถกรรมฐานนี้ย่อมมีอยู่ทั้งสมัยนอกพุทธกาลและในพุทธกาล ซึ่งบรรดาบุคคลผู้ใฝ่ใจทั้งหลายอาจเจริญได้เสมอ

เราท่านทั้งหลายก็ได้เคยเจริญสมถกรรมฐานกันมาด้วยกันแล้วทุกท่าน ถึงแม้บางท่านจะไม่เคยเจริญในปัจจุบันชาตินี้ แต่ในอดีตชาติย่อมเคยเจริญมาด้วยกันแล้วทั้งสิ้น และได้เคยเจริญกันมาจนนับครั้งไม่ถ้วนแล้วด้วย นี้ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง อานิสงส์ของการเจริญสมถกรรมฐานนี้จะได้ผลอย่างมากเพียงไปเกิดใน **พรหมโลก** ภูมิใดภูมิหนึ่งตามกำลังที่ตนปฏิบัติได้ เมื่อสิ้นอานิสงส์ของกุศลนั้นแล้วก็ต้องกลับมาเกิดในกามสุคติภูมิ และต่อจากนั้นก็อาจไปเกิดใน

ภูมิใด ๆ ตลอดลงไปจนถึงอบายภูมิก็ได้ แล้วแต่กรรมที่แต่ละบุคคลได้กระทำไว้

จึงเป็นอันเห็นได้ว่า **การเจริญสมถกรรมฐานนั้น ไม่สามารถจะนำสัตว์ให้พ้นไปจากสังสารวัฏฏทุกข์ได้อย่างจริงจังประการใด** ต่างกับการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน เพราะการเจริญวิปัสสนากรรมฐานนั้น จะมีได้แต่ในสมัยพุทธกาลเท่านั้น สมัยนอกพุทธกาลไม่อาจมีขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะว่า**การเจริญวิปัสสนากรรมฐานนั้น จะบังเกิดมีขึ้นได้ก็โดยเฉพาะพระสัพพัญญุตญาณ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยเฉพาะเท่านั้น** ฉะนั้นตราบใดที่ยังไม่มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก การเจริญวิปัสสนากรรมฐานก็ย่อมมีขึ้นไม่ได้

บุคคลใด ๆ แม้จะมีความใฝ่ใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอยู่ หากในสมัยพุทธกาลไม่ได้เกิดในภูมิประเทศอันเหมาะสมแล้ว ก็ไม่มีโอกาสจะได้เจริญวิปัสสนากรรมฐานได้ เป็นอันเกิดมาเสียเวลาเปล่าไปชาติหนึ่ง การเกิดมาเสียเวลาเปล่าดังกล่าวนี้ของแต่ละบุคคลนั้น มีปริมาณมากมายเหลือที่จะคณาด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐานเป็นภาวนามยกุศลอันมีอยู่เฉพาะกาลดังนี้ จึงนับว่าเป็นคุณภาพพิเศษประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง **อานิสงส์ของการเจริญวิปัสสนากรรมฐานสามารถนำบุคคลผู้เจริญให้พ้นไปจากสังสารวัฏฏทุกข์ได้อย่างจริงจัง** ผู้ใดปฏิบัติจนถึงมรรคผลเกิดแก่ตนขึ้นแล้ว ย่อมตัดภพชาติให้น้อยลงอย่างมากจะเหลืออีกเพียง ๗ ชาติ และถ้าสามารถเจริญจนอรหัตตมัคคอรหัตตผลจิตเกิดขึ้นแล้ว ย่อมตัดภพชาติให้สิ้นไปไม่มีเหลือ ไม่จำต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป การเจริญวิปัสสนากรรมฐานนี้จึงนับว่ามีคุณภาพเป็นพิเศษอีกประการหนึ่ง ซึ่งเราท่านทั้งหลายยังไม่เคยได้เจริญวิปัสสนากรรมฐานกันมาแต่ก่อน หรือจะได้เคยเจริญกันมาบ้างก็แต่เพียงเล็กน้อย ยังไม่ถึงขนาดที่มรรคผลเกิดขึ้นแก่ตน จึงยังไม่พ้นไปจากสังสารวัฏฏทุกข์

การที่กล่าวว่าเราท่านทั้งหลายเคยเจริญสมถกรรมฐานกันมาแต่อดีตชาติมากมายหนักหนาจนนับครั้งไม่ถ้วนนั้น ก็โดยอาศัยหลักฐานอันเป็นพุทธวจนะตรัสเทศนาไว้ว่า มหากัปป์คือโลกที่เราอาศัยอยู่นี้ ได้ถูกทำลายด้วยไฟ ด้วยน้ำ

ด้วยลมมามากมาย จนไม่สามารถจะนับจะประมาณได้ว่าเป็นจำนวนกี่ครั้งกี่หน เมื่อโลกจะถูกทำลายแต่ละครั้งนั้น บรรดาสัตว์ทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในโลกก็ต้องไปเกิดในพรหมภูมิด้วยกันทั้งสิ้น **และการที่สัตว์จะไปเกิดในพรหมภูมิได้ก็ต้องอาศัยอานิสงส์ของฌาน** ฉะนั้นจึงเป็นข้อพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า เราท่านทั้งหลายนี้ได้เคยปฏิบัติสมถกรรมฐานกันมาจนถึงได้ฌานนั้น มากมายหลายชาติจนไม่สามารถจะนับจะประมาณได้เช่นกัน

เหตุที่เราท่านทั้งหลายได้เจริญสมถกรรมฐานจนถึงได้ฌานและได้ไปเกิดในพรหมภูมินั้นก็คือ ก่อนที่โลกจะถูกทำลายแต่ละครั้งย้อนถอยหลังไปประมาณ ๑ แสนปี มีเทพยดาองค์หนึ่งมีนามว่า**โลกพยุหะ**ได้มาประกาศก้องไปทั่วท้องจักรวาล เพื่อให้ปวงสัตว์ทั้งหลายได้สำนึกตนว่า อีก ๑ แสนปีโลกนี้จะถึงซึ่งความพินาศ และเพื่อให้สัตว์ทั้งหลายได้พ้นไปจากโลกนี้ ก่อนที่โลกจะถูกทำลายจึงเชิญชวนให้บรรดาสัตว์ทั้งหลายได้เจริญพรหมวิหารธรรม ๔ ประการ คือ **เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา** เมื่อโลก พยุหเทพเจ้าได้ประกาศไปเช่นนี้แล้ว สัตว์ทั้งหลายก็จะรู้สึกตระหนกตกใจ ต่างก็จะละซึ่งอกุศลกรรมที่ตนกระทำอยู่โดยฉับพลันและหันมาเจริญพรหมวิหารธรรมกันทันที เมื่อสัตว์ทั้งหลายได้ละอกุศลกรรมและมั่นอยู่ในพรหมวิหารธรรมโดยทั่วกันเช่นนี้ อปราปริยเวทนิยกรรม ฝ่ายกุศลก็มีโอกาสสนับสนุน จนกระทำให้สัตว์ทั้งหลายสามารถเจริญสมถกรรมฐาน จนได้บรรลุฌานอันมีอานิสงส์ให้สัตว์ทั้งหลายได้ไปบังเกิดในพรหมภูมิโดยทั่วกัน ดังที่สาธกหลักฐานกล่าวไว้ในวิสุทธิมรรคอรรถกถาว่า **อปราปริยเวทนิยกมฺม รวิโต สํสาเรสํสรนฺโต นาม นตฺถิ** ซึ่งแปลเป็นใจความว่า ไม่มีสัตว์ใดเลยที่จะพ้นไปจากอปราปริยเวทนิยกรรม

อันการที่สัตว์ทั้งหลายจะได้บังเกิดในพรหมภูมินั้น ย่อมแล้วแต่ความสามารถในการเจริญสมถกรรมฐานของตน ๆ แต่อย่างน้อยที่สุดก็จะต้องพ้นไปจากเขตการทำลายของโลก คือถ้าสมัยใดโลกถูกทำลายด้วยไฟก็ทำลายถึงปฐมฌานภูมิ สมัยนั้นสัตว์ทั้งหลายจะต้องเจริญสมถกรรมฐานให้ได้ผลถึงทุติยฌานกุศลเพื่อไปบังเกิดในทุติยฌานภูมิ สมัยใดโลกถูกทำลายด้วยน้ำก็ทำลายถึงทุติยฌานภูมิ

สมัยนั้นสัตว์ทั้งหลายจะต้องเจริญสมถกรรมฐานให้ได้ผลถึงตติยฌานกุศล เพื่อไปบังเกิดในตติยฌานภูมิ สมัยใดโลกถูกทำลายด้วยลมก็ทำลายถึงตติยฌานภูมิ สมัยนั้นสัตว์ทั้งหลายจะต้องเจริญสมถกรรมฐานให้ได้ผลถึงจตุตถฌานกุศล เพื่อไปบังเกิด ในจตุตถฌานภูมิ (ฌานกุศลที่ได้กล่าวมานี้ หมายถึงฌานกุศลที่นับตามจตุตถนัย) สำหรับผู้ที่มีอินทรีย์แก่กล้าอาจเจริญสมถกรรมฐานให้ได้ผลสูงยิ่งขึ้นไป จนถึงได้ไปเกิดในภวัคคภูมิ อันจะมีอายุยืนอยู่ในภูมินั้นนานถึง ๘๔,๐๐๐ มหากัปป์ก็ได้

การปฏิบัติสมถกรรมฐานได้ อันมีผลให้ไปเกิดในพรหมภูมิอันมีอายุยืนนานนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการหนีร้อนไปพึ่งเย็นอยู่ชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่เป็นการพ้นทุกข์อย่างจริงจังประการใด พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามิได้ทรงสรรเสริญ เพราะเป็นการเสียเวลาเปล่า เมื่อสิ้นอานิสงส์แห่งกุศลนั้นแล้วก็ย่อมต้องกลับมาเกิดในกามสุคติภูมิ และต่อไปถ้าขาดความสำรวมระวังให้ดีแล้ว ก็อาจจะไปสู่อบายภูมิอันเป็นที่เกิดของสัตว์นรก เปรต อสุรกาย และดิรัจฉานได้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

อันหลักฐานที่พระพุทธองค์ไม่ทรงสรรเสริญการไปเกิดในพรหมภูมินั้นอาจสันนิษฐานได้จากเมื่อพระพุทธองค์ได้ตรัสรู้แล้ว ได้ทรงระลึกถึงท่านอาฬารดาบสและท่านอุททกดาบสทั้งสองก็ปรากฏในพระญาณว่าท่านทั้งสองนี้ได้ไปปฏิสนธิในอรูปพรหมเสียแล้วทั้งสองท่าน จึงทรงพระอุทานว่า เสียเวลาเสียแล้ว ดังนี้เป็นต้น นอกจากนั้น ในสมัยพุทธกาลได้มีพรหมองค์หนึ่งพิจารณาเห็นความเดือดร้อนของบุคคลทั้งหลาย ได้มากราบทูลพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า บุคคลทั้งหลายเหล่านี้มีความเดือดร้อน เสมือนมีศรปักอยู่ที่ทรวงอก และมีไฟสุมอยู่เบื้องต่ำ ขอให้พระพุทธองค์ทรงหาอุบายที่จะให้บุคคลทั้งหลายได้พยายามศึกษาสมาธิธรรมเพื่อว่าเมื่อตายแล้วจักได้ไปเกิดในพรหมภูมิ จะได้เสวยความสุขพ้นจากทุกข์ทั้งปวง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสตอบว่า การเจริญสมาธิธรรมอาจให้ผลดังกล่าวนั้นแต่ว่าไม่ใช่เป็นการพ้นทุกข์อย่างแน่นอน **เพราะในพรหมภูมินั้นยังไม่สิ้นโมหะ** บุคคลทั้งหลายที่มีทุกข์อยู่ก็โดยที่มีสักกายทิฏฐิอยู่ในสันดาน อันอุปมาเท่ากับมีศรเสียบอยู่ที่อุระประเทศ มีไฟสุมอยู่เบื้องล่าง **บุคคลที่จะถอนออกซึ่งศร**

ที่เสียบอยู่พร้อมกับรักษาพิษของมันนั้น จะต้องใช้ปัญญาประกอบกับความพยายาม ถึงพร้อมด้วยสติเจริญวิปัสสนากรรมฐาน จึงจะสามารถถอนสักกายทิฏฐิออกจากสันดานได้ อันนี้จึงจะเป็นการพ้นทุกข์ได้แน่นอน

ส่วนที่ว่าเมื่อสิ้นอานิสงส์แห่งการเจริญสมถกรรมฐานแล้ว จะต้องกลับมาเกิดในกามสุคติภูมิ และถ้าขาดการสังวรที่ดีแล้วก็อาจต้องไปเกิดในอบายภูมินั้น ตัวอย่างที่จะชี้ให้เห็นง่าย ๆ ในขณะนี้ก็คือ การที่ได้ไปเกิดในพรหมภูมิดังกล่าวมาแล้วนั้น มิใช่เฉพาะเราท่านทั้งหลายที่ปรากฏอยู่ ณ ที่นี้เท่านั้น แม้บุคคลที่อยู่ในที่อื่นตลอดจนสัตว์ดิรัจฉานทั้งหลาย มีจิ้งจก ตุ๊กแก นก หนู ที่เห็น ๆ อยู่เหล่านี้เป็นต้น ก็ล้วนแต่ได้เคยไปเกิดในพรหมภูมิจนนับครั้งไม่ถ้วนมาด้วยกันแล้วทั้งนั้น และเมื่อหมดอานิสงส์แห่งกุศลนั้นแล้วก็ปรากฏให้เห็น ๆ อยู่ดังนี้ ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าการเจริญสมถกรรมฐานนั้นไม่สามารถจะนำสัตว์ให้พ้นไปจากสังสารวัฏฏทุกข์ได้อย่างแท้จริงประการใด

ส่วนการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งได้กล่าวว่าเราท่านทั้งหลายไม่เคยได้ปฏิบัติกัน หรือหากจะได้ปฏิบัติมาบ้างก็ยังไม่ถึงขนาดที่มรรคผลเกิดขึ้นแก่ตนนั้น ก็เพราะการเจริญวิปัสสนากรรมฐานก่อนที่จะถึงซึ่งความสำเร็จ คือ การที่มัคคจิตผลจิตจะเกิดขึ้นนั้น จะต้องประกอบพร้อมด้วยโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ และในโพธิปักขิยธรรมเหล่านั้น ย่อมมีสัมมัปปธานเป็นองค์ประกอบด้วยประการหนึ่ง และองค์หนึ่งแห่งสัมมัปปธาน ๔ นั้น พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ว่า **อนุปฺปนฺนานํ กุสลานํ อุปฺปาทาย วายาโม** ซึ่งแปลเป็นใจความว่า ความเพียรเพื่อให้กุศลธรรมที่ยังไม่เคยเกิดให้เกิดขึ้น อันเราท่านทั้งหลายที่เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏฏสงสารนี้ ย่อมมีชาติความเกิดนับถอยหลังไปไม่มีที่สิ้นสุด ฉะนั้น กุศลใด ๆ ที่นอกจากโลกุตตรกุศลแล้ว ที่ยังไม่เคยเกิดในสันดานของแต่ละบุคคลนั้นย่อมไม่มี บรรดาโลกียกุศลทั้งหลายย่อมเกิดมาแล้วทั้งนั้น ฉะนั้น คำว่ากุศลที่ยังไม่เคยเกิดในพุทธวจนะนี้ย่อมหมายเอาโลกุตตรกุศล **เพราะโลกุตตรกุศลจะเกิดขึ้นได้ก็โดยอาศัยการเจริญวิปัสสนากรรมฐานโดยเฉพาะ**เท่านั้น ถึงแม้ว่าชาติ

คือความเกิดของแต่ละบุคคล เมื่อนับถอยหลังไปไม่มีที่สิ้นสุดก็ดี แต่โอกาสที่จะได้เจริญวิปัสสนากรรมฐานก็ย่อมหาได้ยาก เพราะการเจริญวิปัสสนากรรมฐานนั้นมีอยู่แต่ในสมัยพุทธกาลอันเป็นเฉพาะกาล ไม่ได้มีอยู่เสมอไป โอกาสที่บุคคลแต่ละคนจะได้ปฏิบัติจึงหาได้ยาก ดังกล่าวมาแล้วประการหนึ่ง และถ้าเราท่านทั้งหลายได้เคยปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานกันมาจนถึงขั้นมรรคผลเกิดแล้ว เราท่านทั้งหลายก็คงจะได้พ้นไปจากสังสารวัฏฏทุกข์นี้แล้ว ไม่จำต้องเวียนว่ายตายเกิดตลอดมาจนบัดนี้ นี้ก็เป็นข้อยืนยันอีกประการหนึ่ง

การเจริญวิปัสสนากรรมฐานที่ว่ามีอยู่แต่ในสมัยพุทธกาล นอกสมัยพุทธกาลไม่อาจเกิดมีขึ้นได้นั้น ถ้าจะกล่าวอย่างรวบรัดก็อาจกล่าวได้ว่า เพราะ **การเจริญวิปัสสนากรรมฐานนั้น ต้องมีรูปนามขันธ์ ๕ เป็นอารมณ์** และรูปนามขันธ์ ๕ ซึ่งเป็นปรมัตถสภาวะนั้น ย่อมมีพระไตรลักษณ์ปรากฏอยู่ เมื่อใช้สติกำหนดรูปนามอยู่อย่างไม่ขาดสายแล้ว พระไตรลักษณ์ก็ย่อมจะปรากฏ แต่อย่างไรก็ดี พระไตรลักษณ์ที่จะเป็นอารมณ์ของวิปัสสนากรรมฐานได้นั้น จะต้องเกิดจากสัพพัญญุตญาณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยเฉพาะ นอกจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ไม่มีใครจะสามารถนำมาสั่งสอนได้ เว้นแต่จะได้ฟังคำสั่งสอนมาจากพระพุทธองค์ก่อน ดังปรากฏหลักฐานในสัมโมหวิโนทนีอรรถกถาว่า **อนตฺตลกฺขณํ ปญฺญา ปนสฺส อญฺญสฺส กสฺสจิ อวิสโย สพฺพญฺญุพุทฺธานเมว วิสโย เอวเมตํ อนตฺตลกฺขณํ อปากฏํ ตสฺมา สตฺถา อนตฺตลกฺขณํ ทสฺเสนฺโต อนิจฺเจน วา ทสฺเสติ ทุกฺเขน วา อนิจฺจทุกฺเขหิ วา** ซึ่งแปลเป็นใจความว่า อนัตตลักขณะ เป็นวิสัยของสัพพัญญูพุทธเจ้าพระองค์เดียว ผู้อื่นไม่สามารถสอนได้ เพราะว่าอนัตตลักขณะนั้นสุขุมคัมภีรภาพยิ่งนัก ไม่อาจจะเห็นได้ชัดโดยง่าย ในการเทศนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ทรงเทศนาอนิจจังทุกขังก่อน แล้วจึงเทศนาอนัตตา ต่อภายหลังดังมีเรื่องกล่าวว่า สมัยนอกพุทธกาล มีพระดาบสองค์หนึ่งนามว่า **สรภังคดาบส** ก็คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในสมัยที่เสวยพระชาติเป็นพระบรมโพธิสัตว์กำลังสร้างพระบารมีอยู่นั้นเอง ได้ทรงสอนให้สัตว์ทั้งหลายรู้จักอนิจจังและทุกขัง ส่วนอนัตตานั้นไม่สามารถจะสอนได้ และแท้จริงอนิจจัง

ทุกขังที่ท่านสรภังคดาบสสอนนั้น ก็ไม่ใช่อนิจจังทุกขังแท้ เป็นเพียงอนิจจังทุกขังเทียม เพราะอนิจจังทุกขังที่ท่านสรภังคดาบสสอนนั้น ถือสมมติบัญญัติเป็นอารมณ์หาใช่ปรมัตถอารมณ์ไม่ เช่น ถ้วยโถโอชามแตกก็สอนว่าเป็นอนิจจัง หรือแม้ที่สุดเมื่อมีสัตว์หรือบุคคลใดถึงแก่ความตาย ก็สอนว่าลักษณะเช่นนั้นแหละเป็นอนิจจัง ส่วนทุกขังนั้นก็เมื่อบุคคลใดได้รับความลำบาก มีการเจ็บป่วยหรือถูกภัยใด ๆ เบียด เบียนก็กล่าวว่านี้แหละเป็นทุกขัง ส่วนอนัตตานั้นท่านไม่อาจสอนได้

นี้ก็จะเห็นได้ว่าแม้แต่พระบรมโพธิสัตว์ก่อนแต่การตรัสรู้ซึ่งสัพพัญญุตญาณนั้น ก็ไม่อาจจะสอนพระไตรลักษณ์ให้สมบูรณ์ได้ ถึงแม้การสอนเพียงอนิจจังทุกขัง ก็ถือสมมติบัญญัติเป็นอารมณ์หาใช่ปรมัตถอารมณ์ไม่ อนิจจัง ทุกขัง ดังกล่าวนั้นจึงยังหาใช่อารมณ์วิปัสสนากรรมฐานไม่ และการพิจารณาโดยถือสมมติบัญญัติเป็นอารมณ์เช่นนั้น ไม่อาจเป็นเหตุให้อนัตตาปรากฏเกิดขึ้นได้เลย จึงไม่สามารถถอน **สักกายทิฏฐิ** อันอุปมาเหมือนศรเสียบอยู่ที่อุระประเทศออกได้เลย อนัตตลักขณะจะปรากฏเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการพิจารณาอนิจจลักษณะทุกขลักษณะอันเกิดจากปรมัตถอารมณ์ และได้เห็นลักษณะทั้งสองนั้นอย่างแจ้งชัดแล้ว เมื่อนั้นแหละอนัตตลักษณะจึงจะปรากฏเกิดขึ้นได้ดังปรากฏในมูลฎีกาว่า **อนตฺต ลกฺขณปญฺญา ปนสฺส อญฺเญสํ อวิสยตา อนตฺตลกฺขณทีปกานํ อนิจฺจทุกฺขลกฺขณานญฺจ ปญฺญา ปนสฺส อวิสยตา ทสฺสิตาโหติ, เอวํ ปน ทุปฺปญฺญาปนตา เอเตสํ ทุรุปฏฺฐานตาย โหติ** ซึ่งแปลเป็นใจความว่า อนัตตา ลักขณะ นี้สุขุม คัมภีรภาพยิ่งนัก ใช่วิสัยที่ผู้อื่นจะรู้ได้ ต้องอาศัยสัพ-พัญญุตญาณ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยเฉพาะเท่านั้น **การที่จะเห็นอนัตตลักขณะได้แน่ชัดนั้น จะต้องอาศัยการเห็นอนิจจลักขณะทุกขลักขณะได้แจ้งชัด เสียก่อน** อาจกล่าวได้ว่า อนิจจลักจณะ ทุกขลักขณะเป็นเหตุ อนัตตลักขณะเป็นผล เพราะฉะนั้น ถ้าเหตุถูกผลก็ย่อมเกิด ถ้าเหตุผิดผลก็เกิดไม่ได้

อนิจจลักขณะและทุกขลักขณะที่มีปรมัตถอารมณ์นั้นเป็นไฉน บุคคลใด

เพ่งพิจารณาขันธ์ ๕ รูปนามอยู่อย่างไม่ขาดสายจนเกิดความรู้สึกอย่างชัดแจ้งว่า เมื่อรูปกระทบตาอาการเห็นเกิดขึ้นขณะหนึ่งแล้วก็ดับไป เมื่อเสียงกระทบหู อาการได้ยินเกิดขึ้นขณะหนึ่งแล้วก็ดับไป เมื่อกลิ่นกระทบจมูกอาการรู้กลิ่นเกิดขึ้นขณะหนึ่งแล้วก็ดับไป เมื่อรสกระทบลิ้นอาการรู้รสเกิดขึ้นขณะหนึ่งแล้วก็ดับไป เมื่อเย็นร้อนอ่อนแข็งกระทบกาย อาการรู้สัมผัสเกิดขึ้นขณะหนึ่งแล้วก็ดับไป เมื่อธัมมารมณ์กระทบใจ อาการรู้สึกเกิดขึ้นขณะหนึ่งแล้วก็ดับไป ธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นขณะหนึ่งแล้วก็ดับไปดังกล่าวนี้ สักแต่ว่าเป็นสภาวะ หาใช่มีสัตว์ มีบุคคลเป็นผู้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น รู้รส รู้สัมผัส ได้นึกคิดอย่างใดไม่ และโดยที่สภาวะเหล่านี้เกิดขึ้นแล้วก็ดับไปนี้แหละเรียกว่า **อนิจจัง** คือความไม่เที่ยงและโดยที่เกิดขึ้นแล้วดับไปไม่สามารถจะคงอยู่ได้นี้แหละ เรียกว่า **ทุกขัง** คือความทนอยู่ไม่ได้ และเมื่อได้เห็นอนิจจังทุกขังอย่างชัดแจ้งแล้ว ความรู้ก็จะเกิดขึ้นอีกว่า อันการเกิดขึ้นและดับไปของสภาวธรรมเหล่านี้เป็นลักษณะธรรมดาของสภาวธรรมนั้น ๆ ใครจะอ้อนวอนขอร้องบังคับบัญชาให้เป็นอย่างอื่น กล่าวคือเมื่อยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น หรือเมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่ให้ดับไป ดังนี้ ก็ไม่สามารถจะบังคับบัญชาหรืออ้อนวอนขอร้องให้เป็นไปตามใจชอบได้ อันนี้แหละจึงชื่อว่า **อนัตตา** คือความไม่มีตัวตนที่จะอ้อนวอนขอร้องบังคับบัญชาให้เป็นไปอย่างอื่นได้ เมื่อเพ่งพิจารณาอยู่จนเกิดปัญญาเห็นชัดดังกล่าวแล้ว อันการที่ยึดมั่นถือมั่นมา แต่เดิมว่าเป็นนิจจังคือเห็นว่าสังขารรูปนามนี้เป็นของเที่ยง สุขังสังขารรูปนามนี้เป็นสุข อัตตาสังขารรูปนามนี้เป็นตัวตนก็จะเพิกถอนเสียได้ เป็นอันว่าได้ละสักกายทิฏฐิซึ่งอุปมาประดุจลูกศรที่เสียบบอกอยู่พร้อมด้วยไฟที่สุมอยู่เบื้องต่ำเสียได้

ในที่สุดนี้เป็นอันกล่าวสรุปความได้ว่า การเจริญกรรมฐานมีอยู่ ๒ ประการ คือ **การเจริญสมถกรรมฐานและการเจริญวิปัสสนา** การเจริญสมถกรรมฐานมีได้ทั้งในสมัยพุทธกาลและนอกพุทธกาล อานิสงส์ของการเจริญสมถกรรมฐานจะให้ผลไปเกิดในพรหมภูมิ เมื่อหมดอานิสงส์แล้วจะต้องกลับมาเกิดในกามภูมิอีก ไม่ใช่ทางที่จะพ้นทุกข์ได้แน่นอน เราท่านทั้งหลายเคยปฏิบัติสมถกรรมฐานกันมาคนละนับครั้งไม่ถ้วนมาแล้ว ส่วนการเจริญวิปัสสนากรรมฐานเป็นวิสัย

ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเฉพาะผู้อื่นใดไม่สามารถจะนำมาสอนได้ การเจริญวิปัสสนา กรรมฐานจะต้องประกอบด้วยการพิจารณารูปนามขันธ์ ๕ เป็นอารมณ์ เพ่งพินิจ อยู่จนพระไตรลักษณ์ปรากฏ **อันพระไตรลักษณ์ที่จะปรากฏเป็นวิปัสสนาญาณนั้น จะต้องเกิดจากปรมัตถอารมณ์ ไม่ใช่บัญญัติอารมณ์** เมื่อได้เพ่งพิจารณาจนถึง วุฏฐานคามินีวิปัสสนาญาณแล้ว มัคคญาณผลญาณย่อมเกิดขึ้น อันอาจถอนสักกายทิฏฐิเสียได้ ซึ่งย่อมมีอานิสงส์ตัดภพชาติให้สิ้นไปในที่สุด ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป ซึ่งเป็นทางพ้นทุกข์อย่างเที่ยงแท้แน่นอนและเป็นนิรันดร

ท่านพระวิปัสสนาจารย์ทั้งหลาย ในที่สุดแห่งการบรรยายนี้ขอเตือนให้ท่านทั้งหลายพึงพยายามช่วยกันรักษาวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่ถูกต้องสมบูรณ์นี้ไว้ให้มั่นคงและเจริญยั่งยืนไปชั่วกาลนาน ขอให้ช่วยกันระวังอย่าให้การปฏิบัติอันไม่ถูกต้องแทรกซึมเข้ามาปะปนได้เป็นอันขาด ประการสำคัญที่สุดก็คือ พระไตรลักษณ์อันจะเป็นปัจจัยให้เกิดวิปัสสนาญาณนั้น ต้องเป็นพระไตรลักษณ์ที่มาจากปรมัตถอารมณ์ ไม่ใช่มาจากบัญญัติอารมณ์ คือขณะใดที่ยังเห็นว่าสัตว์บุคคลไม่เที่ยง สัตว์บุคคลเป็นทุกข์ สัตว์บุคคลเป็นอนัตตาอยู่ ไตรลักษณ์นั้นยังหาใช่พระไตรลักษณ์ที่จะเป็นปัจจัยให้เกิดวิปัสสนาญาณไม่ ต่อเมื่อใดเห็นแน่ชัดว่า รูปนามขันธ์ ๕ นี้ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา โดยไม่มีสัตว์บุคคลเกี่ยวข้องด้วยแล้ว เมื่อนั้นจึงจะเป็นพระไตรลักษณ์อันจะเป็นปัจจัยให้วิปัสสนาญาณเกิดได้ ขอให้พระวิปัสสนาจารย์ทั้งหลายจงเจริญมั่นคงในพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยกันปฏิบัติกิจการทั้งหลายให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปเทอญ

พิธีรับปริญญา
อัคคมหากัมมัฏฐานาจริยะ
ณ กรุงร่างกุ้ง ประเทศพม่า

ที่ตึกธรรมวิจัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร

ดิฉันได้ไปพบท่านพระมหาไสว ญาณวีโรเพื่อถามข่าวเยี่ยมเยือนพระเดชพระคุณ ท่านพระอาจารย์อาสภะมหาเถระ ซึ่งท่านพำนักอยู่ที่สำนักวิปัสสนาวิเวกอาศรม จังหวัดชลบุรี ด้วยว่าดิฉันเป็นศิษย์คนหนึ่งของท่านและมิได้ไปนมัสการท่านเป็นเวลาหลายเดือน เนื่องจากหัวเข่าชำรุดเดินไม่คล่อง จึงต้องทำการรักษา นายแพทย์ แนะนำให้เดินน้อย ๆ ไม่ใช้หัวเข่ามาก จะได้ทุเลาและหายป่วยเร็วขึ้น

ท่านพระมหาไสวแจ้งว่าพระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์สบายดี กำลังเตรียมตัวเดินทางไปประเทศพม่า เพื่อรับถวายปริญญา (ตำแหน่ง) อัคคมหาบัณฑิตทางวิปัสสนากัมมัฏฐานาจริยะ และท่านพระมหาไสวก็จะติดตามไปพร้อมกับคณะศิษย์ของท่านหลายคน ดิฉันจึงขออนุญาตร่วมขบวนไปด้วยเพื่อแสดงมุทิตาจิตแด่พระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์

ท่านพระมหาไสวแนะนำให้ไปติดต่อคุณปฐมา เขมพรรค ที่สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย พร้อมทั้งท่านยังกรุณาต่อโทรศัพท์พูดกับ คุณปฐมา ซึ่งเธอก็กรุณาแจ้งให้นำเอกสาร หนังสือเดินทาง รูปถ่าย ไปมอบให้เธอเร็วที่สุดเพื่อดำเนินการต่อไปอีกหลายขั้นตอนดังนี้ ขอวีซ่าต่อสถานทูตพม่า จองตั๋วเครื่องบิน แลกเงินและอื่น ๆ ดิฉันรีบจัดการนำสิ่งต่าง ๆ ที่เธอสั่งไปมอบให้ในวันรุ่งขึ้นทันที และโชคดีอย่างยิ่งได้พบท่านผู้หญิงดิฐการภักดี ท่านเป็นผู้ประสานงานของคณะ จึงกราบขออนุญาตท่าน ขอติดตามไปในคณะด้วย ซึ่งท่านก็ได้กรุณาให้

เดินทางไปด้วยได้ ทั้งนี้นับว่าเป็นพระคุณอย่างยิ่ง มิฉะนั้นแล้วดิฉันคงจะผิดหวังและเสียใจมาก

โชคดีอีกชั้นหนึ่งที่ดิฉันได้รับจากท่านผู้หญิงฯ ในวันนี้คือได้รับประทานอาหารกลางวันร่วมโต๊ะกับท่านด้วยความอร่อยและปลาบปลื้มยิ่ง

คุณปฐมานัดพบกันที่สนามบินดอนเมือง วันเสาร์ที่ 6 มีนาคม 2536 เวลา 08.00 น. สายการบิน MYANMA

เที่ยวบิน UBA 222 ออกเวลา 10.20 น. มุ่งตรงสู่ RANGOON โดยตรง ที่สนามบินดอนเมืองต่างคนต่างนำกระเป๋าเดินทางต่าง ๆ ด้วยตนเอง

คุณปฐมาแจกป้ายชื่อติดเสื้อให้ทุกคน กว่าจะมารวมหมู่กันได้ครบจำนวนก็ใกล้เวลาที่จะไปยังประตูออก จึงร่ำลากับน้องสาว **คุณสุวัฒน์ ทับโภชา** และหลานสาว คุณสุทธินีล์ และน้องชายผู้ขับรถมาส่ง **คุณบุญเกื้อ ทับโภชา** พร้อมทั้งกำชับให้คลุกข้าวให้แมว 2 ตัว สุนัข 3 ตัว อย่าลืมเป็นอันขาดเป็นห่วงลูกน้อง 5 ตัวจริง ๆ เมื่อขึ้นเครื่องหาที่นั่งเบอร์ 73 ได้แล้ว ดีใจมากที่ได้เพื่อนนั่งติดกันเป็นผู้สูงอายุรุ่นเดอะเหมือนกัน ดูป้ายชื่อ **คุณจันทร์ฉาย ปทุมานนท์** เก้าอี้ที่นั่งอยู่แถวซ้ายของเครื่องคุณจันทร์ฉายมีเพื่อนคู่หูชื่อ **คุณวัลลภา ศิริอัฐ** เธอนั่งแถวกลางเก้าอี้ริมต่อจากคุณจันทร์ฉายไป

เวลา 10.20 น. เครื่องเริ่มเคลื่อนออก เรารัดเข็มขัดและฟัง **AIR HOSTESS** อธิบายการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดฉุกเฉิน สักครู่ก็ได้รับเสริฟอาหาร และเครื่องดื่ม รับประทานอาหารเสร็จครู่เดียวเครื่องก็ลดเพดานบินต่ำลง พวกเราก็เตรียมขยับตัวจัดความเรียบร้อยให้แก่ทรงผม ใบหน้า และเสื้อผ้า เพื่อให้ดูงามตาแก่ชาวพม่าเจ้าของบ้าน

เมื่อเครื่องบินจอดดีแล้วคณะพระภิกษุซึ่งมีพระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์อาสภะมหาเถระเป็นประธาน ได้ลงไปก่อน ผู้โดยสารอื่นต้องอยู่บนเครื่อง รอให้พิธีรับทพระเดชพระคุณพระอาจารย์ เสร็จจึงลงได้ ทำให้ช่างภาพหญิงของเราอดบันทึกภาพพิธีการต้อนรับแรกเริ่มอันสำคัญ น่าเสียดายมากที่ลานบินมีขบวนฟ้อนรำประกอบเพลงพม่าดังเซ็งแซ่เต็มไปหมด มีฉัตรทองมารับพระเดช พระ

คณะท่านพระอาจารย์
อาสภะ
ที่สนามบินดอนเมือง
ยืนถือพวงมาลัย

ท่านพระอาจารย์ทักทายผู้เขียน

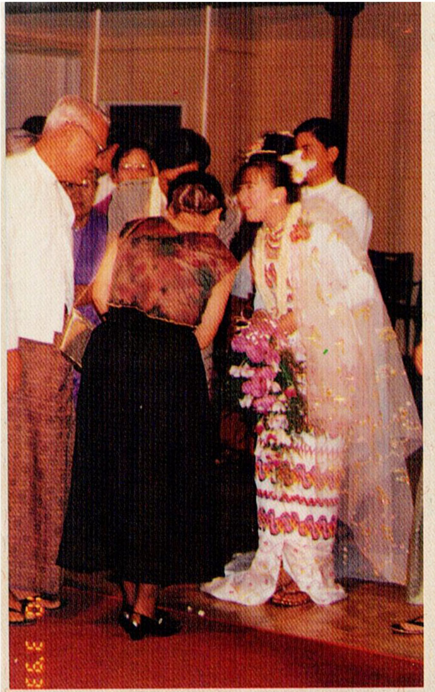
ขนกระเป๋าออกจากตรวจคนเข้าเมือง

ท่านทูตวีระศักดิ์ ฟูตระกูลและผู้ช่วยคุณเผื่อน เยี่ยม
ท่านผู้หญิงฯ ที่ INYALAKE HOTEL

สุทธินีล์อ้อนคุณยาย

ขบวนถวาย
การต้อนรับ
ท่านพระอาจารย์
อาสภะ
ที่สนามบิน
ร่างกุ้ง

คุณท่านพระอาจารย์ และพระภิกษุที่ติดตามทุกรูปถึงเครื่องบิน มีพรมแดงปูลาดตลอดทางจากเครื่องบินถึงทางออก มีรัฐมนตรีหลายท่าน พระสงฆ์หลายรูปที่เดินทางมาให้การต้อนรับท่านพระอาจารย์อาสภะ และนำท่านและคณะเดินทางผ่านแถวนักเรียนถือช่อดอกไม้ ช่อหว้า พนมมือร้องเพลงต้อนรับ เมื่อผ่านแถวนักเรียนแล้ว ก็นำคณะท่านขึ้นรถยนต์แล่นเป็นขบวนออกจากสนามบินไปยังที่พักคือตึก**ชมพูทีปะ** อยู่ใกล้บริเวณคาบาเอ้

เสร็จพิธีการต้อนรับพระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์ ผู้โดยสารจึงพากันลงจากเครื่อง ตรงไปที่ตรวจคนเข้าเมือง ตรวจข้าวของ เขียนแบบฟอร์มแสดงจำนวนเงินตรา เครื่องประดับเพชรทอง กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกภาพ ฯลฯ ที่นำติดตัวมา แล้วทุกคนต้องจ่ายเงิน 200 ดอลล่าร์ แลกคูปองรัฐบาลในราคาเดียวกัน คูปองนี้ใช้ยาก ซื้ออาหารรับประทานไม่ได้ พ่อค้าไม่รับ จึงทำให้ต้องอดอาหารมื้อกลางวันและมื้อเย็นกันไป กว่าจะเสร็จสิ้นเข้าเมืองตามกฎหมายก็เสียเวลาเกือบ 3 ชั่วโมง รีบขนของขึ้นรถบัสคันใหญ่ที่จอดรอรับอยู่ (รถคันนี้ก่อปัญหาในวันต่อไป) ตรงไปยังโรงแรมที่คุณปฐมาไม่ได้จองไว้ คือแรกคุณปฐมามาจอง THAMADA HOTEL ไว้ล่วงหน้า แต่พอมาถึงพม่า เขาเปลี่ยนให้เป็น INYA LAKE HOTEL เป็นโรงแรมของรัฐบาล ราคาแพง คืนละ 108 ดอลล่าร์ เป็นห้องแอร์ เตียงคู่ มีโทรทัศน์ โทรศัพท์ ตู้เย็น ใบเล็ก ดิฉันได้อยู่ห้อง 433 ชั้น 4 เพื่อนร่วมห้องคือ **คุณสมจิตต์ สิทธิไชย** ผู้โด่งดังมีชื่อเสียงในวงการ ทีวี ช่อง 4 วิก บางขุนพรหมเมื่อ 40 ปีที่แล้ว

ขณะนั้นเวลาประมาณบ่าย 3 โมงกว่า ดิฉันหิวมากเพราะว่าออกจากบ้านเวลา 05.00 น. ไม่ได้รับประทานอะไรเลย ออกจากบ้านแต่ไก่โห่ เนื่องด้วยเหตุว่าประการที่หนึ่ง บ้านอยู่ไกลถึงหนองแขม เกรงจะตกเครื่องบินเที่ยวสำคัญสำหรับดิฉัน ประการที่สอง ดิฉันนอนไม่หลับ เกรงว่าเมื่อถึงเวลาตื่นแล้วกลับนอนเพลินเสียทำให้ล่าช้า และประการสุดท้ายเมื่อเดินทางเข้าเมืองก็จะเป็นเวลาที่การจราจรเริ่มติดขัดจึงตัดสินใจว่า จะมานั่งหลับที่สนามบินดีกว่ากระหืดกระหอบให้ลมแล้งใส่เปล่า ๆ ฉะนั้นเมื่อถึงเวลาบ่ายแก่ ๆ ท้องมันจึงเตือนว่ายังไม่

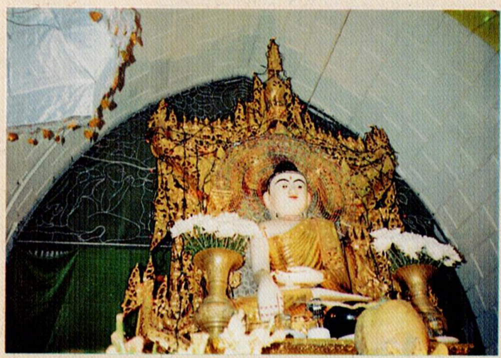
มีข้าวตกถึงท้องเลยนะ ดิฉันตอบทันทีด้วยความโมโหนิด ๆ ว่ารู้แล้วน่าจะกินข้าวได้ยังไง เงินซื้อข้าวก็ไม่มี มีแต่คูปอง พ่อค้าไม่รับทำอย่างไรดี ขณะรื้อกระเป๋าเอาเสื้อผ้าออกแขวนไม้ก็พบถุงข้าวตังทอดทาน้ำพริกเผาโรยหน้าหมูหยองที่น้องสาวใจดี **คุณสุวัฒน์ ทับโภชา** จัดมาให้ดีใจยิ่ง รีบเปิดถุงข้าวตังมือสั่น หยิบใส่ปากเคี้ยวทันที เจ้ากรรม ฟันคนแก่เป็นฟันปลอม เคี้ยวไม่เร็วทันใจที่ท้องหิว จึงกัดแก้มเข้าให้ก็เจ็บไป

เราเป็นศิษย์พระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์อาสภะ ทำไมไม่กำหนดว่าเคี้ยวหนอ ๆ เล่าจะได้ไม่เจ็บปาก เมื่อนึกขึ้นได้จึงเริ่มปฏิบัติทันทีรับประทานไปได้ 5 แผ่นก็ฝืดคอ จะสั่งน้ำขวดมากลั้วคอก็สั่งไม่ลง ขวดละ 2 ดอลล่าร์ เงินราน้อยเดี๋ยวจะลำบากขลุกขลักภายหลัง มองไปมองมาเห็นกระติกน้ำร้อนวางอยู่กับแก้ว 2 ใบ ได้การแล้วน้ำอุ่นนี่แหละแก้ฝืดคอได้ เป็นอันว่าอาหารมื้อกลางวัน-เย็นรวมกันเป็นมื้อเดียว ได้เสร็จเรียบร้อยด้วยข้าวตังหน้าหมูหยอง 10 กว่าแผ่นขอบใจน้องสุวัฒน์มาก เมื่อสบายขึ้นแล้วจึงจัดของต่อไปจนเสร็จ แล้วเอนหลังพักผ่อน คอยฟังคำสั่งท่านผู้หญิงดิฐการภักดีว่า จะได้แลกเงินจั๊ท (KYAT) เงินพม่า กันเมื่อใด

ตอนเย็นประมาณ 5 โมง **ท่านทูตวีระศักดิ์ ฟูตระกูล** และผู้ช่วย คุณเผื่อนได้กรุณามาเยี่ยมคณะศิษย์พระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์อาสภะที่โรงแรม INYALAKE ท่านได้ไต่ถามความสะดวกสบายและได้สนทนากับ**ท่านผู้หญิงดิฐการภักดี** และ**คุณธนิต อยู่โพธิ์** ท่านได้ทักทายกับ**คุณจันทร์ฉาย ปทุมานนท์** และสนทนากันอย่างสนิทสนม ได้ทราบว่าเมื่อครั้งเป็นเด็กเล็กอยู่ ท่านทูตได้ขึ้นรถยนต์คันเดียวกันไปโรงเรียนพร้อมกับบุตรคุณป้าจันทร์ฉายเป็นเวลาหลายปี

เย็นวันนั้นได้เห็นพิธีแต่งงานของชาวพม่าที่โรงแรมนี้ บ๋อยบอกว่ามีพิธีแต่งงานแทบทุกวัน วันหนึ่ง 2-3 ราย เราได้แต่มองดูอยู่ข้างนอกห้องโถงที่ทำพิธี เข้าไปข้างในห้องทำพิธีไม่ได้

คืนวันแรกที่โรงแรมคุณจันทร์ฉายได้รับโทรศัพท์ปลุกให้ตื่น ขณะที่กำลังหลับสบายเนื่องจากเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทาง ผู้รบกวนโทรฯ ทวงเงินค่ารถ

พระพุทธรูปในถ้ำคาบาเอ้

เวทีที่นั่งของพระเถระผู้ใหญ่

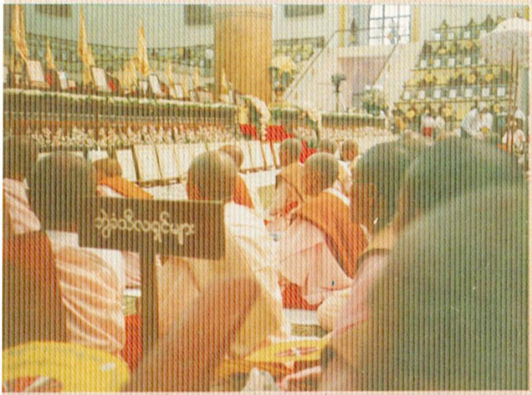
พระสมณศักดิ์นั่งประจำที่เต็มเวที

พระสงฆ์เดินเข้ามาบนพรม
ระหว่างฉัตรขาวนำด้วยชาวพม่าถือป้าย

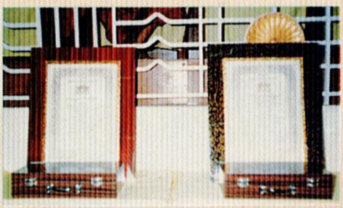

กลุ่มคณะไทยนั่งด้านขวา

แม่ชีนั่งเรียงแถวตรงกลาง

ใบปริญญาบัตรใส่กรอบเรียบร้อย

กลุ่มรัฐมนตรีและบุคคลสำคัญชาวพม่า
แต่มีชายไทยในชุดสากลนั่งเด่นสง่าอยู่หนึ่งคน

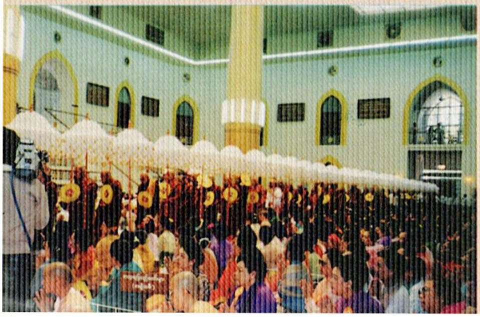
พระภิกษุทยอยเข้าประตูอื่น
เพื่อขึ้นนั่งบนอัฒจรรย์ที่จัดไว้

พระรูปยืนกลาง
เดินทางมาจากอเมริกา รูปริมสุดคือพระครูวรปัญญาคุณ

ชายพม่านำขบวน
พระเถระผู้ใหญ่

บัสที่นำเราจากสนามบินมายังโรงแรม รุ่งขึ้นเช้าคุณจันทร์ฉายเล่าเรื่องถูกทวงเงินสู่เพื่อนๆ ด้วยความขบขันแกมโกรธนิดๆ เมื่อคุณปฐมาทราบเรื่องก็รับหน้าที่รวบรวมเงินจัดการชำระค่ารถให้เสร็จสิ้นไป มิใช่คุณจันทร์ฉายคนเดียวที่ถูกทวงเงินค่ารถรายนี้มีอีก 2 ท่านที่ถูกทวงเงินค่ารถเช่นกัน

เช้าวันอาทิตย์ที่ 7 มีนาคม 2536 เราออกจากโรงแรมที่พักด้วยรถตู้ของสถานทูตไทย ด้วยความกรุณาของท่านทูตวีระศักดิ์ ฟูตระกูล ไปยังถ้ำปาสาสนคูหา ซึ่งอยู่ในบริเวณกัมบาเอ้ KAM-BA-EAY) วันนี้เป็นวันจัดพิธีมอบถวายปริญญา (ตำแหน่ง) แก่พระภิกษุหลายรูป พิธีจะประกอบขึ้นในถ้ำปาสาสนคูหานี้ คณะเรามาถึงเวลา 08.00 น. เข้าไปรับประทานอาหารเช้าในศาลามีข้าวต้ม กับน้ำชา กาแฟ เค้ก เสร็จแล้วรีบเดินไปยังถ้ำปาสาสนคูหา ซึ่งอยู่ไม่ไกลเดินแค่ 3 นาที ถ้ำปาสาสนคูหานี้เป็นสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนามาก เป็นห้องโถงสูงใหญ่กว้างขวาง ซึ่งเขาจะเรียกเป็นถ้ำ เป็นสถานประกอบพิธีทางพุทธศาสนาที่สำคัญแห่งชาติ เป็นที่ประชุมสงฆ์ทำสังคายนาพระไตรปิฎก

ประตูใหญ่ถ้ำอยู่ทิศเหนือ ด้านซ้าย-ขวา ของประตูเป็นอัฒจรรย์ยาวมี 6 ชั้น อัฒจรรย์นี้หันหน้าเข้าหากัน สำหรับให้พระภิกษุสงฆ์นั่งเป็นแถวเป็นชั้น ด้านตรงข้ามกับประตูใหญ่เป็นเวทียกสูงจากพื้นถ้ำประมาณ 1 เมตรครึ่ง มีเก้าอี้ใหญ่คล้ายธรรมาสน์ให้พระเถระผู้ใหญ่นั่งตั้งอยู่แถวหน้า ข้างหลังถัดไปเป็นที่นั่งขนาดเล็กลงไปตามลำดับ ธรรมาสน์ใหญ่แถวหน้าเป็นที่นั่งของพระสังฆนายกและพระผู้ใหญ่ มียศสมณศักดิ์สูง และรองลงไปนั่งตามลำดับประกอบพิธีสำคัญบนเวที ตรงมุมซ้ายและขวาด้านหน้าตั้งพานใหญ่มาก ใส่ผลไม้มีกล้วยลูกสีแดงเข้มคล้ายกล้วยนากของไทย 1 หวี วางอยู่ในพาน มีส้มโอลูกใหญ่ 1 ลูก และมีผลไม้อื่นที่ไม่รู้จักชื่ออีก 2-3 ชนิด ผลไม้เหล่านี้จัดอยู่ในพานขนาดใหญ่ที่คนเดียวยกไม่ไหวแน่ และมองดูก็ไม่รู้ว่าเป็นผลไม้จริงหรือผลไม้ปลอม เพราะนั่งอยู่ห่างเวทีประมาณ 10 เมตร รอบขอบเวทีประดับประดาด้วยดอกไม้นานาชนิดสวยงามมาก และก็เช่นเดียวกันไม่ทราบว่าดอกไม้จริงหรือดอกไม้ปลอม

จากประตูใหญ่ มีทางเดินลาดด้วยพรมแดง สองข้างซ้ายขวาของพรมมี

ฉัตรสีขาว ประดิษฐ์ลวดลายห้อยระบายฉลุทาบด้วยดิ้นเงิน ขลิบไปบนหลังฉัตรและขอบฉัตร คดไปมาเป็นลวดลายสวยงามมากที่สุด ฉัตรนี้ตั้งอยู่บนสองข้างทางเดิน ข้างละประมาณ 20 ฉัตร มองเห็นขบวนพระสงฆ์ที่จะเข้ารับสมณศักดิ์เดินเข้าประตูมาช้า ๆ บนพรมสีแดงระหว่างฉัตรขาวขลิบทอง นำหน้าด้วยชายพม่าแต่งตัวตามประเพณีโพกผ้าสีสด มือทั้งสองถือแผ่นป้ายอักษรพม่า เดาเอาว่าเป็นป้ายบอกชื่อ ตำแหน่ง ยศ ของพระรูปนั้นว่า ท่านเจ้าคุณ...วัด...ตลอดเวลาที่ขบวนพระสงฆ์เดินเข้าประตูถ้ำฯ มุ่งหน้าขึ้นนั่งบนเวทีตามลำดับชั้นยศ จะมีดนตรีพม่าบรรเลง เสียงดังค่อย ๆ ตลอดเวลา จนเมื่อขบวนพระขึ้นนั่งเรียบร้อยเต็มอาสน์สงฆ์แล้ว ดนตรีจึงหยุด ส่วนพระภิกษุอื่นที่ไม่ได้รับสมณศักดิ์ก็ทยอยเข้าประตูอื่นเดินขึ้นนั่งบนอัฒจรรย์สองข้างตามที่เจ้าหน้าที่จัดให้

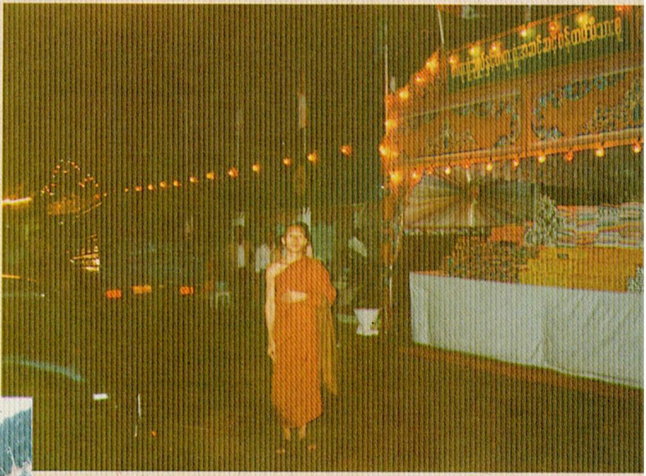
ในถ้ำฯนี้เขาอนุญาตให้ผู้มีเข็มธรรมจักร์กลัดติดเสื้อจึงเข้าได้ หญิงชายต้องแยกกันนั่ง แม้ว่าจะมาด้วยกันก็ตามที ชายนั่งรวมกันบนพื้นถ้ำฯ ทางด้านซ้ายมือของเวที ด้านนี้ประกอบด้วยรัฐมนตรี บุคคลสำคัญแต่งกายชุดพม่าตามประเพณีนิยม โพกผ้าสีสวยสดเข้าชุดกับสีโสร่งไหมปักดิ้นเงินทองวูบวาบนั่งเป็นแถวยาวแต่ทว่ามีชายไทยแต่งชุดสากลคนหนึ่งคนเดียวที่นั่งเด่นสง่ารวมอยู่ในกลุ่มนี้ท่านผู้นี้คือ ท่านอดีตอธิบดี ธนิต อยู่โพธิ์ และได้ทราบว่าท่านได้รับเครื่องอิสริยาภรณ์ชั้นสูงจากประเทศพม่าด้วย เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๗

สตรีทั้งหมดไม่ว่าชายไทย ชาวพม่า นั่งพับเพียบเป็นแถวยาวบนพื้นถ้ำฯ ภรรยารัฐมนตรี และสตรีผู้มีเกียรติ แม่ชี นั่งเรียงแถวตรงกลางตรงกับเวทีของพระคณะคนไทยได้ที่นั่งริมด้านข้าง แม่ชีพม่านุ่งผ้าถุงยาวสีเหลืองอ่อนมีผ้าบางสีชมพูห่มทับเสื้อคอกลมแขนกระบอกอีกชั้นหนึ่ง ทุกคนนั่งพับเพียบกับพื้นคาบาเอ้ มีแม่ชีแก่ผอมบางคนเดียวที่ได้นั่งบนเก้าอี้ เดาเอาว่าเป็นแม่ชีชั้นหัวหน้าและอาวุโสสูง และขาแข้งไม่ค่อยปกตินั่งพับเพียบไม่ได้

ทุกคนที่อยู่ในเงียบสงบ ไม่มีเสียงพูดคุยรบกวนใด ๆ ทั้งสิ้น ดิฉันผู้เขียนเป็นโรคเจ็บหัวเข่าอยู่ ปกตินั่งพับเพียบไม่ได้เลย ถ้าพับหัวเข่าเข้ามาจะปวดทนไม่ได้ ครั้นเข้าไปในพิธีถวายปริญญาในถ้ำฯ นั่งพับเพียบตามเพื่อนได้โดยไม่รู้สึก

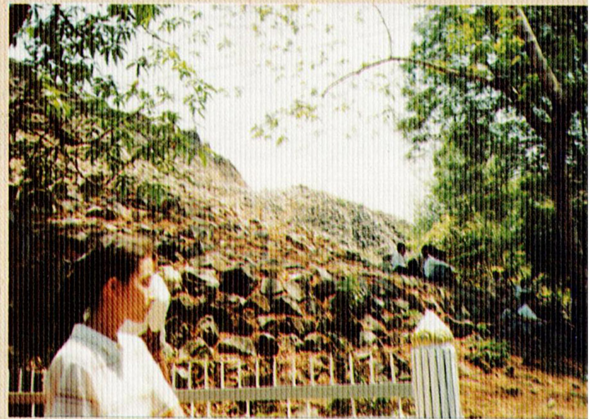
คุณเกษิณีใส่บาตร
ท่านพระอาจารย์อาสภะ

ร้านขายของใช้สำหรับพระให้ซื้อไปใส่บาตร

ประตูด้านหนึ่ง
เข้าปาสาสนคูหา

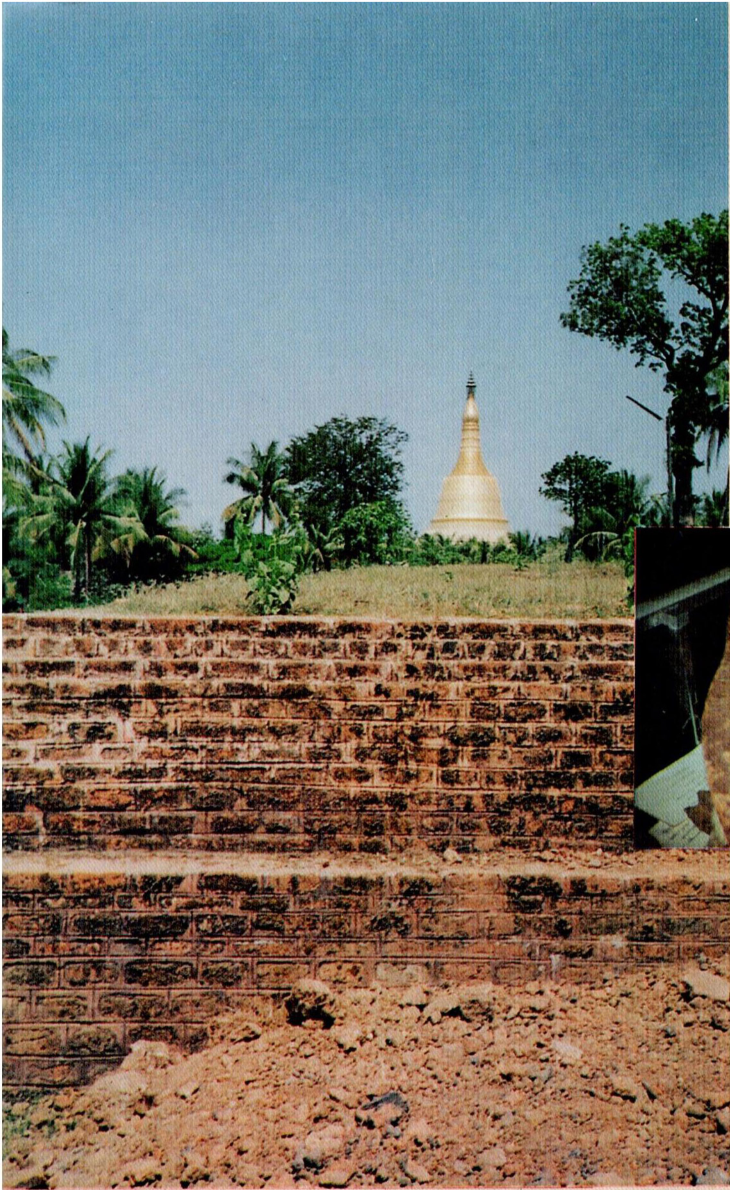

สร้างถ้ำจำลอง ก่อด้วยหินก้อนใหญ่

สิ่งของขุดพบใส่ตู้ให้ดู

วังบุเรงนองที่เพิ่งขุดพบ

เจ็บเป็นเวลานานตั้ง 1 ชั่วโมง แต่เมื่อเสร็จพิธีแล้วลุกขึ้นเดินออกจากตามเพื่อนไปไม่ได้เหยียดขาไม่ออก ต้องยืนขาเดียวเกาะกำแพงอยู่ครู่ใหญ่ กำหนดที่หัวเข่าข้างที่เหยียดไม่ออกว่าเจ็บหนอ ๆ สักครู่จึงเดินตามแถวออกไปได้ แต่ไม่พบคณะหญิงไทยแล้ว ต้องรีบโขยกเขยกไปเร็ว ๆ จึงเห็นหางแถวไว ๆ ใจหายหมดนึกว่าฉันต้องหลงอ้างว้างกลางป่าเสียแล้ว นี่แหละบุญกุศลแท้ ๆ ที่ได้ช่วยแม่แก่ไว้ในคราวนี้

เมื่อได้เวลาตามฤกษ์ จะมีท่านผู้มีเกียรติชายชาวพม่า อาจเป็นท่านรัฐมนตรีหรือบุคคลสำคัญลุกขึ้นยืนพูดที่ไมโครโฟนเป็นภาษาพม่าเช่นเคย เราฟังไม่รู้อีกเช่นกัน แล้วก็มีชายพม่าเชิญใบปริญญาบัตร ใส่กรอบเรียบร้อย เดินแถวเป็นขบวน 5-6 คน นำไปถวายพระภิกษุรูปนั้น ๆ ที่นั่งอยู่บนอัฒจรรย์ ทำเช่นนี้จนครบจำนวนพระภิกษุที่ได้รับนิมนต์มารับสมณศักดิ์

พระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์อาสภะมหาเถระ พระวิปัสสนาจารย์ใหญ่เป็นพระภิกษุรูปแรกและรูปเดียวที่ได้รับถวายตำแหน่งทางปฏิบัติ การถวายปริญญาแก่พระภิกษุ ทางการพม่าหยุดการถวายเป็นเวลานานถึง 3 ปี เพิ่งจะเริ่มถวายกันใหม่ในปีนี้ ตำแหน่ง "อัคคมหากัมมัฏฐานาจริยะ" เป็นตำแหน่งสูงสุดฝ่ายวิปัสสนาธุระ ส่วนพระภิกษุอื่นได้รับปริญญาทางปริยัติทั้งสิ้น

ท่านพระครูวรปัญญาคุณ วัดมหาธาตุ พระนคร กรุงเทพฯ ท่านได้เคยศึกษาพระธรรมในประเทศพม่านาน 4 ปี ท่านพูด อ่าน เขียนภาษาพม่าได้คล่อง และครั้งนี้ท่านได้เป็นผู้นำศิษย์ของพระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์อาสภะ ไปร่วมแสดงมุทิตาจิตต่อท่านยังประเทศพม่าด้วย ท่านได้กรุณาเล่าให้ความรู้ ความกระจ่างเรื่อง กัมบาเอ้ (KAM-BA-EAY) เป็นศาสนสถานที่สำคัญมาก เนื้อที่ทั้งหมด 250 ไร่ สร้างขึ้นในสมัยรัฐบาลท่านอูนุ เพื่อทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 6 สร้างภูเขาเป็นถ้ำจำลอง ก่อด้วยหินก้อนใหญ่ ภายในถ้ำวัสดุก่อสร้างจะเป็นจำนวนตัวเลข 6 ทั้งสิ้น เสากลมใหญ่ในถ้ำ 6 ต้น ประตูทางเข้า 6 ประตู อัฒจรรย์สำหรับพระภิกษุนั่งมี 6 ชั้น ฯลฯ ทุกอย่างจะเป็นเลข 6 บนอัฒจรรย์บรรจุพระภิกษุนั่งได้ 2500 รูป

แต่ละสมัยประชุม เจ้าภาพจะนิมนต์พระชาวต่างชาติเป็นประธานในที่ประชุม ผลัดเปลี่ยนกันแต่ละวัน ก่อนสังคายนา (สวด) จะมีพระ 2 รูป รูปหนึ่งตั้งคำถาม อีกรูปหนึ่งตอบคำถาม พระรูปที่ถามคือ**ท่านอูวิจิตตะสาราภิวังสะ** ท่านรูปนี้เป็นผู้ที่ท่องพระไตรปิฎกจบเป็นรูปแรกของประเทศพม่า และ**ท่านอูโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาดอ)** เป็นผู้ตอบคำถาม ทำเช่นนี้ทุกวัน เมื่อพระเทศน์จบ พระอีกจำนวน 2500 รูป ซึ่งอยู่ในที่นั้นก็ถวายหนังสือองค์ละเล่ม รวมเป็น 2500 เล่ม แล้วสวดพร้อมกัน เป็นการรับรองว่าพระไตรปิฎกถูกต้องแล้ว

นอกจากถ้ำปาสาสนคูหาแล้ว ยังมีตึก 3 ชั้นอีก 4 หลัง เป็นที่พักของพระรับพระเข้าอยู่ได้ 2500 รูป ตึก 4 หลังนี้มีชื่อประจำตึกดังนี้

หลังที่ 1 ชื่อว่า ชมพูทีปะ

หลังที่ 2 ชื่อว่า ปุพผะวิเทหะ

หลังที่ 3 ชื่อว่า อปรโลยาณะ

หลังที่ 4 ชื่อว่า อุตระคุรุ

อาคาร 4 หลัง หมายถึงทวีปทั้ง 4 สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแบ่งจักรวาลเป็น 4 ทวีปแล้วสร้างเจดีย์ขึ้นมาองค์หนึ่งชื่อ **กัมบาเอ้ KAM-BA-EAY** แปลว่า โลกเย็น แปลให้ไพเราะได้ว่า **"เจดีย์สันติภาพ"** คือ สงบ ร่มเย็น ไม่เบียดเบียน

ปัจจุบันตึก 4 หลังเป็นที่ทำการคณะสงฆ์เรียกว่า กองบัญชาการคณะสงฆ์ ส่วนทางเข้าขวาเป็นที่ตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นตึกสีขาวใหม่ มหาวิทยาลัยสงฆ์ของประเทศพม่ามี 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่กล่าวนี้อยู่ในเมืองร่างกุ้ง (RANGOON) อีกแห่งอยู่ที่เมืองมันดะเล (MANTALAY) พระสงฆ์จะเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยจะต้องจบชั้น **"ธรรมาจริยะ"** มาแล้ว และเมื่อเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์หลักสูตร 4 ปี จบแล้วเรียกว่า **"มหาธรรมาจริยะ"** มหาวิทยาลัยสงฆ์นี้เพิ่งจะเปิดสอนมาได้ 3 ปีที่แล้วมา

ปัจจุบันพระพม่าที่สามารถท่องพระไตรปิฎก (3 ปิฎก) จบมี 5 รูปด้วยกัน แต่ได้มรณภาพไป 2 รูป ถูกจับไปขังคุก 1 รูป คงเหลืออยู่เพียง 2 รูป ส่วนพระ

ที่สามารถท่องจบ 1 ปิฎก ได้มีมากนับ 1000 รูป พระที่สามารถท่องพระไตรปิฎกจบ รัฐบาลถวายนิตยภัตและรับอุปถัมภ์โยมบิดา มารดาตลอดชีวิต และไม่ว่าท่านจะเดินทางไปไหนก็จะไปได้ฟรี ไม่ว่าจะทางรถยนต์ เรือ รถไฟก็ไปได้ฟรีทั้งสิ้น

ส่วนพระที่ได้รับสมณศักดิ์รัฐบาลถวายเงินเดือน พระและแม่ชีที่พม่าเมื่อบวชแล้วอยากจะสึกก็สึกได้ สำนักแม่ชีมีมากสำนักที่ใหญ่มีแม่ชีถึง 200 รูป วัดทั้งหมดมี 3 หมื่นวัด พระภิกษุและสามเณรมีถึง 2 แสนรูป ท่านจะออกบิณฑบาตเวลาเช้าไปถึง 10 โมงเช้าทุกวันเป็นประจำ สำหรับในเทศกาลพิเศษเช่น วันมาฆบูชานี้ ท่านรับอาหารแห้งได้ทั้งวัน เวลาพระท่านมรณภาพเขาจะสร้างปราสาทชั่วคราวแล้วประชุมเพลิง ไม่มีฌาปนสถานถาวร ส่วนชาวบ้านบ้างก็ฝังหรือเผาบนที่เผาชั่วคราว ตามหมู่บ้านจะมีสุสานสาธารณะประจำหมู่บ้านหรือประจำตำบลนั้น ๆ

เสร็จพิธีรับมอบถวายปริญญาในถ้ำปาสาสนคูหาแล้ว ท่านผู้หญิงดิฐาฯ นำคณะออกไปบริเวณที่จัดไว้สำหรับใส่บาตร มีร้านแผงลอยขายของใช้สำหรับพระ เช่น สบง ร่ม จีวร รองเท้า ไฟฉาย สมุด ดินสอ ปากกาหมึกแห้ง แปรงสีฟัน ยาสีฟัน กาน้ำ กระติกน้ำ ฯลฯ ส่วนอาหารเป็นอาหารแห้ง ชา กาแฟ น้ำตาลทราย นมผง ข้าวสารถุงเล็ก เส้นหมี่แห้ง ธูป เทียน ไม้ขีด ฯลฯ ร้านขายของเหล่านี้เป็นร้านชั่วคราว เมื่อเสร็จงานก็รื้อออก หน้าร้านแต่ละร้านจะมีกะบุงไม้ไผ่สานหยาบ ๆ สูงประมาณ 60 ซ.ม. วางอยู่ให้ผู้ซื้อใส่ของที่ซื้อ ซึ่งมีหลายสิ่งหลายอย่างด้วยกัน คนหนึ่งซื้อของใส่กะบุง 5-6 สิ่ง บางคนเต็มกะบุง เมื่อถึงกำหนดเวลาพระภิกษุจะเดินมาตามทางที่ปูจัดไว้เป็นแถวเรียง 1 ยาวเหยียด ใครอยากจะใส่บาตรรูปใดก็ยกกะบุงใส่ของที่ซื้อไว้ถวายพระรูปนั้น ลูกศิษย์พระที่เข็นรถมาข้าง ๆ ก็จะรับกะบุง ยกขึ้นใส่รถเข็นแล้วเข็นรถตามหลวงพ่อไป

เนื่องจากวันนี้ (7 มีนาคม 2536) เป็นวันมาฆบูชา จึงมีการเวียนเทียนตามวัด คณะเราจึงพากันไปที่พระมหาเจดีย์ชเวดากอง ถึงที่นั่นประมาณ 1 ทุ่มเศษ รอบบริเวณตกแต่งไฟสว่างไสว มีไฟราวโยงจากยอดพระเจดีย์ลงมาเป็นสาย ๆ ระยิบระยับไปหมด ผู้คนหลั่งไหลมากันมากมาย เมื่อรถตู้คณะเราไปถึงหาที่

จอดรถไม่ได้ คนขายดอกไม้พากันมากลุ้มรุมรถแน่น เคาะรถชี้ดอกไม้ในมือของเขาเชิญชวนให้ซื้อดอกไม้ไปไหว้พระ เพราะรถตู้ปิดกระจกจึงพูดไม่ได้ยิน เขาเลยเคาะกระจกรถกัน

ท่านผู้หญิงฯ เห็นว่าคนแน่นมาก ที่จอดรถก็ไม่มี ขึ้นลงจากรถไปก็คงจะกลับมาขึ้นรถอีกไม่ได้ ไม่รู้ว่ารถจอดแห่งใด คนแน่นเบียดเสียดทำให้หลงทางพลัดกันง่าย จึงชักชวนให้พวกเรากราบนมัสการองค์พระเจดีย์บนรถอย่าเสี่ยงลงไปเลย เป็นอันว่าพวกเราอดเวียนเทียนกัน ได้แต่นั่งอยู่บนรถมองดูชาวพม่าถือดอกไม้ ธูป เทียนเดินตามกันเป็นแถวยาวรอบองค์พระเจดีย์เป็นวงเป็นชั้น ๆ ในใจนึกอนุโมทนาชมชื่นกับเขาเหล่านั้นที่ศรัทธาเคร่งครัดในพระพุทธศาสนา ถวายความเคารพบูชาต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแนบแน่น มั่นคง และจิตใจสูงส่ง เดินทางกลับจากเวียนเทียน (ในรถยนต์) ถึงโรงแรม ท่านผู้หญิงฯ เร่งให้เข้านอน รุ่งเช้าจะต้องออกเดินทางแต่เช้ามืด เวลา 05.30 น. ไปชมเมืองหงสาวดี ระยะทางค่อนข้างไกลจึงจำเป็นต้องออกเดินทางแต่เช้า

วันจันทร์ที่ 8 มีนาคม 2536 ออกเดินทางจากโรงแรมตามกำหนดเวลาตรงไปรับประทานอาหารเช้าและสมทบกับคณะพระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์อาสภะอีกประมาณ 20 ท่าน ที่ศาลาอาหารบริเวณกัมบาเอ้ เมื่อไปถึงพระภิกษุกำลังฉันอาหารอยู่ก่อน เขาจัดที่ให้คณะชาวไทยนั่งด้านเหนือห่างจากที่คณะสงฆ์กำลังนั่งฉันอาหารพอสมควร นั่งกับพื้นอาหารตั้งบนโต๊ะเตี้ย ๆ โต๊ะหนึ่งนั่ง 4 คน อาหารมีข้าวสวย กับข้าวมีแกงจืดวุ้นเส้น แกงไก่ น้ำพริกอ่อง น้ำพริกแห้ง ผักจิ้ม ผัดผัก (ท่านอาจารย์อาสภะฉันเสร็จก่อนเดินมาเยี่ยมดูพวกเราหม่ำกันพร้อมทั้งเร่งให้ทำเวลาเกรงจะสายมากไป)

ขบวนรถแล่นตามกันไป 2 คัน บัสคันใหญ่เป็นรถที่ท่านพระเดชพระคุณพระอาจารย์อาสภะกับพระติดตามอีก 6 รูป และศิษย์ชาวชลบุรี 10 กว่าคน เป็นรถนำหน้า รถตู้มีท่านผู้หญิงฯ คุณปฐมา คุณนันทวัน คุณอำภาพรรณ คุณฉาทนี คุณสมจิต คุณจันทร์ฉาย คุณวัลลภา และดิฉันเยาวัยนาท คันนี้เป็นรถตามเพราะพระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์ ท่านเป็นผู้นำทางพาชมสถานที่ต่าง ๆ แล่นตาม

กันไปสักครู่ รถคันเล็กแซงขึ้นหน้า คงจะรำคาญรถคันใหญ่ที่อืดอาด ชักช้า เลยขอขึ้นหน้า แล่นไปครู่ใหญ่หันมาดู รถคันใหญ่หายไป คิดว่าแล่นช้าตามไม่ทันจึงจอดคอยข้างทาง คอยเท่าไรก็ไม่มาสักที จึงกลับรถหวนมาตามดูจึงพบรถคันใหญ่จอดอยู่ในบ้านหลังหนึ่ง รถตู้จึงแล่นตามเข้าไป ขณะนั้นใกล้เวลา 11.00 น. เมื่อเข้าไปในบ้านก็เห็นคณะในรถบัสคันใหญ่กำลังฉันอาหาร และรับประทานกันอยู่ เจ้าของบ้านเชื้อเชิญท่านผู้หญิงฯ และผู้ติดตามรับประทานอาหารเพล มีเส้นหมี่ลวกนิ่มๆ ราดน้ำแกง สีแดง คล้ายน้ำพริก มีผักสดโรยข้างหน้า รสชาดคล้ายข้าวซอย เส้นหมี่เขาไม่ทอดน้ำมัน รวกน้ำนิ่มๆ เส้นคล้ายบะหมี่ ถามว่าชื่ออะไรเขาตอบก็ฟังไม่รู้ภาษาอีก ขนมมีกล้วยเป็นลูกเรียงใส่จานให้ปอกกินเอง ทานอาหารเสร็จก็กล่าวคำอำลาและขอบคุณเจ้าของบ้าน ขึ้นรถเดินทางต่อไป คราวนี้คนขับรถไม่กล้าออกนำหน้าแล้ว ขับรถตามรถคันใหญ่ไปอย่างเชื่อง ระหว่างทางพบขบวนแห่รถกะบะขนาดเล็ก รถสองแถว 4-5 คันแล่นตามกันมามีเสียงเพลงพม่าดังครึกครื้น

บนรถกะบะคันหน้ามีสตรีพม่าแต่งกายชุดประจำชาติพม่าเกล้าผมทรงสูงประดับช่อดอกไม้สวยงาม สวมสายสะพายบนบ่าเฉียงลงมาที่เอว ที่คอห้อยเหรียญทองกลมใหญ่ ยืนบนรถมีคนกางร่มสีฉูดฉาดคันใหญ่ให้ (คล้ายกับร่มที่กางให้พ่อนาคเวลาบวชพระ) ได้รับคำบอกจากคนขับรถชาวพม่าพูดภาษาอังกฤษได้ว่าสตรีผู้ได้รับสายสะพายอันมีเกียรติจากรัฐบาลเมื่อ 2-3 วัน เหรียญทองที่ห้อยคอด้วยริบบิ้นสีสวยสดนั้นเป็นทองคำแท้หนัก 2 บาท เป็นเครื่องอิสริยาภรณ์ชนิดหนึ่ง เขาแห่ไปให้ชาวบ้านในท้องถิ่นหมู่บ้านของเขาได้รับทราบว่าในตำบลหมู่บ้าน นี้มีเกียรติ รัฐบาลมอบสายสะพายเหรียญตราให้ราษฎรในหมู่บ้านนี้ สตรีมีเกียรติผู้นี้เป็นเจ้าของโรงงานยาสูบ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณบ้านของเธอเอง

โรงงานสะอาดประกอบกิจการด้วยความเรียบร้อย ซื่อสัตย์สุจริต เป็นพลเมืองดีปฏิบัติการตามกฎหมาย เชื่อฟังรัฐบาลเคร่งครัด จึงสมควรได้รับเหรียญตราสายสะพายเป็นการตอบแทน และได้รับการยกย่องจากรัฐบาล

สายสะพายทำด้วยผ้าเลื่อมสีทองกว้างประมาณ 4 นิ้ว ริมสองข้างขลิบด้วย

ผ้าเลื่อมสีเขียวแก่กว้างครึ่งนิ้วเป็นทางยาวตลอดผืน ปลายสองข้างสายสะพายไขว้ซ้อนกันทับกันที่บริเวณสะโพก เหรียญทองมีลวดลายขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 นิ้วครึ่ง ร้อยด้วยริบบิ้นเล็ก ห้อยคอยาวต่ำตรงกลางทรวงอก

การแห่นี้เป็นการประกาศให้ชาวบ้านในตำบลนั้นทราบข่าวอันมีเกียรติ

ถึงหงสาวดีท่านพระเดชพระคุณท่านอาจารย์อาสภะ นำไปไหว้พระเจดีย์องค์ใหญ่ชื่อ มุเตา องค์ใหญ่มากเดินวนรอบองค์นานมากกว่าจะชนรอบ มีระฆังแขวนเรียงกัน 4-5 ใบเป็นชุด มีไม้แขวนไว้ให้ตี ได้ตีระฆังชุดหนึ่งเสียงกังวานเพราะมาก เดินไปพบระฆังใบใหญ่

ท่านอธิบดีธนิต อยู่โพธิ์ บอกว่าระฆังใบนี้ใหญ่ที่สุดในโลกและยังมีอีกใบหนึ่งใหญ่พอ ๆ กับใบนี้อยู่ในประเทศรัสเซีย รอบองค์พระเจดีย์มุเตามีเจดีย์ขนาดเล็กเรียงรายล้อมเต็มไปหมด ที่ระเบียงมีรูปพระพุทธรูปตั้งอยู่ตามระเบียงห่าง ๆ กัน ที่เจดีย์มุเตาไม่พบสาธุชนอื่นมาเคารพกราบไหว้ มีแต่คณะเราคณะเดียวจึงดูหงอยเหงา

ต่อไปเดินทางไปวังบุเรงนองที่เพิ่งขุดพบใหม่ยังขุดได้น้อยมาก มองเห็นกำแพงอิฐสูงแค่เมตรเศษ ยังดูไม่ออกว่าเป็นห้องกี่ห้อง ชาวพม่าที่ร่วมมาในรถคันใหญ่ชี้มืออธิบายว่า ตรงนี้เป็นท้องพระโรงออกขุนนาง ห้องนี้เป็นห้องพระพี่นางสุพรรณกัลยา พระพี่นางของสมเด็จพระนเรศวร จริง ๆ แล้วยังดูไม่เห็นชัดว่าเป็นอะไร เพราะขุดดินออกไปได้เพียงเมตรเศษเท่านั้น และในวันที่คณะเราไปชมก็ไม่มีผู้คนทำการขุดกันเลย ใกล้วังที่ขุดพบเขาสร้างโรงจากเล็ก ๆ ตั้งตู้กระจกใส่วัตถุที่ขุดพบได้ให้ดูเป็นเครื่องใช้ชำรุด บิ่นแตก ร้าว ดำ มองไม่ออกว่าเป็นอะไรขนาดชิ้นเล็ก ๆ ข้างฝาโรงจากมีแผนผังของวังบรรยายเป็นภาษาพม่า ท่านธนิต อยู่โพธิ์อธิบายว่าพระพี่นางสุพรรณกัลยา ถูกกักตัวอยู่ในวังนี้แต่ไม่ทราบว่าห้องไหน

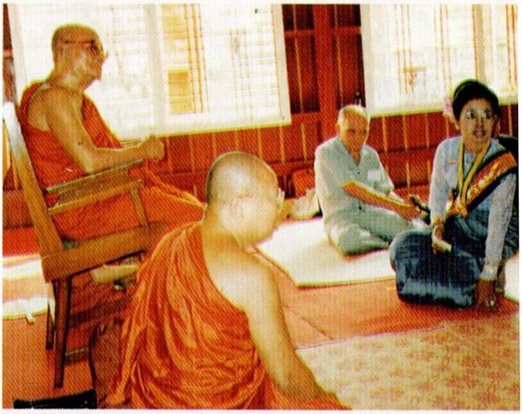
ออกจากวังบุเรงนอง ไปที่พระเจดีย์รอยพระพุทธบาท ขณะนี้เวลาบ่าย 2 โมง แดดร้อนจัดพากันเข้าไปไหว้พระพุทธรูปในโบสถ์กัน ไม่ได้ขึ้นบันไดอิฐไปไหว้รอยพระพุทธบาท เพราะพื้นอิฐร้อนจัดมากเราต้องเดินเท้าเปล่า ทนร้อนไม่ไหวจึงต้องงด

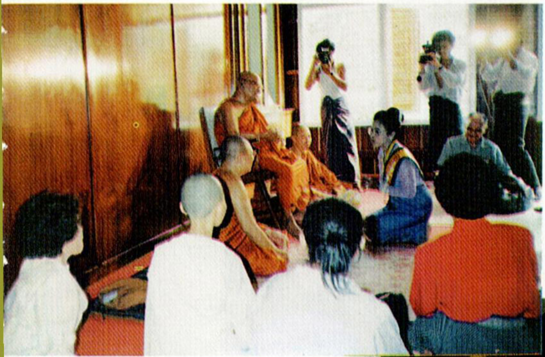

วัดกัลยาณี

พระนอนองค์ใหญ่

แม่บ้านสตรี
เจ้าของโรงงานยาสูบ
ที่ได้รับสายสะพาย

กำลังตั้งใจรับพร
จากท่านอาจารย์

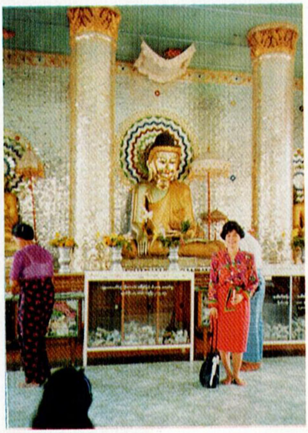

ศาลาหลังหนึ่งใกล้พระเจดีย์

สิงห์เฝ้าพระเจดีย์มุเตา

พระเจดีย์เล็กล้อมรอบพระเจดีย์ใหญ่มุเตา

คุณปฐมา
จะใส่เงินลงตู้
ที่พระเจดีย์มุเตา

รอยหักพระเจดีย์
เหลือไว้ให้ชม

คุณจันทร์ฉาย
คุณวัลลภา
ยกไม้ตีระฆังไม่ไหว

จุดหมายต่อไปคือ**พระนอนองค์ใหญ่** เขาบอกว่าใหญ่ที่สุดในโลก เทียบกับพระนอนในโบสถ์วัดโพธิ์ของเราไม่รู้ว่าใครใหญ่กว่ากัน ไม่ได้จดขนาดองค์พระที่เขาเขียนติดไว้มาเสียด้วย ขณะนี้อากาศร้อนมากเพื่อนๆ เลยชักจะซึมเซาหมดเรี่ยวหมดแรงไปตามๆ กัน

ต่อจากพระนอน เดินทางไปวัดกัลยาณีเป็นวัดเล็กแต่สำคัญ เป็นวัดที่ประดิษฐานลัทธิลังกา มีใบเสมาคู่ วัดนี้สร้างในสมัยสุโขทัยตรงกับแผ่นดินพญาลิไท ในแผ่นดินนี้พญาลิไทได้นิมนต์พระลังกามาสอนศาสนาในประเทศไทย ผนังโบสถ์สูงมีภาพเขียนพุทธประวัติสีสวยฝีมืองาม เรียงยาวติดต่อกันรอบโบสถ์ ดูเพลินและเป็นความรู้ดี เสียดายที่มีเวลาน้อย เขาเร่งให้ขึ้นรถแล้วใกล้วัดนี้มีต้นสมอไทยสูงใหญ่คาดว่าอายุจะสูงมากอาจจะถึง 100 ปี เพราะว่าแหงนดูยอดไม้สูงลิบลิ่ว ใต้ต้นมีผลสมอหล่นอยู่ผลค่อนข้างใหญ่ ใกล้ต้นสมอมีบ่อน้ำสร้างไว้ 1 บ่อ เป็นบ่อกลมไม่ใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เมตรแต่ลึกมาก ชะโงกดูมองไม่เห็นน้ำก้นบ่อมีหนุ่มไทย 2-3 คน หย่อนกระป๋องติดเชือกปลายคานไม้ (เขามีอยู่ประจำบ่อสำหรับตักน้ำ) ลงไปในบ่อ 2-3 คน ช่วยกันกดโคนไม้ให้ปลายที่ผูกเชือกพากระป๋องน้ำขึ้นมาจากบ่อ ต้องใช้เวลานานและออกแรงกันหน้าแดงกว่าจะได้น้ำขึ้นมา 1 ถังเล็ก

สองข้างทางในเมืองหงสาวดีเป็นไร่แตงโม มีแตงโมวางขายข้างทางตลอด คุณจันทร์ฉายได้แวะซื้อมารับประทาน รสหวานดี ท่านพระครูวรปัญญาคุณเล่าว่าแตงโมหงสาวดี มีประวัติว่าได้เมล็ดพันธุ์จากประเทศไทย ดร.องอาจ เป็นผู้นำเมล็ดแตงโมมาปลูกที่นี่เป็นคนแรก ไร่แตงโมของ ดร.องอาจ ในหงสาวดีเป็นไร่ที่ดังมาก ได้ผลดกงดงามและรสหวานดี เป็นต้นตระกูลแตงโมมาจนทุกวันนี้

ชาวพม่าเขาเรียกแตงโมของ ดร.องอาจว่า **"แตงโมไทย"** ทำชื่อเสียงให้ประเทศไทยอย่างมาก แต่น่าเสียดายที่ไม่อาจสืบทราบว่าท่าน ดร.องอาจ ท่านมีนามสกุลอะไรและยังมีชีวิตอยู่หรือไม่

ก่อนจะกลับ RANGOON พระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์อาสภะแวะที่บ้าน เลี้ยงอาหารเพลอีกครั้ง (ได้ทราบว่าเจ้าของบ้านนิมนต์ท่านพระอาจารย์ฉัน

เพลไว้ก่อน) เจ้าของบ้านออกมาให้การต้อนรับคณะท่านพระอาจารย์ ปรากฏว่าเป็นสตรีที่ได้รับสายสะพายและแห่เป็นขบวนที่เราพบในถนนเมื่อกลางวันนี้

เธอผู้นี้สวมสายสะพายแต่งชุดประจำชาติพม่าคือผ้าถุงไหมปักดอกไม้แพรวพราวสีม่วงยาวกรอมเท้า เสื้อสั้นแค่เอว แขนกระบอกบาง ๆ สีเดียวกัน คาดเข็มขัดทองหัวฝังเพชรพลอยสวมสร้อยคอ สร้อยข้อมือ สวมแหวนเพชรพลอยเกือบทุกนิ้ววูบวาบไปหมดทั้งตัว ผมเกล้าทรงสูงแบบพม่าเสียบช่อดอกไม้ประดับเรือนผมสดใสสวยงาม

เธอขอถ่ายรูปร่วมกับพระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์และพระภิกษุที่ติดตามและถ่ายรูปหมู่กับคณะศิษย์อีกด้วย

พระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์อาสภะกล่าวอวยพร เธอพนมมือคุกเข่ารับพรแล้วก้มลงกราบ ตลอดเวลาที่เธอทำการต้อนรับคณะของพวกเรา ได้มีการบันทึกเทปไว้ด้วย ขณะนั้นอากาศร้อนจัด เจ้าของบ้านนำน้ำอัดลมเย็นเจี๊ยบมาถวายพระและบริการแก่พวกเราซึ่งหน้าเหี่ยวคอแห้งแย่แล้ว จึงค่อยสดชื่น ชื่นใจเมื่อได้ดื่มน้ำหวานเย็น แถมยังได้รับแจกผ้าเย็นเช็ดหน้าตาอีกด้วย

ก่อนจะออกจากเมืองหงสาวดี ตรงทางออกเขาสร้างภูเขาเล็ก มีรูปปั้นหงส์ตัวใหญ่ 2 ตัวเกาะหลังกันอยู่บนภูเขาเป็นสัญลักษณ์ของเมืองหงสาวดี ที่มาของหงส์ 2 ตัว ท่านพระครูวรปัญญาคุณเล่าว่า ชานเมืองร่างกุ้งเป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำเวิ้งว้างไปหมด และมีเนินดินเล็ก ๆ โผล่อยู่กลางน้ำเนินหนึ่ง หงส์ 2 ตัวบินผ่านพื้นน้ำกว้างมาเหนื่อยอ่อนมองหาต้นไม้ หรือพื้นดินเพื่อหยุดลงพักสักแห่งก็ไม่มีแทบจะหมดแรงอยู่แล้ว ก็มองเห็นเนินดินเล็กอันนี้ซึ่งโผล่พ้นพื้นน้ำเพียงเล็กน้อยหงส์ตัวผู้ตัดสินใจจะเกาะพักเอาแรงที่เนินดินเล็กนี้แต่ไม่มีที่เหลือพอจะให้ตัวเมียเกาะได้ หงส์ตัวผู้เป็นหงส์ที่เสียสละ จิตใจงาม ยอมให้หงส์ตัวเมียเกาะบนหลังของตนเพื่อจะได้ไม่จมน้ำตาย หงส์ปั้น 2 ตัว นี้เป็นที่แปลกประหลาดอยู่ เพราะว่าคนในรถ 10 คน เห็นหงส์ปั้นคู่นี้เพียง 3-4 คนเท่านั้น คนที่ไม่เห็นอยากเห็นหงส์ปั้น โชเฟอร์ใจดีจึงเลี้ยวรถกลับเพื่อให้ได้เห็นชัดอีกครั้ง ก็ปรากฏว่ายังมีคนมองไม่เห็นหงส์อยู่อีก

ต่อมามีประชาชนมาตั้งบ้านอยู่แถบนี้กันมากขึ้นเป็นชุมชนหนาแน่นใหญ่ขึ้นเป็นหมู่บ้านเป็นเมือง จึงได้ชื่อเมืองว่า "หงสาวดี" ตามสัญลักษณ์ของหงส์ 2 ตัว และชาวเมืองหงสาวดีนี้ ปรากฏว่าส่วนมากชายจะเกรงกลัวยอมภรรยากันตามแบบของหงส์คู่นี้

อาหารพื้นเมืองชาวพม่าคล้ายอาหารไทย มีข้าวสวย ข้าวต้ม ทุกแห่งที่ไปรับประทานอาหารจะเป็นที่วัดก็ดี ที่บ้านหรือที่สำนักวิปัสสนา จะนั่งกับพื้น อาหารวางบนโต๊ะสี่เหลี่ยมเตี้ยพอดีกับจานข้าวที่เราจะตักอาหารใส่ปาก อาหารมีแกงฮังเล แกงไก่ แกงจืดวุ้นเส้น เขาตัดวุ้นเส้นละเอียด สั้น ไม่ยาวยุ่งเหยิงเหมือนของคนไทย รับประทานง่ายน้ำแกงจืดจริง ใส่ขมิ้นเล็กน้อยเป็นสีเหลืองอ่อน ไม่ใส่ผักเลย จำพวกผัด มีผัดกระหรี่ไก่ ผัดผักรวมมิตร มีข้าวโพดอ่อน ถั่วลันเตา ผักกาด ผัดรวมกันอร่อยดี น้ำพริก มีน้ำพริกอ่อง น้ำพริกแห้ง ๆ คล้ายน้ำพริกตาแดง ผักจิ้ม มีแตงร้าน มะม่วงดิบ ฯลฯ จำไม่ได้ เพราะไม่ได้รับประทานผักดิบเลย อาหารพม่าคล้ายอาหารชาวเหนือจึงรับประทานกันได้เอร็ดอร่อย ของหวานส่วนมากจะเป็นกล้วยสุก กล้วยหอม กล้วยหักมุก ทั้งกล้วยหอม และกล้วยหักมุกลูกโตมากจนรับประทานไม่หมดลูก ที่ศาลาอาหารคาบาเอ้จัดของหวานเป็นไอศครีม เค้กไม่แต่งหน้า ที่บ้านคุณหญิงสายสะพายจัดเลี้ยงเพลด้วยข้าวซอย ชาวพม่าเรียกข้าวส่วยคือ เส้นก๋วยเตี๋ยวสีเหลืองลวก ไม่ทอดเหมือนบ้านเรา เขาลวกนิ่ม ๆ มีน้ำแกงสีแดงราด โรยหน้าด้วยมะม่วงดิบสับฝอยและผักสดอื่น มีอาหารอีกชนิดหนึ่ง

ท่านพระครูวรปัญญาคุณอธิบายว่า เป็นอาหารว่าง รับประทานกับน้ำชา ชื่อละแพะ เขาเอามาเสริฟให้ลองชิมมีถั่วทอดสามชนิด กองเรียงกันเป็นวงในจาน ตรงกลางจานมีใบเมี่ยงสีเหลืองขุ่นเละ ๆ กองอยู่ ถั่ว 3 อย่างคือ ถั่วเมล็ดมะเขือเม็ดเล็ก ๆ แบน ๆ อย่างหนึ่ง ถั่วแขกทอดอย่างหนึ่ง สุดท้ายถั่วแปะหยี (ถั่วพม่า) ทั้งสามอย่างทอดกรอบมันดี เวลารับประทานตักถั่วสามอย่างรวมกันเติมด้วยเมี่ยงเหลว ๆ

บางคนเห็นเขาคลุกกันหมดทั้งจาน แล้วตักรับประทาน บริกรหญิงพม่า

บอกว่าถ้ากินมากจะนอนไม่หลับ มองดูว่าอะไรเป็นตัวการทำให้นอนไม่หลับ ถั่วไม่ทำให้ตาแข็งแน่คงจะเป็นเมี่ยงเหลว ๆ นี่เอง ยังมีอาหารอีกอย่างหนึ่งไม่กล่าวถึงไม่ได้ เพราะว่าได้รับประทานแล้วอร่อยรสดีคือ หมูพะโล้ ที่นี่เขาไม่ใส่ไข่ต้มด้วย มีแต่หมูสามชั้นอย่างเดียว วันนั้นไปพบร้านขายข้าวแกงริมทางเข้าพระเจดีย์ชเวดากอง มีแกงหลายหม้อ ข้าวสวยสุกใหม่ ๆ ควันกรุ่นดูสะอาด หม้อข้าวแกงขัดเป็นมัน จึงแวะเข้าไปเปิดฝาหม้อแกง มีแกงหลายอย่าง ผัดอะไร ๆมากสิ่งมองดูแล้วไม่กล้าสั่งเกรงจะรับประทานกันไม่ได้

คุณจันทร์ฉาย ปทุมานนท์ คุณวัลลภา ศิริอัฐ ทั้งสองคนตกลงใจสั่งหมูพะโล้ ดิฉันก็เลยสั่งตามอีกคน หมูสามชั้นเคี่ยวเปื่อย ไม่ยุ่ยเละ เนื้อแข็งรสชาติกลมกล่อม ที่สำคัญคือ ข้าวจานหนึ่งวางหมูให้หลายชิ้น ราคาเพียง 15 จั๊ทพม่า อิ่มพอดี แถมน้ำชาร้อนฟรีอีกคนละถ้วย

อาหารอื่นที่พบในพม่าคล้าย ๆ อาหารแขกในบ้านเรา เขาเอาถั่วเขียวตำผสมแป้ง ปั้นเป็นลูกกลมทอดน้ำมัน สุกแล้วจิ้มน้ำจิ้มสีแดง เปรี้ยว ๆ หวาน ๆ ดูน่ารับประทาน แต่ไม่กล้า กลัวไม่สะอาด เพราะทำขายอยู่ข้างถนน ฝุ่นก็มาก อาหารอร่อยอีกอย่าง คือ เขาเอาผักชนิดหนึ่ง จะเป็นฟักก็ไม่ใช่ น้ำเต้าก็ไม่เชิงรูปร่างคล้ายน้ำเต้า แต่ไม่กลมอย่างน้ำเต้าของไทย ลูกยาวคล้ายฟักแฟงแต่เนื้อข้างในไม่แข็งอย่างฟัก เขาหั่นเป็นชิ้นยาว 2 นิ้ว กว้างหนา 1/3 นิ้ว ชุบแป้งทอดกรอบมองดูคล้ายกับเผือก มัน ชุบแป้งทอดตามร้านขายกล้วยทอดของเราเขาทอดใหม่ ๆ ใส่จานวางบนโต๊ะอาหาร จะให้รับประทานกับน้ำพริกหรือน้ำจิ้มอะไรก็ไม่เข้าใจ จึงหยิบรับประทานเปล่า ๆ ไม่จิ้มอะไร ก็อร่อยดี กรอบ นุ่ม เค็ม ๆ มัน ๆ

มีเรื่องตลกในร้านอาหารจีน **Chincse Restaurant** ท่านผู้หญิงดิฐการ ภักดี ชวนไปทานบะหมี่ก็ไปร้านจีนร้านหนึ่งโดยโชเฟอร์พม่าพาไป ไม่ได้ดูชื่อร้านเป็นบ้าน 2 ชั้นอยู่ริมถนนใหญ่ ไม่ใช่ร้านอยู่ในตลาด บรรยากาศดี ไม่จอแจ เลือกได้ห้องเล็ก ๆ มีโต๊ะกลมนั่งได้ 8 คนพอดี ท่านผู้หญิงสั่งบะหมี่น้ำก็เลยสั่งตามกันแห้งบ้าง น้ำบ้าง คนละ 1 ชาม

ดิฉันนั่งใกล้คุณอำภาพรรณ เราสองคนไม่ค่อยหิวจึงตกลงกันสั่ง 1 ชาม

แบ่งกันสองคน แล้วก็สั่งน้ำชาจีนกับน้ำแข็งมาดื่มแก้คอแห้งคอยอยู่นานกว่าจะได้อาหาร พอบ๋อยยกถาดบะหมี่มาตกตะลึงกัน ชามบะหมี่น้ำใหญ่ขนาดชามอ่างย่อม ๆ จะรับประทานหมดได้อย่างไร ส่วนบะหมี่แห้งเป็นชามเปลยาวขนาด 2-3 คน จึงรับประทานหมด จึงต้องขอถุงมาใส่บะหมี่แห้งกลับที่พัก บะหมี่น้ำก็ขอชามแบ่งมาช่วยกันหม่ำ รับประทานไปหัวเราะไป บ๋อยก็หัวเราะด้วย แต่บ๋อยเขาไม่ได้หัวเราะชามบะหมี่เขาเห็นอยู่ทุกวัน เขาหัวเราะพวกเราเป็นต่างหาก

คุณจันทร์ฉายขอถุงพลาสติกเพื่อใส่บะหมี่แห้ง เอาถุงหูหิ้วมาให้บอกว่าถุงพลาสติกใส่อาหารไม่มี พอใส่บะหมี่แห้งลงไปในถุงหูหิ้วใบใหญ่ บะหมี่เลยไปกองอยู่ก้นถุง ก็ต้องหัวเราะกันอีก ตอนคิดเงินยิ่งตลกใหญ่ เขาคิดค่าห้อง ค่าบ๋อย ภาษีค่าแอร์ จิปาถะ สรุปแล้วบะหมี่หนึ่งชามเป็นราคาเกือบ 200 จ๊าท (KYATS)

ในวันอังคารที่ **9 มีนาคม 2536** รองอธิบดีสาวกรมศาสนา **พันโทหญิงดอจิ่นระตี** ใจดีเอื้อเฟื้อพาคณะไทยไปชมเจดีย์และวัดสำคัญหลายแห่ง ได้สนทนากับท่านระหว่างเดินทางด้วยรถบัสคันใหญ่ที่เธอนำมารับที่โรงแรมท่านเคยเดินทางมาเมืองไทย 2 ครั้ง และได้ไปนมัสการพระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์อาสภะที่วิเวกอาศรมด้วย

แห่งแรกที่ท่านนำไปคือ พระเจดีย์ชเวดากองอันศักดิ์สิทธิ์ ท่านบอกว่าใครมาอธิษฐานต่อพระเจดีย์ว่าอย่างไร ก็จะประสบความสำเร็จดังคำอธิษฐานนั้น ๆ เป็นที่นับถือเคารพบูชาของชาวพม่า ขอให้ตั้งใจให้แน่วแน่จะไม่ผิดหวัง เนื่องจากพระเจดีย์นี้ตั้งอยู่บนเนินเขา รถบัสแล่นไต่เขาขึ้นไปทีละชั้นและผ่านประตูทางเข้าไปได้ เมื่อหยุดรถจ่ายค่าผ่านประตูแล้ว รถจอดที่ลานจอดรถ ตอนนี้คนขายดอกไม้เข้ากลุ้มรุมให้ซื้อดอกไม้กันแน่น พากันลงจากรถแล้วเดินไปตามทางลาดชันจนถึงห้องลิฟท์ เพื่อเป็นการประหยัดเวลาจึงตกลงกันว่าเสียเงินขึ้นลิฟท์ไปบนพระเจดีย์เร็วกว่าเดินขึ้นไป

เราพากันถอดรองเท้าวางไว้ที่ชั้นวางรองเท้ากัน ทุกคนรีบเดินเข้าลิฟท์ขึ้นไปบนเจดีย์โดยเร็ว ชั้นบนนี้มีประชาชนกำลังนมัสการอยู่มากมาย กำลังจุดธูปเทียนบูชา วางดอกไม้ มาลัยและบ้างก็ถวายฉัตรเงิน ฉัตรทองแทนดอกไม้ก็มี

เดินตามท่านรองอธิบดีไปรอบองค์พระเจดีย์ฟังท่านอธิบายเรื่องราวประวัติพระเจดีย์เป็นภาษาอังกฤษ รู้บ้างไม่รู้บ้างเพราะเธอพูดเร็วและบางครั้งมัวหยุดดูอะไรเพลิน ขบวนเดินห่างไปแล้วก็ไม่ได้ยิน

ท่านพระครูวรปัญญาคุณแห่งคณะ 25 วัดมหาธาตุ ท่านเคยศึกษาอยู่ที่นี่ 4 ปี พูดภาษาพม่าคล่อง อ่านเขียนได้ รู้และเข้าใจภาษาพม่าเท่ากับภาษาไทย ท่านพระครูฯ เล่าประวัติพระเจดีย์ชเวดากองว่า ชายพ่อค้า 2 คนชื่อ ตะปุสสะและภัลลิกะ เดินทางไปค้าขายยังประเทศอินเดีย ได้พบพระพุทธเจ้าบังเกิดความเลื่อมใสศรัทธา จึงเข้าไปแสดงตนเป็นทเวอุบาสก คือผู้ถึงซึ่งพระพุทธและพระธรรม ตอนนั้นยังไม่เกิดพระสงฆ์ พ่อค้าทั้งสองได้เข้าเฝ้าใกล้ชิด ปฏิบัติถวายสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่ระยะหนึ่งเป็นเวลานานพอสมควรจึงทูลลากลับพร้อมกับทูลขอพระเกศา 8 เส้นมาด้วย ขับเกวียนรอนแรมกลับบ้านเมืองพม่าได้ขึ้นเมืองที่ท่าน้ำโปตะทอง ปัจจุบันเป็นท่าเรือร่างกุ้ง ขณะขึ้นฝั่งมีกองเกียรติยศต้อนรับทั้งสองเดินตรงไปที่เจดีย์สุเลพญา ซึ่งตั้งอยู่กลางเมือง มองไปรอบทิศพยายามหาสถานที่จะสร้างพระเจดีย์บรรจุพระเกศาที่นำมา ก็คิดไม่ออกว่าจะสร้างตรงแห่งใดดีเขาเสียใจมากยืนร้องไห้พระอินทร์ท่านมองเห็นเหตุการณ์นี้ตลอดจึงแปลงร่างเป็นชายเสด็จลงมาปลอบโยนพ่อค้าทั้งสองให้คลายโศกเศร้าเสียใจแล้วชี้มือยังเขาใกล้ ๆ ลูกหนึ่ง แนะให้สร้างเจดีย์บรรจุพระเกศาบนเขาลูกนั้นซึ่งเป็นสถานที่ตั้งขององค์พระเจดีย์ชเวดากองปัจจุบันนี้

ดอกไม้ที่ชาวบ้านพม่านำมาขายให้ผู้ไปไหว้พระตามวัดและพระเจดีย์ เขาใช้ดอกมะลิร้อยเป็นเส้นยาว ไม่ร้อยเป็นมาลัยกลมอย่างบ้านเรา ยาวประมาณเส้นละ 50 ซ.ม. รวมเป็น 10 เส้น บางชุดก็เป็นดอกมะลิวัลย์ ผู้ซื้อไปแบ่งไหว้พระองค์ละ 1-2 เส้นตามชอบ เขามีราวเหล็กให้พาดดอกไม้นี้ มีพระพุทธรูปรอบวัดหรือรอบเจดีย์ เรียงรายนับร้อยให้กราบไหว้บูชา ฉะนั้นซื้อดอกไม้ 1 ชุด ไม่พอไหว้พระแน่ เขาจะซื้อกันหลายชุด ชุดหนึ่งราคาไม่แพง นอกจากดอกไม้ร้อยเป็นเส้นยาวแล้ว มีดอกไม้กำ ซึ่งจะเป็นดอกไม้ชนิดเดียวกันรวมกัน 5-6 ดอก มัดเป็น 1 ช่อ

ที่มองเห็นและได้ซื้อคือ **ดอกบุนนาค** ซึ่งเป็นดอกไม้ดอกเดียว เขาจะเอา 3-4 ดอกบุนนาคมารวมกับกิ่งยอดหว้ามัดเป็นกำ ยอดหว้าเป็นใบอ่อนของต้นหว้า เขาเลือกเอายอดอ่อนยาวประมาณ 1 คืบ มัดรวมดอกบุนนาคเป็นกำ ยอดหว้านี้ชาวพม่าถือว่าเป็นไม้มงคล เป็นไม้แห่งความสำเร็จ ดอกไม้กำอีกชนิดคือ ดอกมหาหงส์ หอมชื่นใจ กลิ่นหอมแรง มี 2 สี สีขาวสะอาด สีเหลืองอ่อน สีเหลืองหายากในบ้านเรา มหาหงส์เป็นไม้ช่อคล้ายดอกซ่อนกลิ่น แต่รูปดอกกลม ไม่ยาวเช่นดอกซ่อนกลิ่น เขาจึงใช้ช่อมหาหงส์ 3 ช่อ มัดรวมกันไม่ต้องใช้ยอดหว้ามัดด้วย มหาหงส์นี้เป็นดอกไม้ที่ไม่ค่อยรู้จักกัน หลายคนไม่เคยเห็นจึงขออธิบายลักษณะรูปร่างว่าเป็นไม้ช่อ ช่อหนึ่งมีดอกกลมสีขาวออกสลับบนก้าน ประมาณ 8-10 ดอก ดอกตูมอยู่ปลายยอด กลีบดอกกลมมนอ่อนนิ่ม ไม่แข็งเหมือนดอกซ่อนกลิ่น ดอกสีขาวดอกหนึ่งมีกลีบกลม 3 กลีบ เกษรเป็นก้านยาวขึ้นมาจากกลางโคนดอก ปลายก้านเกษรเป็นเม็ดเหลืองขนาดเล็กเท่าเมล็ดข้าวเปลือก แต่ปลายสองข้างเมล็ดมนไม่แหลมเหมือนปลายเมล็ดข้าวเปลือก เกษรเหลืองนี้เป็นอับเรณูส่งกลิ่นหอมจัด ลักษณะลำต้นเป็นกอคล้ายกอใบเตยหอม ชอบขึ้นที่แฉะริมบ่อน้ำเหมือนกับเตยหอม จำไม่ผิดทั้งสองชนิด เตยหอมและมหาหงส์เป็นไม้ตระกูลเดียวกัน

ที่กล่าวนี้เป็นดอกไม้ที่ชาวพม่าเดินเร่ขายทั่วไป ส่วนบนร้านเป็นแผงเล็ก ๆ ข้างวัดหรือข้างเจดีย์ จะมีดอกกุหลาบสีชมพู สีแดง ลักษณะดอกเป็นถ้วยแย้มเล็กน้อย สวยมาก ดอกใหญ่เหมือนกับที่ขายในฟลอริสท์ที่บ้านเรา กลิ่นหอม (แอบดมกลัวแม่ค้าว่าเอา) มีดอกกล้วยไม้ต่าง ๆ สี ดอกไม้ฝรั่งก็มีขายบนแผงนี้ เช่น กลาดิโอลัส ช่อยาว ๆ และอื่น ๆ อีกไม่รู้จักชื่อภาษาฝรั่ง

นอกจากดอกไม้บนแผงยังมีฉัตรเงินฉัตรทองเล็ก ๆ ทำด้วยกระดาษเงินกระดาษทอง ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 10 ซ.ม. 20 ซ.ม.- 30 ซ.ม. ขอบรอบฉัตรยังห้อยระบายเป็นเส้นเล็ก ๆ ตุ้งติ้งน่ารักมาก ฉัตรนี้เขาเสริมยอดเป็นชั้น 2-3 ชั้นขึ้นไปสูงจนแหลมเล็ก ฉัตรนี้ชาวพม่าเขาซื้อไปถวายบูชาเช่นเดียวกับดอกไม้สด นอกจากนี้ขายธูปเทียน ที่พม่าเขาใช้เทียนไข ขนาดโตเท่ากันมีขายในบ้านเรา

ซึ่งเราใช้จุดเวลาไฟดับ ไม่มีเทียนขี้ผึ้งสีเหลืองขาย ไปไหว้พระหลายวัดไม่เคยเห็นเขาปิดทองพระกันเลย พื้นวัดจึงสะอาดไม่มีเศษทอง เศษกระดาษกลาดเกลื่อน แต่ชอบที่จะตั้งโอ่งเล็ก ๆ ไว้ข้างพระพุทธรูปองค์เล็กขนาดหน้าตัก 6 นิ้ว พระพุทธรูปตั้งบนแท่นสูงกว่าโอ่งประมาณ 12 นิ้ว มีน้ำเต็มโอ่ง มีขันใบเล็ก 2-3 ใบ วางให้สรงน้ำพระกัน พระพุทธรูปนี้ตั้งเรียงรอบองค์เจดีย์หรือรอบระเบียงวัด รูปทรงต่าง ๆ กัน บางองค์เป็นหิน ทรงอ้วนกลมแบบพระพม่า เขามีหนังสือเขียนบอกไว้หน้าพระว่า เป็นพระประจำวันเกิดต้องสรงน้ำตามวันเกิดของผู้สรงน้ำ เช่นเดียวกับตู้บริจาคที่วางหน้าพระทั่วไป ก็ต้องบริจาคใส่ตู้ตามวันเกิดของผู้ทำบุญ คนอ่านหนังสือพม่าไม่ออกเช่นคณะพี่ไทยเราคณะนี้จึงมั่ว สรงน้ำพระและบริจาคเงินใส่ตู้สับสนกันไปหมด อีกอย่างหนึ่งที่ไม่พบในเมืองนี้คือ กระบอกติ้วไม้ไผ่และเซียมซี

ออกจากพระเจดีย์ชเวดากอง ไปพิพิธภัณฑ์พระพุทธรูปชื่อ **มหาวิศยา** เป็นอาคารชั้นเดียวทรงกลมเพิ่มสร้างได้ 2 ปี ยังไม่เสร็จสมบูรณ์นัก ตรงกลางตั้งพระพุทธรูป กระถางธูป เหล็กปักเทียน อ่างใส่ดอกไม้ให้บูชา มีทางเดินวงกลมรอบองค์พระ ข้างทางเดินติดกับผนังตึกเป็นตู้กระจกขนาดใหญ่ยาวติดต่อกันไปรอบในตู้บรรจุพระพุทธรูปต่าง ๆ ทั้งนั่ง ยืน นอน ขนาดต่าง ๆ มีอักษรพม่าเขียนบอกไว้ตามตู้เป็นระยะ กระจกตู้ปิดตายเปิดไม่ได้ ด้านหลังตู้เป็นภาพเขียนประวัติศาสตร์ของพม่าครั้งโบราณเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ภาพสวย ฝีมือดี สียังใหม่สด เสียดายที่อ่านหนังสือพม่าไม่ออกและไม่มีผู้อธิบาย จึงไม่ซาบซึ้งในภาพเท่าที่ควร

ต่อไปเดินทางไปสำนักวิปัสสนาใหญ่สำคัญที่สุดของประเทศพม่า ชื่อ **MAHASI SASANA YEIKTHA MEDITATION CENTRE** มีชาวต่างประเทศหลายคนอยู่ปฏิบัติวิปัสสนา และที่เรียนจบไปแล้วก็มากมาย การเรียนที่นี่ไม่เก็บค่าเรียนแล้วแต่ผู้เรียนจะศรัทธาถวายให้ กุฏิที่พักแบ่งเป็นฝ่ายชาย ฝ่ายหญิง แยกกัน มีโรงอาหารกว้างขวางเป็นโต๊ะสี่เหลี่ยม นั่งกับพื้น พระภิกษุนั่งฉันอาหารด้านใน ด้านนอกถัดออกมาเป็นที่นั่งของผู้ปฏิบัติกำลังเรียนอยู่เลือกนั่งตามสะดวกทั้งนักเรียนชาย หญิง ที่มองเห็นแหม่มนั่งโต๊ะคนเดียว พระเณรญี่ปุ่นนั่งโต๊ะหนึ่งและ

พระแขกก็แยกนั่งต่างหาก นักศึกษาเหล่านี้จะสงบเงียบ สำรวมระวัง ก้มหน้ารับประทานช้าๆ ไม่มองใคร รับประทานเสร็จก็ลุกขึ้นค่อยๆ เดินช้าๆ ออกจากห้องอาหารไป

เมื่อเดินทางไปถึงสำนักวิปัสสนา พระภิกษุเจ้าของสำนักเชิญให้เข้าไปพักในกุฏิหลังหนึ่ง ภายในห้องโถงชั้นล่างมีรูปปั้นเท่าองค์จริงท่านมหาสีสยาดอ นั่งสวมแว่นตาบนธรรมาสน์ ตอนแรกที่ดิฉันเข้าไปในห้องนึกว่าท่านมหาสีฯ องค์จริง ทำไมอายุท่านยืนยาว ที่แท้เป็นหุ่นขี้ผึ้ง เขาปั้นได้เหมือนที่สุด ผิวพรรณเหมือนเนื้อคนจริง

ท่านพระครูวรปัญญาคุณเล่าให้ฟังว่า กุฏิท่านมหาสีสยาดอ มีหลายห้อง ห้องเดิน จงกรม กว้าง 2 เมตร ยาว 20 เมตร ห้องนอนมีเตียงเล็ก ห้องน้ำ ห้องพระมีพรม ปูหน้าที่บูชา มีอาสนะปูตรงที่ๆ ท่านเคยนั่ง กระโถนตั้งอยู่ที่เดิม แก้วน้ำดื่มก็ยังคงวางไม่เปลี่ยนที่ ของใช้ทุกอย่างของท่านมหาสีฯ จัดวางอยู่เป็นปกติเหมือนเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่

ท่านพระครูวรปัญญาคุณได้ขึ้นไปชมห้องต่างๆ ดังกล่าวกับท่านธนิต อยู่โพธิ์ ซึ่งท่านธนิตเคยใกล้ชิดสนิทสนมกับท่านมหาสีฯ เมื่อได้มาอยู่ในสถานที่อยู่ของพระอาจารย์ที่รักและเคารพอย่างสูงได้เห็นเครื่องใช้ที่ท่านเคยใช้สอยประจำ จึงอดอาลัยอาวรณ์เสียไม่ได้ ท่านธนิตทรุดกายก้มลงกราบเตียงนอน กราบอาสนะ กราบที่บูชา กราบทุกหนทุกแห่งที่ท่านอาจารย์มหาสีฯ เคยใช้เมื่อยังมีชีวิตอยู่ ใจเหี่ยวแห้ง น้ำตาไหลด้วยความอาลัยและปลาบปลื้มที่ได้มาเคารพของใช้ทุกอย่างของท่าน

สำหรับดิฉันเสียใจอย่างมากๆ ที่ไม่ได้เข้าไปเยี่ยมชมกราบเคารพสถานที่อยู่ท่านอาจารย์มหาสีฯ เช่นที่ท่านธนิตและท่านพระครูวรปัญญาคุณ เสียใจที่ท่านธนิตไม่เรียกดิฉันตอนที่ท่านธนิตออกจากโรงแรมเดินทางมาทั้งๆ ที่ดิฉันนัดหมายกันไว้ก่อนเป็นที่แน่นอนพลาดโอกาสครั้งนี้แล้วอีกเมื่อไหร่จึงจะได้มาอีกเล่า โธ่ โธ่ เสียดายสุดแสนเสียดาย

พอเพล 11.00 น. พระภิกษุในกุฏิทุกหลังเดินออกจากกุฏิทุกรูป เดินแถว

เรียงหนึ่งตามกันตามอาวุโสเดินตรงไปห้องอาหาร คณะคนไทยยืนสำรวมอยู่ข้างทางที่พระภิกษุเดินผ่านไปจนหมดแถวพระ จึงได้เดินตามแถวพระเข้าห้องอาหารเช่นเดียวกัน

เสร็จจากอาหารเพล มีเวลาพักผ่อนเล็กน้อยก่อนขึ้นศาลาทำพิธีอีกครั้ง พิธีนี้คือ พิธีถวายสักการะบูชาพระวิปัสสนาจารย์ บรรดาศิษย์ของท่านพระอาจารย์มหาสีฯ ที่แยกย้ายออกไปตั้งสถานสอนวิปัสสนาที่ต่าง ๆ เดินทางมารวมกันที่นี่ เวลานี้ลูกศิษย์ทั้งหลายของท่านวิปัสสนาจารย์แต่ละท่าน พากันมาถวายสักการะบูชาพระอาจารย์ของตน และประกาศสดุดีเกียรติคุณของท่าน พิธีเริ่มด้วยท่านวิปัสสนา-จารย์ เดินเข้าศาลานั่งเก้าอี้เรียงเป็นแถวยาว บนยกพื้นด้านหนึ่งเบื้องล่างที่พื้นศาลา อุบาสก อุบาสิกา ชี นั่งเป็นแถวเป็นระเบียบเรียบร้อย หันหน้าไปทางเก้าอี้ท่านวิปัสสนาจารย์ ศิษย์ผู้ทรงเกียรติในศาลาอ่านสดุดีประวัติวิปัสสนาจารย์แต่ละองค์ว่าแยกไปตั้งสำนักสอนที่ใด มีผลงานอย่างไร แล้วสตรีอีกท่านก็จะอ่านสดุดีเป็นทำนองสรภัญญะซ้ำอีกครั้งเมื่อจบบทสดุดีแต่ละองค์ ญาติโยมที่นั่งประชุมอยู่ในศาลานับร้อยคน ก็จะเปล่งวาจาพร้อมกันว่า "สาธุ" ทำเช่นนี้จนครบทุกองค์วิปัสสนาจารย์ที่มาอยู่ร่วมประชุมในพิธีเป็นอันสิ้นสุดพิธีถวายสักการะบูชาพระวิปัสสนาจารย์

ดิฉันสังเกตเห็นว่า ภิกษุพม่าไม่สวดมนต์และใช้ตาลปัตรในพิธีสงฆ์ แม้จะเป็นพิธีสำคัญยิ่งใหญ่อย่างเช่น ที่คาบาเอ้กีดี และที่สำนักวิปัสสนามหาสีฯ นี้ก็ดีเป็นพิธีใหญ่สำคัญมาก ไม่มีการสวดอะไรเลย และในพิธีก็ไม่ถือตาลปัตรพัดยศเช่นพระไทย ถามท่านพระครูวรปัญญาคุณ ท่านแจ้งว่าตาลปัตรด้ามสั้นแค่ 8 นิ้วไม่ยาวอย่างตาลปัตรไทยมีไว้สำหรับพัดโบกลม และบังแดดเวลาแดดร้อน

ตลาดขายของที่มีโอกาสไปเพียง 2 แห่ง คือ ตลาดสด มีผลไม้ ผัก ปลา วางขายบนทางเท้าเหมือนปากคลองตลาดคือ เดินไม่สะดวก พื้นแฉะและทางเดินแคบที่ขายอยู่ในร้านก็มีแต่คนไม่ชอบเข้าไปซื้อ คุณจันทร์ฉายดูจะชอบจ่ายตลาดซื้อส้มแตงโม ต่อราคากุ้งแห้งเขาไม่ให้เลยไม่ซื้อ แถมบ่นอู้อี้ว่าหาเห็ดหอมไม่พบสตรอเบอรี่ก็มีขายในตะกร้าใบเล็ก แต่ไม่น่ากินดูช้ำ ๆ นอกจากนี้มีชมภู่ มะม่วง

ปลาแห้ง บนทางเท้ามีอาหารตั้งขายเป็นแห่ง ๆ มีโรตีด้วย ตลาดอีกแห่งเป็นตึกแถวยาว คนขายส่วนมากเป็นจีน ห้องแคบมากเวลาเข้าไปชมสินค้าในร้านต้องเดินตัวลีบ และระวังไม่ชนของเขาล้ม ในร้านมีกลิ่นไอ กลิ่นเครื่องเทศโดยเฉพาะร้านขายผ้าโสร่งชาย ผ้าถุงหญิง เวลาหยิบผ้าขึ้นมาคลี่ดู กลิ่นฉุนอย่าบอกใคร บอกไม่ถูกว่ากลิ่นอะไร กลิ่นยาสูบพม่าปนกับกลิ่นเครื่องเทศเครื่องแกงทำนองนั้น

ที่ร้านขายผ้า พวกเราส่วนมากจะซื้อถุงผ้าสตรีเป็นผ้าฝ้ายหนาเนื้อแข็งกระด้างมีลายปักเป็นทางยาวตามขวาง ราคาไม่แพง ถ้าเป็นผ้าเนื้อดีเนื้อลินินหรือเป็นไหม เนื้อนิ่ม เป็นดอกดวงโต ๆ สีสวย ราคาก็จะสูงขึ้นผ้าชนิดนี้มีขายน้อยในร้าน จะขายหมดหรืออย่างไรไม่ทราบ เพราะถามแล้วไม่เข้าใจภาษากัน ต้องใช้ภาษาใบ้ ชี้กัน เวลา ต่อราคาของที่ซื้อใช้ วิธีเขียนตัวเลขลงในกระดาษ ผ้าถุงดอกโต สวย ราคาแพงที่พูดถึงนี้ คุณวัลลภา ศิริอัฐ ซื้อมาได้ 1 ถุง และเป็นคนเดียวที่โชคดีได้ผ้าสวยชนิดนี้ ผ้าโสร่งก็ขายดี เป็นเพราะไม่มีผ้าถุงดี ๆ สวย ๆ จะซื้อ เลยต้องหันมามองโสร่งคุณจันทร์ฉาย ปทุมานนท์ และคุณวัลลภา ศิริอัฐ 2 คนนี้ซื้อโสร่งเกือบหมดตู้

คุณจันทร์ฉายซื้อเก่งมากว่องไวต่อราคาเป็นภาษาจีนก็ได้ คนจีนชอบใจมาก ไม่ว่าจะต่อราคาลงมาเท่าไร คนขายจีนก็เลย O.K. ทุกครั้ง คุณจันทร์ฉายเลยซื้อเอา ๆ ได้ของดีราคาถูก ผ้าคลุมเตียงลายโตสีสวยสด คุณจันทร์ฉายซื้อได้อีก คนอื่นซื้อไม่ทัน เพราะพูดไม่เข้าใจกัน คุณวัลลภาก็ไม่ย่อย ได้ของมากมายพอ ๆ กับคุณจันทร์ฉาย สองคนนี้หอบของกันไม่ไหวต้องทยอยขนไปใส่รถ ส่วนดิฉันยายแก่มัวงุ่มง่ามซื้อผ้าถุงได้ 3 ผืน โสร่ง 3 ผืนเท่านั้น เลือกไม่ทันเพื่อน จ่ายเงินไม่ถูกคิดไม่เป็น เงินจ๊าท KYAT พม่ามีราคา 5-15-25-45 บวกเลขลำบากชะมัด คิดผิด ๆ ถูก ๆ ส่วนมากจะจ่ายเงินเกินราคาของ ที่จะจ่ายให้น้อยกว่าราคาขายนั้นไม่มี เพราะพี่หม่องแกไม่ยอมแน่ แกจะขยับโสร่งและดึงเงินเอาไปจากมือเราเลย ถ้าเราจ่ายขาดไป น่ากลัวมาก กลัวอะไร ทราบไหมคะกลัวโสร่งจะหลุด เพราะเขาไม่คาดเข็มขัดกันและทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิงขยับขยายโสร่ง เพื่อนุ่งใหม่ได้ทุก

หนทุกแห่ง จะมีใครมองก็ช่างกลางบ้านกลางตลาดก็แล้วแต่ไม่สนอะไรทั้งสิ้น

อีกร้านหนึ่งอยู่แถวเดียวกันห่างกัน 2 ห้องขายเครื่องไม้ เครื่องเงิน ถาด จานรองแก้ว ร่มสวย แจกัน ของชำร่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ แบบเดียวกับเครื่องเงิน เครื่องไม้สานที่เมืองเหนือขายกัน ไม่ค่อยแปลกตา เจ้าของร้านเป็นคนจีนสมัยใหม่ พูดและฟังภาษาอังกฤษได้จึงคุยกันรู้เรื่องดี

เฮียบอกว่าเคยไปกรุงเทพฯ และภรรยาเขาไปคลอดลูกคนแรกที่โรงพยาบาลจำชื่อไม่ได้อยู่แถวบางรัก สีลม เฮียชอบกรุงเทพฯ เลยค่อนข้างจะเป็นกันเอง ที่สำคัญที่สุดคือ ร้านนี้ยอมรับคูปองรัฐบาล แถมให้อัตราแลกเปลี่ยนเป็นเงินจ๊าท KYAT สูงกว่าที่อื่น ที่ร้านนี้ วันแรกที่ได้ออก Shoping กัน (อังคาร 9 มีนาคม 2536) ดิฉันได้ไปพบร้านนี้เพราะชอบพิณพม่าอันใหญ่ตั้งโชว์ในตู้กระจก จึงเยี่ยมเข้าไปดูเลยได้พบพิณขนาดเล็กรองลงมาหลายขนาด ขนาดเล็กสุดเท่ากล่องไม้ขีดไฟ คนขายออกมาต้อนรับ ถามราคาต่อรองกันไปมา คุยภาษาอังกฤษ (snake-fish-งู ๆ-ปลา ๆ) ถามว่ามาจากไหน ส่วนมากเขาจะคิดว่าดิฉันเป็นญี่ปุ่น ทักทายเป็นภาษาญี่ปุ่นพอรู้ว่าไทยดีใจเล่าเรื่องภรรยาคลอดบุตรในเมืองไทยให้ฟัง

วันนั้นดิฉันเลือกพิณพม่าได้ 5-6 อันและของอื่นอีก 2-3 ชิ้น โชคดีเจ้าของร้านยินดีรับเงินคูปองรัฐบาลที่ต้องแลกเปลี่ยนที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองในวันแรกที่มาถึง ซ้ำยังให้ราคาแลกเปลี่ยนสูงกว่าเพื่อนคนอื่นในคณะอีกด้วย ดิฉันจ่ายคูปอง 1 ดอลล่าร์เป็นค่าของที่ซื้อ ยังได้รับเงินทอนอีก เฮียหม่องใจดีแถมเลี้ยงน้ำขวด (ไม่บอกชื่อหรอก) อีก 1 ขวดเย็นเจี๊ยบเล่นเอาป้าไทย (เยาว์) ดีใจเพราะคุณหวาน กับคุณธนิต อยู่โพธิ์ 2 คนภรรยาสามี สั่งน้ำอัดลมดื่มแก้ร้อน 2 ขวด ที่ **INYALAKE HOTEL** ต้องจ่ายเงินถึง 4 ดอลล่าร์ เมื่อเดินกลับ หิ้วถุงพลาสติกใสใส่พิณมาขึ้นรถ คุณวัลลภาเห็นชอบใจพิณพม่าได้ถามเรื่องราวจึงเล่าให้เพื่อนฟังโดยเฉพาะเรื่องใช้คูปองรัฐบาลซื้อของ คุณวัลลภาและคุณจันทร์ฉายตื่นเต้นตาโต นัดกันจะไปซื้อบ้างที่ร้านนั้น

รุ่งขึ้นเป็นวันสุดท้าย (พุธ 10 มีนาคม 2536) ในพม่ามีเวลาซื้อของตอนเช้าเท่านั้น เพราะจะต้องไปสถานทูตไทยเวลาประมาณ 11.00 น. คืนนั้น (วัน

หงส์ 2 ตัว
สัญลักษณ์ของ
เมืองหงสาวดี

ด้านหนึ่งของเจดีย์ชเวดากอง

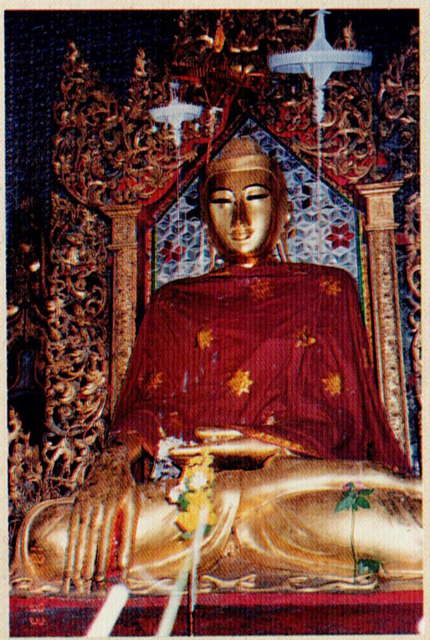
หงส์ 2 ตัวเกาะบนเขาเล็กๆ
ตรงทางออกเมืองหงสาวดี

คุณปฐมายืนอยู่อีกมุมหนึ่งของเจดีย์

ร้านขายดอกไม้ใกล้เจดีย์

ฉัตรเล็กที่ถวายแทนดอกไม้

ดอกไม้ช่อสวย

ท่านอาจารย์พระมหาไสว
กำลังสรงน้ำพระ
และกำลังจุดเทียน (ไข)

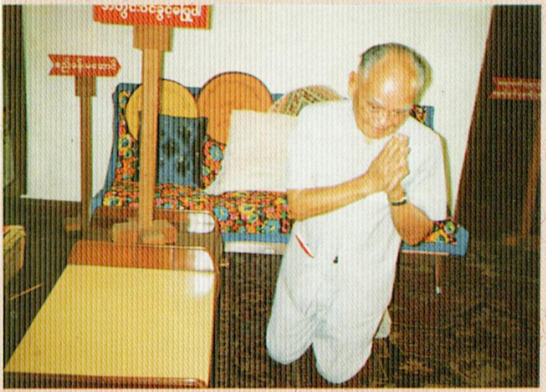
บรรดาศิษย์ประชุมทำพิธีไหว้ครู

อ่านคำสดุดี

เตียงนอน โต๊ะเขียนหนังสือ
โทรศัพท์ยังตั้งที่เดิม

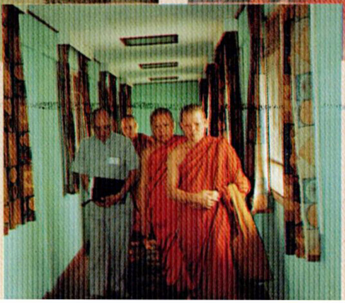

รูปปั้นท่านพระอาจารย์มหาสี

คุณธนิต อยู่โพธิ์
ท่านพระครูวรปัญญาคุณ
ท่านพระมหาสุภาพ
กำลังเดินที่ห้องจงกรม

อังคารที่ 9 มีนาคม 2536 ทุกคนต้องเก็บของลงกระเป๋าให้เรียบร้อย เช้าขึ้นจะต้องนำกระเป๋าของตนออกมาวางหน้าห้องพักให้บ๋อยขนลงไปรวมกันชั้นล่าง เราเก็บของกันไป คุยกันวางโปรแกรมว่าพรุ่งนี้จะทำอะไรกันบ้าง เพราะว่าท่านผู้หญิงฯ แจ้งว่าท่านทูตวีระศักดิ์ ฟูตระกูล เชิญรับประทานอาหารกลางวัน เราจะต้องไปถึงสถานทูตประมาณ 11.00 น. ฉะนั้นเราจะมีเวลาส่วนตัวซื้อของแค่ 1 ชั่วโมงเท่านั้น เพราะตลาดนี้เปิดเวลา 09.00 น. กำหนดเวลาว่าซื้อของ 1 ชม. แล้วกลับมารวมกลุ่มกันที่โรงแรมเพื่อคืนห้อง จ่ายเงิน ตรวจของ ขึ้นรถ 10.30 น. ออกจากโรงแรมตรงไปสถานทูตไทย

เมื่อตกลงกันกำหนดเวลาแน่นอนที่จะต้องปฏิบัติแล้ว ก็รีบออกเดินทางตรงไปร้านขายของร้านนั้นทันที คุณวัลลภาตรงรี่ไปหาพิณพม่าและเจรจาต่อรองเหมาพิณหมดร้านเกือบ 30 อัน เรายังมีเงินจัทเหลืออีกหลายพันจัท เพราะเฮียใจดีให้แลกคูปองในราคา 1 ดอลล่าร์ แลกได้ 95 จ๊าท จึงสอดส่ายสายตาพยายามมองหาของถูกใจในร้าน ก็มองเห็นโต๊ะไม้ 8 เหลี่ยมลวดลายพม่าสูงแค่ 40 ซ.ม. ไม้แผ่นโต๊ะ 8 เหลี่ยมกว้าง 50 ซ.ม. ขาโต๊ะแปลกเป็นชิ้นไม้แผ่นกว้าง 10 ซ.ม. สูง 40 ซ.ม. จำนวรน 8 แผ่น ต่อกันด้วยบานพับคล้ายฉากกั้นห้อง จึงพับซ้อนกันได้ ขาตั้งกับแผ่นไม้โต๊ะแยกชิ้นส่วนกัน ทำให้นำไปห่อผูกเชือกได้สบาย และไม่เกะกะ แผ่นไม้โต๊ะและขาตั้ง ทาน้ำมันมีลวดลายพม่าละเอียด แต้มสีต่าง ๆ มีสีเขียว สีแสด สีน้ำตาล ตามลวดลาย บางมุมมีรูปสัตว์ตัวเล็ก คล้ายจะเป็นนักษัตร์ เช่น รูปพญางู ช้าง วัว นก รูปสัตว์เขียนเส้นเป็นกนกพม่า เส้นคดเคี้ยว ขมวดปลาย เล่นลาย ดูยาก ต้องจ้องดูนาน ๆ บางตัวดูไม่ออกว่าเป็นสัตว์ชนิดใด

ดิฉันซื้อโต๊ะดังกล่าวได้ 2 ตัว ตัวเล็กสูงแค่ 27 ซ.ม. แผ่นโต๊ะกว้าง 32 ซ.ม. เมื่อซื้อของได้ถูกใจ พอดีหมดเวลารีบกลับขึ้นรถกลับโรงแรมทันที ถึงโรงแรมรีบบรรจุของที่ซื้อลงกล่องกระดาษ (บ๋อยโรงแรมช่วยไปหากล่องให้) มีโต๊ะ 8 เหลี่ยม 2 ตัว ผ้าถุง 5 ผ้าโสร่ง 2 พิณ 6 ฉัตรเงิน ฉัตรทอง 2 ฯลฯ ใส่โฟมกันของกระเทือน ผูกเชือกกล่องแน่นหนา เขียนชื่อบนกล่องด้วยหมึกเส้นโต ค่ากล่อง ค่าบรรจุให้บ๋อย 45 จ๊าท เสร็จพอดีได้เวลาออกจากโรงแรมกระหืดกระหอบไปสถานทูตไทย

ท่านทูตวีระศักดิ์ ฟูตระกูล กรุณาเลี้ยงอาหารกลางวันด้วยอาหารไทยแบบบุฟเฟ่ต์จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าทุกคนเจริญอาหารกันเป็นแถว ๆ แอบเห็นบางคน (ไม่กล้าบอกชื่อกลัวเธอโกรธ) ปลดขอกระโปรงขยายออก อาหารที่จำได้แม่นคือแกงเลียง ซดคล่องคอดีจัง อาหารจานต่อไปคือ แกงเผ็ดไก่ ผัดผัก น้ำพริกผัก ผัดเผ็ด ขนมกล้วยบวดชี

ท่านทูตวีระศักดิ์ให้ความเป็นกันเอง คุยสนุก กรุณาให้ความสะดวกทุก ๆ อย่างตลอดเวลา 5 วันใน **MYANMA** คณะศิษย์พระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์อาสภะ มี**ท่านผู้หญิงดิฐการภักดี และอดีตอธิบดีธนิต อยู่โพธิ์** เป็นหัวหน้า ประทับใจในความกรุณาอันยิ่งใหญ่ครั้งนี้และขอขอบพระคุณท่านทูตไว้ ณ ที่นี้ ทุกคนซาบซึ้งและจดจำไว้ตลอดกาล

เมื่อรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อย ท่านผู้หญิงฯ กล่าวคำขอบคุณ และอำลาท่านทูต ลงนามในสมุดเยี่ยมของสถานทูตครบทุกคนแล้วก็พากันขึ้นรถบัสที่ท่านทูตได้กรุณาจัดให้ นำคณะเราไปสู่สนามบินการบินไทย ลงจากรถกันหมดทุกคนแล้ว ดิฉันไม่ลืมลาโชว์เฟอร์พม่าใจดี ยิ้มแย้มตลอดเวลาที่ขับรถพาคณะเราตะลอนไปทั้งวันตั้งแต่เช้า-เย็น แถมบางวันไปกลางคืนอีกด้วย

กระเป๋า หีบห่อ สัมภาระทั้งหมด ประมาณ 25 ชิ้น เจ้าหน้าที่สถานทูตกรุณาขน บรรทุกรถนำส่งให้ที่สนามบิน พร้อมยังขนเข้าไปให้เจ้าหน้าที่สนามบินตรวจสอบ นับว่าท่านได้กรุณาเอื้อเฟื้อเป็นอย่างยิ่ง มิฉะนั้นแล้วคนแก่อย่างดิฉันคงไม่มีแรง ยกทั้งกระเป๋าเดินทาง (หนักกว่าขาไป) และกล่องบรรจุของที่ซื้อ (แสนจะหนัก) 2 ใบ ครั้นจะพึ่งพาสุภาพบุรุษก็ไม่ไหวมีแค่ 4 ท่านเท่านั้น คือคุณธนิต อยู่โพธิ์ อายุ 80 กว่า และพระภิกษุ 3 รูป ดิฉันคงไม่กล้าแน่

พระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์อาสภะ ท่านได้รับนิมนต์ให้อยู่ต่ออีกระยะหนึ่งและพระคุณท่านประสงค์จะเดินทางไปเยี่ยมบ้านเกิดของท่านที่จังหวัดปะยุกกู่ จึงมิได้เดินทางกลับพร้อมพวกเราในวันที่ 10 มีนาคม 2536 ผู้ติดตามพระเดชพระคุณท่านพระอาจารย์จำนวนหนึ่งจากสถานวิปัสสนาวิเวกอาศรม จะพำนักอยู่ถวายความสะดวกให้ท่าน ดังนั้นเที่ยวกลับเมืองไทยจึงมีจำนวนคนในคณะน้อย

ลงกว่าเที่ยวขาไปครึ่งหนึ่ง

ที่สนามบินการบินไทย มีร้านค้าให้ซื้อของร้านหนึ่งมีแต่สุราชนิดต่าง ๆ เป็นสุราต่างประเทศ สุราไทยอาจจะมีแต่ดิฉันมองไม่เห็น ด้วยความไม่สนใจจึงไม่ได้ดูราคาว่าขวดละเท่าไร ถูกหรือแพง อีกร้านหนึ่งขายเครื่องประดับเพชร พลอย สีต่าง ๆ ทับทิม ราคาก็สูง ๆ ทั้งนั้น และเป็นราคาเงินสกุลดอลล่าร์ด้วย ไม่มีใครซื้อเลย จะซื้อได้ยังไง กระเป๋าแฟบกันทุกคน

เวลา 16.20 น. รถตู้ก็รับพวกเราไปขึ้นเครื่องการบินไทยเที่ยวบิน TG 306 กว่าจะนั่งกันเรียบร้อยก็เสียเวลานานอยู่ เพราะทุกคนหอบของพะรุงพะรัง คุณจันทร์ฉายหิ้วโต๊ะไม้ห่อกระดาษผูกเชือกแน่นหนาคงจะหนักไม่ใช่เล่น กว่าจะหาที่วางได้ก็เหงื่อตก ส่วนคุณวัลลภาหิ้วกล่องบรรจุพิณ 26 อัน กระเป๋าอีก 1 ใบ เดินเซถลาไปมา มีเราคนเดียวเดินสบาย มีกระเป๋าใบเดียวสะพายบ่า เมื่อหาเลขที่นั่ง 14 A พบและนั่งเรียบร้อยแล้ว เวลา 16.30 น. เครื่องก็เริ่มเคลื่อนออกทันที สักครู่ AIR HOSTESS ก็เสริฟอาหารว่างและเครื่องดื่ม รับประทานเสร็จก็รับแจกไพ่ป๊อก 1 สำรับ อีกไม่นานก็จะถึงบ้านแล้ว

เวลา 18.30 น. ตรงตามเวลาเครื่องก็ค่อย ๆ เข้าเทียบชานชาลา ทุกคนกระปรี้กระเปร่าลงจากเครื่อง ตรงไปเอากระเป๋าและหีบห่อ ดิฉันยกของไม่ไหว ต้องจ้างคนงานยกกระเป๋าและกล่อง 2 ใบ ใส่รถเข็น เข็นมาส่งตรงทางออก แล้วเข็นเองต่อจนถึงทางออกก็ได้พบน้องสุวัฒน์ และบุญเกื้อ ทับโภชา รวมทั้งหลานสาวจิ๊บ สุทธินีล์ ยืนรอรับอยู่ ดีใจที่พบคนมารับรีบขึ้นรถทันที ทิ้งกระเป๋ากับกล่องกระดาษ 2 ใบ ให้เขาจัดการขนกันขึ้นรถต่อไป

ขอแถมท้ายด้วยเรื่องตื้นตันใจเกี่ยวกับความรักชาติ ชาติไทย ได้ประสบเห็นด้วยตนเองในประเทศพม่าเมื่อเช้าวันจันทร์ที่ 8 มีนาคม 2536 ขณะที่กำลังรับประทานอาหาร อาหารเช้าที่ศาลาอาหารของสงฆ์ในบริเวณคาบาเอ้ มีสตรีพม่าวัยกลางคนอายุประมาณ 50 กว่า เข้ามาต้อนรับบริการอาหารให้คณะคนไทย เธอพูดภาษาไทยชัดสำเนียงคนเหนือถามว่าต้องการเติมข้าวอีกไหม ต้องการน้ำร้อน น้ำชา กาแฟ ฯลฯ

ดิฉันมองดูร่างท้วมขาวสะอาด ผมมวยเกล้าเรียบ ไม่ได้ดัดผมสงสัยว่า ทำไมพูดไทยเก่งและพูดชัดด้วย ใกล้กับดิฉันนั่ง มีเพื่อนร่วมคณะคนหนึ่งชื่อ จิราภรณ์ อดไม่ได้เอ่ยถามบริกรสตรีผู้นั้นว่า ทำไมพูดเก่งและพูดภาษาไทยชัดเหมือนคนไทยเธอตอบว่า ก็ฉันเป็นคนไทยนี่ มาอยู่พม่าเกือบ 40 ปีแล้ว เมื่อก่อนอยู่แม่สะเรียงใกล้ชายแดน พ่อข้ามไป-มาระหว่างไทย-พม่า พ่อทำการค้าไม้ เธอติดตามพ่อไปด้วยเสมอ พ่อทำกิจการค้าไม้เจริญจึงชวนแม่เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในพม่า การค้าเจริญขึ้นตามลำดับ ตั้งร้านค้าไม้ใหญ่โตขึ้น ครอบครัวก็ยึดเมืองพม่าเป็นที่ทำกิน ไม่คิดกลับไปแม่สะเรียง อยู่ต่อมาพ่อตายกิจการค้าไม้ทรุดลง แล้วแม่ก็มาตายลงอีกคนเหลือเธออยู่คนเดียวทำการค้าไม่ไหว จำต้องเลิกค้าไม้และต่อมาได้แต่งงานกับชายพม่า ย้ายบ้านเข้ามาอยู่ที่ร่างกุ้งกับสามี ปัจจุบันมีบุตรสาว บุตรเขย ได้งานแล้วตำแหน่งการงานดีทั้งสองคน

ตอนที่เธอเล่าเรื่องชีวิตในอดีตเคยอยู่แม่สะเรียงตำบลนั้น ๆ คุณจิราภรณ์ก็บอกว่าฉันก็อยู่แม่สะเรียง ตำบลเดียวกันนั่นแหละ พอรู้ว่าเป็นชาวแม่สะเรียงตำบลเดียวกัน เธอผู้นี้ขยับตัวคุกเข่าระล่ำระลักถามเร็วว่าแกลูกใคร ฉันลูกแม่ ... พอรู้ว่าใครเป็นพ่อแม่ ต่างคนก็รู้จักพ่อแม่กันและกัน ซ้ำบ้านของทั้งสองยังอยู่ติดกันอีกจึงระลึกนึกจำกันได้ หญิงทั้งสองโผเข้าหากันกอดกันร้องไห้ด้วยความยินดีที่ได้พบกันโดยปาฏิหาริย์

ดิฉันนั่งฟังได้ยินเธอทั้งสองโต้ตอบกันโดยตลอด อดไม่ได้ที่จะตื้นตันยินดีในการพบกันแบบฟ้าบันดาลของเธอสองคน น้ำตาก็ไหลออกมาด้วยอีกคน สตรีพม่าผู้นี้ชื่อพม่าว่า **DAW-TIN-TIN** ชื่อไทยว่า อรุณี เธอมีบุตรสาว 1 คน ชื่อ **DAW-MU-MU THEIN** ทำงาน **Radiologist** อยู่ที่ **Radiology Department Yangon general Hospital Union of Myanma** ส่วนลูกเขยชื่อ **U-TIN-WIN** รับราชการเป็นครู

เมื่อฟ้าแจ้งจางปาง หยุดร้องไห้ เช็ดน้ำมูกที่ป้ายกันเลอะหน้าตาให้สะอาดเรียบร้อยแล้ว คุณอรุณีขอตัวไปในครัว ดิฉันเป็นงงคิดไม่ออกว่า คุณอรุณีจะเข้าไปทำอาหารอะไรมาเลี้ยงเราอีก สักครู่คุณอรุณีกลับออกมากระปรี้กระเปร่า หน้า

ตาสดใส ยิ้มแย้มร่าเริงกล่าวว่า กินอิ่มเรียบร้อยแล้ว ทีนี้จะขอตามพี่ๆ ไปทุกหนทุกแห่งแล้วเธอก็ทำตามดังที่เธอตั้งใจจริงๆ

นับแต่นั้นมาเธอก็ไปกับคณะเราทุกแห่งจริงๆ และบางคืน คุณอรุณีก็ลงทุนนอนค้างที่โรงแรมกับพวกเราอย่างอบอุ่น ทิ้งบ้านช่อง ลูกสาว ลูกเขยอย่างหน้าตาเฉย คุณอรุณีทำประโยชน์ให้พวกเราอย่างมาก เธอทำหน้าที่ไกด์ อธิบายสถานที่ เจดีย์ พระพุทธรูป ฯลฯ ให้เราเข้าใจลึกซึ้งขึ้น มิฉะนั้นเราจะเดินดูไปแบบสักแต่ว่าดู ไม่รู้อะไรเป็นอะไร อ่านหนังสือภาษาพม่าไม่ออก ผู้นำทางก็ไม่มี

นอกจาก คุณอรุณีจะทำหน้าที่ไกด์แล้ว เธอเป็นล่ามได้อย่างดี เธอพูดภาษาพม่าได้ดี เมื่อได้รับเชิญเข้าไปบ้านสตรีที่ได้รับสายสะพาย คนในบ้านพูดได้แต่ภาษาพม่า คุณอรุณีจึงช่วยเป็นล่ามให้ได้อย่างเยี่ยม พาเข้าห้องน้ำหาที่นั่งพัก ขอน้ำเย็นให้ได้ดื่มแก้ร้อน และเมื่อเข้าไปในสถานที่วิปัสสนา เธอก็ให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติที่สำนักนี้ เข้าปฏิบัติที่สำนักนี้แล้ว 3 ครั้ง ครั้งหนึ่งเป็นระยะเวลา 30 วันบ้าง 45 วันบ้าง นับว่าเธอมีประสบการณ์ด้านวิปัสสนามากทีเดียว

เมื่อคณะเราได้มารับประทานอาหารมื้อเพลที่สำนักวิปัสสนาแห่งนี้ เธอก็กุลีกุจอพานั่งที่โต๊ะอาหาร ช่วยยกข้าวปลาอาหาร น้ำเย็น น้ำร้อน มาบริการ คอยถามไถ่เติมข้าว เติมน้ำ ให้ด้วยน้ำใจเอื้ออารีเป็นอย่างดี ก่อนจากกันเธอหน้าเศร้ากล่าวว่า เธอมีความสุขที่ได้อยู่ในหมู่คนไทย ได้พูดภาษาไทย ได้กลิ่นไอบรร-ยากาศไทย คงจะมีครั้งนี้ครั้งเดียว เบื้องหน้าจะได้มีโอกาสอย่างนี้หรือไม่ ไม่ขอฝันไว้หรอก ดิฉันซาบซึ้งในน้ำใจ ในความรักคนไทยของเธออย่างยิ่ง

วันสุดท้ายเธอซึมไม่ยิ้มแย้ม ไม่ร่าเริงอย่างเคย ดิฉันปลอบเธอและบอกเธอว่า หากเธอคิดจะไปเมืองไทยเมื่อไรให้เธอส่งข่าวล่วงหน้าจะมารับ และให้ความสะดวกสบายแก่เธอทุกสิ่งทุกอย่าง นานเท่าที่เธอพอใจพักอยู่ในเมืองมารดรของเธอ เราจากกัน ลากันเพียงชั่วคราวเท่านั้น คุณอรุณี หรือ **DAW-TIN-TIN** วันหน้าเราจะต้องได้พบกันแน่นอนถ้าคุณคิดถึงบ้านพ่อเมืองแม่ของคุณ และบินมารับไออุ่นแบบไทย ที่คุณโหยหาอยู่ชั่วนิรันดร์

บ้านเรา แสนจะสุขใจ แม้จะอยู่ที่ไหน ไม่สุขใจเหมือนบ้านเรา

ใบแก้คำผิด

บท "คำปรารภ" ย่อหน้าที่ 2 คำว่า"เยาวนาท"	แก้เป็น เยาว์วัยนาท
บท "คำปรารภ" ย่อหน้าที่ 3 บรรทัดที่ 2 คำว่า"เยาวนาท"	แก้เป็น เยาว์วัยนาท
บท "คำปรารภ" ย่อหน้าที่ 3 บรรทัดที่ 4 คำว่า"เยาวนาท"	แก้เป็น เยาว์วัยนาท
บท "คำนำ" ต่อจากย่อหน้าสุดท้าย คำว่า"เยาว์นาท"	แก้เป็น เยาว์วัยนาท
หน้า 71 ย่อหน้าที่ 1 บรรทัดที่ 7 คำว่า "จำนวรน"	แก้เป็น จำนวน

